

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਅਗਸਤ 15-31, 1983

August 15-31, 1983

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

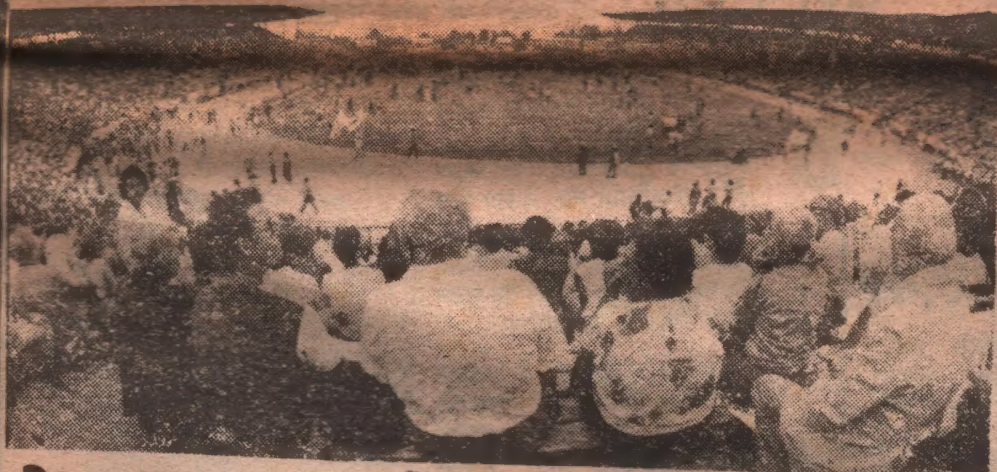
ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰ

ADDRESS:

P.O. BOX 67344 STN. 'O'
VANCOUVER, B.C. V5W 3T1
CANADAPublisher: ASIA BOOK COMPANY LTD.
Vol - 2 No 16 Aug 15-31. 1983
PHONE: 324-6111THE CANADA DARPAN
PUNJABI FORTNIGHTLYChief Editor(Hon.): DARSHAN GILL
Editor: HARBHAJAN SINGH DEOL

ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਸੋਕਰਡ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਭਾਰੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ 50,000 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਥਾਹ ਇਕੱਠ — ਸਰਕਾਰ ਗੋਡੇ ਟੇਕੇਗੀ

ਵੈਨਕੂਵਰ—ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਸੋਲੋਡੀਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੋਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਕੱਠ ਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਮਪਾਇਰ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਬੀ. ਸੀ. ਫੋਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰਟੀਕਿਊਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਕਾਫਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸੋਕਰਡ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕਿੰਝ ਸਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਆਰਟੀਕਿਊਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪਿਆਰੇ ਬੈਨਿਟ ਜੀਓ ਬੀ. ਸੀ. ਦਾ ਸੂਬਾ ਆਰਥਿਕ ਖਿਚੋਤਾਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ, ਸਮਾਜਕ ਅਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।” ਮੇਅਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਲਾਬੋਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੈਨਿਟ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸ਼ਰਮ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਅਪਾਹਜ਼ ਬੀਮਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਕ ਵਾਟਸਨ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸੁਣਿਆ। ਵਾਟਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਪਾਹਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਕੇ ਜਿਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੋਕਰਡ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਲੰਗੜੇ ਲੁਲੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ—ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ)—ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡਾ ਆਗੂ ਹੁਣ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ।

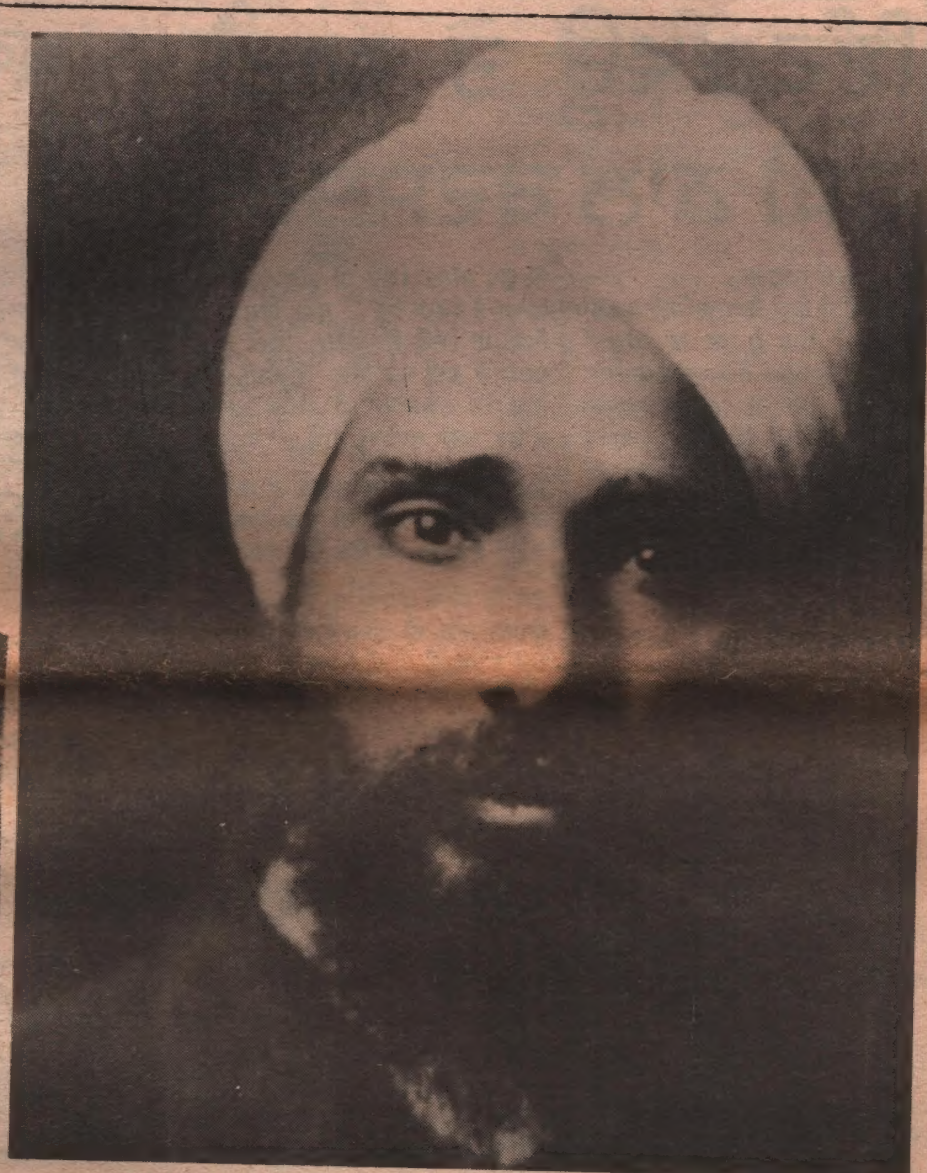
ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ

ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ” ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ “ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ” ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਗਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇਗਾ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ “ਇਸੇ

ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਕੁਸ਼ਲ ਖਾਤਰ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ”

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਇਕ ਪੰਛਲਿਟ ਵੀ ਖ਼ੁਲਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ — “ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ”

ਸੰਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕਮੁਠ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਰੁਧ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖੁਰਦਪੁਰ ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਨ

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ— ਸਪੈਸ਼ਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਕ ਦੇ ਫੀਚਰ
—ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਬਾਰੇ
ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਇ

Bombay Sweet Manufacturer Inc.

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮਠਿਆਈ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੈ

HEAD OFFICE

4405 Main St. (at 28th Ave)
Vancouver, B.C. V5V 3R2
Ph. (604) 874-5722

ਬੰਬੇ ਸਵੀਟ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰ ਇ:

BRANCH

6545 Main St. (at 49th Ave)
Vancouver, B.C. V5X 3H1
Ph. (604) 321-1414

ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਣ

ਰਾਜਪੁਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਰਾਤ ਭਰ ਛੱਤਾਂ ਉਤੇ ਟੰਗੇ ਰਹੇ

ਪਟਿਆਲਾ (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.)—ਰਾਜਪੁਰਾ ਕੋਲ ਟਾਂਗਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਇਕ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਹੜ੍ਹ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦਾਕਸ਼ੀਣੀ ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੁਟ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜਪੁਰਾ ਦੀਆਂ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਲਾਗਲੀਆਂ ਦੇ ਬਸਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ 9 ਕੋਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਰਾਤ ਕੱਟੀ, ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੜ੍ਹ ਹੈ।

ਇੰਟਰਵਿਊ ਤੇ ਆਈ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ

ਮਲੋਰਕੋਟਲਾ—ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਫਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਲੋਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਲੜਕੀ ਸਲਾਈ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੀ ਪੋਸਟ ਲਈ, ਮਲੋਰਕੋਟਲੇ ਸਬੰਧਤ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਬੰਧਤ ਕਾਮੀ ਅਵਸਰ ਦਾ ਦਾ ਮਨ ਲਲਚਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਨੁਕਸ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੁਆਟਰ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਅਪਸਰ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਜਾਂਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਸ਼ਰ ਮਚਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਦੇਖ ਕਾਮੀ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋਹਰੀ ਕਮਲੀ ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿ ਰਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਹਰੀ ਕਮਲੀ ਐਵੇਂ ਰੋਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਘਲ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕ ਦਫਤਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤਲ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਪਸਰ ਨੇ ਤਰਦੀਦ ਕਰ ਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਕਿ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਤੋਂ ਤਰਦੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਜੋ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੜਤ ਹੈ

ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚਾਰ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਸੜਕ, ਤਿੰਨ ਟੋਂ ਚਾਰ ਫੁਟ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀ ਹੇਠ ਡੁਬੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵੀ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚਾਰ ਫੁਟ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਉਤੇ ਕਈ ਦਾਬਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਕਲ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਾਂਦਿਆ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲਾ ਚੌਕਾ ਤੇ

ਦੂਜਾ ਛੱਕਾ

ਮਲੋਰ

—ਗੋਰਾ ਨਗਰ ਦੇ ਕਸਬੇ ਪਦਮਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਔਰਤ ਵਲੋਂ 6 ਬਚਿਆਂ ਜਨਮ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਨੀਕ ਨਾਥ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਔਰਤ ਨੇ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਔਰਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੈ।

ਸੋਹਣਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੀ ਸਹੀਓ

ਰਾਜਪੁਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਤੇ ਪੁਲਸ ਹੱਥੋਂ ਦੋ ਹਲਾਕ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। - ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਹੀ ਹੋਣਾ। 2 ਅੰਮਰਤਸਰ ਨੇੜੇ ਵੀਰੋਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। - ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕੌਣ ਸਨ ਅੰਤਵਾਦੀ ਪੁਲਸ ਯਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖ਼ੇਦ 3 ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤਲਵਾੜਾ ਤੋਂ ਇਕ ਔਰਤ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਅਠ ਸਾਲਾ ਬੱਚਾ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਸੁਟਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। - ਵਿਚਾਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਲੈ ਲੈ ਪੁਤ ਛਾਣੀਆਂ। 4 ਗੁਰਾਇਆ ਲਾਗੇ ਬਡਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਧੁਲੇਤਾ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਰਾਤ ਛੇ ਚੋਰੀਆਂ ਨੇ ਨਾਂ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਜਮਾਨਾ। 5 ਜਗਰਾਓ - ਸਟੇਵ ਫਟਣ ਕਾਰਨ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮੌਤ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨੌਂਗ ਹੀ ਹੋਵੇ। 6 ਰਾਮਾ ਮੰਡੀ - ਮਾਂ ਨੇ ਪੁਤ ਮਰਵਾ ਦਿਤਾ। - ਪਰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਮਾਂ ਇਛਾ ਸੀ ਯਾ ਲੂਣਾ। 7 ਅੰਮਰਤਸਰ - ਪਾਬੀ ਵੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 12 ਸਾਲ ਦੀ ਮਾਸੂਮ ਨੰਗੀ ਕੰਨਿਆ ਉਦਾਲੇ ਨੰਗਾ ਨਾਚਾ - ਹੋ ਨਾਂ ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਪਰਗਟਾਵਾ। 8 ਲੁਧਿਆਣੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਆਏ ਦੋ ਬਿਹਾਰੀ ਪੁਲਸ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। - ਬਿਹਾਰੀ ਜ਼ਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਤਵਾਦੀ। 9 ਵੈਸਟ ਬਾਇਚ - ਫਾਬੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੋਤਾ ਗਿਰਫਤਾਰ। ਇਹ ਹੈ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਦੀ ਬਰਖੁਰਦਾਰੀ। 10 ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ - ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਘੋੜੇ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ।

ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਇਕ ਦਿਨ ਗ੍ਰਹਿ ਯੁਧ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ-ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ

ਸ੍ਰੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਬੂਝ ਕੇਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੇ ਹਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ

ਵਲੋਂ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਗਲਬਾਤ ਦੇ ਸਦੇ ਨੂੰ ਨੁਕਰਾਉਣ ਇਹ ਗਲ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਯਤ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਕ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਮੌਰਚਾ ਫੇਹਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਭਾਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸਦਾ ਅਤਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਭੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਗਰਿਹ ਯੁਧ ਦਾਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ।

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਦਰਜ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਨਿਜੀ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੋਰਕ)—ਟਾਂਡਾ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੋਸਲ ਆਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਸੈਕਟਰੀ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਿਰੁਧ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀ-ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਐਕਟ ਦੇ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਕਾਰਨ ਜ਼ਹੂਰਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਬਿਊਰੋ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਅਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਪੰਚ ਇਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸਵੇਰੇ ਮਾਮਲਾ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਔਰਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਪ ਚਪੜਾ ਮਾਰੀਆਂ।

ਗੁਨੇਡ ਸੁਟਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਾਬੂ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੋਰਕ) ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰਜੇਟ ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਉਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਵਿਚ ਗੁਨੇਡ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਨੇਡ ਪੂਰੀ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਸਮਰਥਾ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ 9 ਫੁੱਟ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ ਸੀ ਪੁਲੀਸ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਹਮਲੇ ਦਾ ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਸਜ਼ਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ'

ਗੋਰਾਇਆ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੋਰਕ) ਇਥੋਂ ਵੇੜੇ ਪਿੰਡ ਬੋਹਾਵਾਏ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਕ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੰਚਾਇਤ ਵਲੋਂ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪ ਭੱਲ ਲਈ। ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਦਾ ਪਤੀ ਬੁਢੇ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਔਰਤ ਦਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ

ਮੰਤਰੀ ਗਏ-ਮਾਲ ਵੀ ਗਿਆ

ਨਥਾਣਾ (ਪੱਤਰ ਪ੍ਰੋਰਕ)—ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ 'ਚ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ ਦੀ 'ਪੰਚਾ ਪਾਚੀ' ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਲ੍ਹੇ ਇਥੇ ਮਿਲੀ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਗਿੱਦੜ ਵਿਖੇ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੰਘਣਾ ਸੀ ਉਹ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਬਿਲਕੁਲ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸੜਕ ਦੀ ਕੁਝ ਕੁ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੜਕ ਉਪਰ ਲੁੱਕ ਤੇ ਬੱਜਰੀ ਆਦਿ ਪਾਉਣ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਹੈਰਾਨੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁੱਕ, ਬਜਰੀ, ਡਰੱਮ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਲੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਯਾਕੂਬ ਖਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ 'ਜੰਗ ਨਹੀਂ' ਸੰਧੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ

NARWAL INSURANCE AGENCY LTD.

ALL KINDS OF INSURANCE:

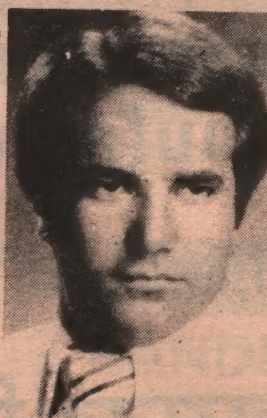
*Renewals
*Financing
*Safe Driving Discounts
*Cars, Trucks, Vans Etc..
PLATES & DECALS

Open Monday to Saturday from 9 A.M. - 5 P.M.

OFF: 324-4944 RES: 325-4744

6415 MAIN ST., (at 48th Ave.) VANCOUVER, B.C.

PRITHPAL NARWAL, B.A. LL.B.

PRITHPAL SINGH NARWAL NOTARY PUBLIC

B.A. (PU) LL.B. (KUK)

FORMER - (ADVOCATE & OATH COMMISSIONER)

(Punjab & Haryana Highcourt)

PREFERRED AREA OF PRACTISE:

- *All Conveyancing Deed & Transfer Documents
- *To prepare Mortgage & Cancel Mortgages
- *To prepare Leases
- *To prepare Commercial Contracts
- *To prepare Statutory Declarations
- *To prepare Power of Attorney
- *Authorized to Administer Oaths
- *Attest Signatures
- *Authenticate Copies
- *Passport *Change of Name

Also Help on Immigration Matters

BUS: 324-4944 RES: 325-4744 9:00 a.m. to 5:00 p.m. (Monday to Saturday)

6415 MAIN ST., (At 48th Ave.) VANCOUVER, B.C. V2W 2V5

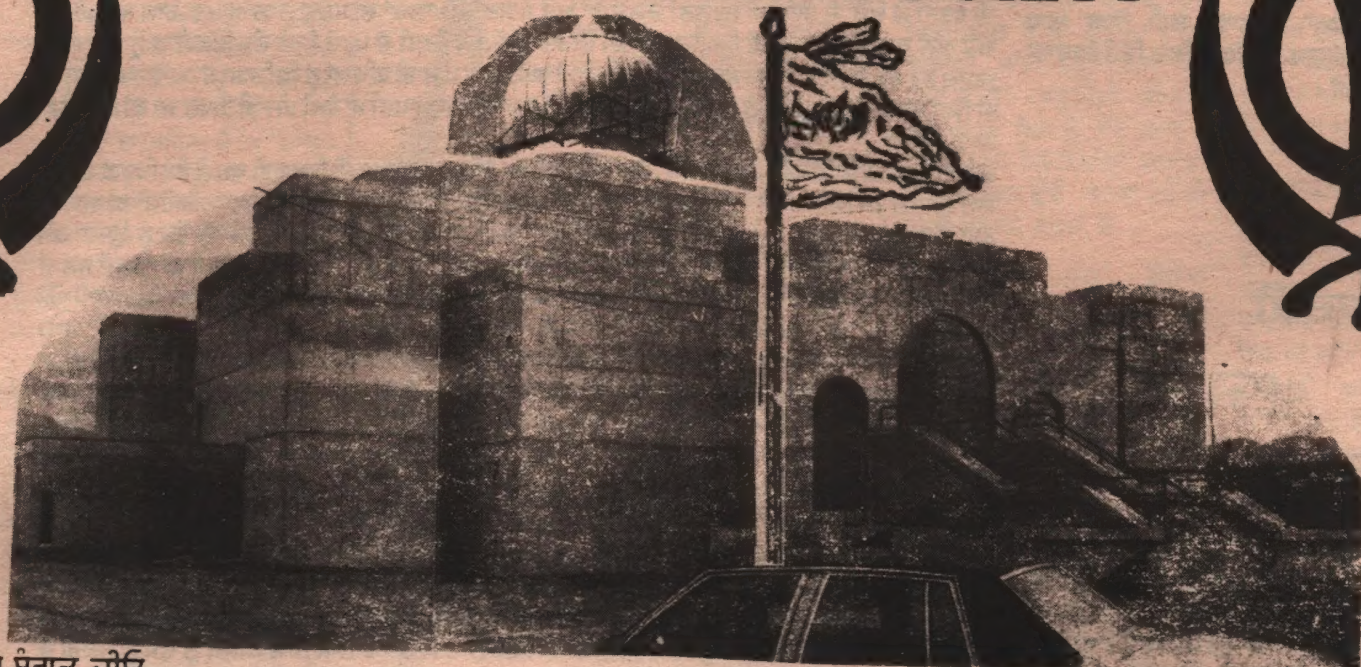
ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

ਜਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜੁ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ ਸਾਣਸੁ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਰਾਮ॥
HE, WHOSE TASK IT WAS, HAS HIMSELF ACCOMPLISHED IT.
WHAT CAN A MERE MAN DO?

AKALI SINGH SIKH SOCIETY

ਸਤਿਕਾਰ ਜੋਗ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਆਪ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਸਿਦਕਵਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਾਲ ੧੯੫੩ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ੪੬੭ ਈਸਟ ੧੧ ਐਵਿਨਿਊ ਤੇ ਚਰਚ ਦੀ ਵਿਕਾਊ ਬਿਲਡਿੰਗ ਖਰੀਦ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਔਕੜਾਂ ਆਈਆਂ। ਸੰਗਤ ਸਵਾਈ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ੫੦ ਡਾਲਰ ਮਹੀਨਾ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣੀ ਵੀ ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਸਵਾ ਸਵਾ ਡਾਲਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਢਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਤੁਰਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਵਧਦੀ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸ਼ਤ ਤੇ ਬਿਲ ਦੇਣੇ ਵੀ ਸੌਖੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਲ ੧੯੭੦-੭੧ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਵਿਜ਼ਿਟਰ ਤੌਰ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਹੀ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਮਿਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਭਾਵੇਂ ਛੋਟੀ ਸੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੫੦ ਤੱਕ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਤੇ ਦੋ ਵੇਲੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਗਤ ਵਧਦੀ ਗਈ ਪਰ ਹਾਲ ਛੋਟਾ ਸੀ। ੧੯੭੪ ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਇੱਕ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਵੀ ਛੋਟਾ ਲਗਣ ਲਗਾ। ੧੯੭੬ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ੩.੮ ਏਕੜ ਜਗ੍ਹਾ ਵੈਨਕੂਵਰ ਸਿਟੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। ਸਾਰੀ ਰਕਮ ੧੮ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਖਾਇਆ। ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ੪੨੦੦੦੦ ਡਾਲਰ ੧੮ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ੧੧ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ੧੩ ਅਗੱਸਤ, ੧੯੮੩ ਦਿਨ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਹੀ ਹੇਠ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ੪੬੭ ਈਸਟ ੧੧ ਐਵਿਨਿਊ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਜਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

੧੧ ਅਗੱਸਤ ੧੯੮੩ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਆਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 7 ਵਜੇ

੧੩ ਅਗੱਸਤ ੧੯੮੩ ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਭੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 7 ਵਜੇ

ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਉਪਰੰਤ

੧੩ ਅਗੱਸਤ ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੯ ਵਜੇ ਜਲੂਸ ਚਾਲੇ ਪਾਵੇਗਾ।

ਜਲੂਸ ੪੬੭-ਈਸਟ ੧੧ ਐਵਿਨਿਊ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸੇਂਟ ਜੋਰਜ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਮੁੜ ਕੇ, ਬਰਾਡ-ਵੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਮੁੜ ਕੇ ਈਸਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਕੀਨਾਂ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਖੱਬੇ ਮੁੜੇਗਾ ਅਤੇ ੫ ਐਵਿਨਿਊ ਤੋਂ ਲਗ ਭਗ ੧੨ ਵਜੇ ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਉਦਘਾਟਨ ਉਪਰੰਤ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਏ ਜਾਣਗੇ।

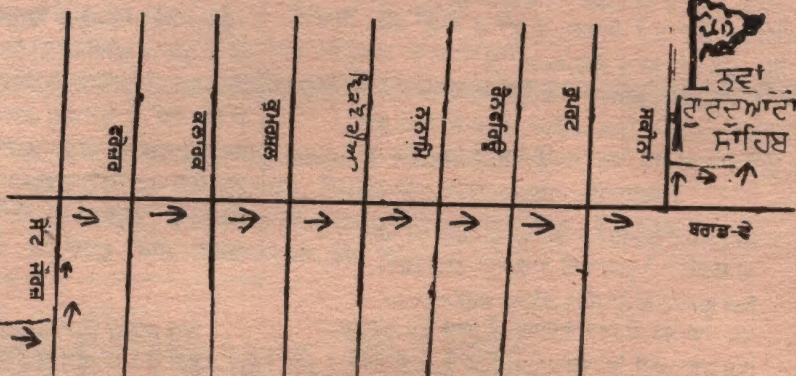
ਜਲੂਸ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਥਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਥਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਥਾ, ਅਮ੍ਰੀਕਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ, ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਲੰਧਰ ਵਾਲੇ, ਗਿਆਨੀ ਪਿਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਲਗਰੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸਮੂਹ ਸਾਧ ਸੰਗਤ, ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲੂਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਾਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਜਲੂਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਕੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਧਾਓ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤੇਗਾ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਾਸ
ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ
ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ. ਸੀ.

ਨਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ
੧੮੯੦ ਸਕੀਨਾ ਸਟਰੀਟ,
ਵੈਨਕੂਵਰ, ਬੀ. ਸੀ.

THE CANADA DARPAN FORTNIGHTLY P.O. BOX 67344 STN 'O' Vancouver, B.C.

Chief Editor (Hon.): DARSHAN GILL
Editor: HARBHAJAN SINGH DEOL

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਛੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ

ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ ਦਾ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਉਮਾਹ ਭਰਿਆ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਨੇ ਛੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੁਲਾ ਲਾਹ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਾਹ ਭਰਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਈਸਾਈ- ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਫਿਰਕੂ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਿਆਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਆਹੂਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਪਰ ਸਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਖੋਲ ਖੋਲ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਜਦ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੀ ਲੁੱਥ ਚਾਲ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਵੰਡ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਸਮਰਾਜੀ ਲੁੱਥ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਸੁਰਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਚਾਲ ਖੋਲੀ। ਇਹ ਚਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਲਈ ਗੰਦੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਚਾਲ ਖੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਮਰਾਜੀ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਭਿਆਲੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਕੁਝ ਸੰਘਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜੋ ਛੱਤੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਘਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਨਾਅਰੇ ਤਾਂ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ।

ਇਸ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਲਾਹਟਾਂ ਵਿਚ ਆਰਥਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ ਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਹਟ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਥਕ ਮਾਹਿਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਲਾ ਧਨ ਵਾਈ ਕੁੱਝ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ 45 ਕੁੱਝ ਰੁਪਏ। ਇਹ ਕਾਲਾ ਧਨ ਸਮਗਲਿੰਗ, ਖੁਨਬਾਪੂਵਰੀ ਤੇ ਗਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਦਾ ਮੁਢਲੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ।

ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਛੱਤੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਧਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਗੜੀ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਪਾੜਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਨਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਰੀਜਨਾਂ ਦੇ ਕਤਲ, ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਢਾਂਚਾ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਬਿਖਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਆਪੋਧਾਪੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਮਾਤੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਭਜਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਾਤੀ, ਮਜ਼ਹਬ, ਇਲਾਕਾ, ਬੋਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਨਾ ਅਨੱਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਭਾਰਤ ਲਈ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ ਕਾਂਗ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਛੱਤੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਕ ਚਿਣੌਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜਮਾਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਮਾਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਹਨ। ਇਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤੇ ਇਕ ਜੋਕਾਂ ਦੀ। ਜੋਕਾਂ ਲਾਹੁਟ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁੜ੍ਹਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਹਿਤ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਜੋਕਾਂ ਜਲਦੀ ਖਤਮ ਹੋਣ।

■ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਦੇਸ਼ਵਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਅਰਲੀ ਤੋਂ ਕੇ, ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਜੁਲਾ ਸੁੱਟ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਨੱਸ .
ਜਾਂਦਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਸੱਜਣਾ ! 'ਕੱਲਾ ਖੈਰੀ' ਵੱਸ .
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ, 'ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਗੋਣ,
ਪੱਕੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਭਰਿਆ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਉਹਨੂੰ ਕੱਸ .
ਲਿਖਣਾ ਨਈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਏ,
ਅੱਖਾਂ, ਦਿਲ, ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਕਲਮਾਂ ਸਭ ਮੈਥੋਂ ਬੇਵੱਸ .
ਤੋਰਿਆਂ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਨੀ ਅਪਣਾ ਾ ਲੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ,
ਇਹ ਸਿਰ ਤੋਥੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਾ, ਤੂੰ ਕੁੱਟ ਲੈ ਅਪਣਾ ਵੱਸ .
ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਉਨਾ ਸਖਤਾ ਹੋ,
ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ ਮੁਸੀਬਤ ਉਨਾ ਬਹੁਤਾ ਹੱਸ .
ਉੱਠਕੇ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਸਾਰੀਆਂ ਟਹਿਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਡਾਂਗ,
ਦੂਜੀ ਗਤ ਦਾ ਚੰਨ ਗਿਆ ਜਦ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਸ .

ਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭਟਕਣਾ ਨੇ ਗਾਹ ਲਿਆ ਚਾਹਤ ਦਾ ਸਹਿਰਾ,
ਪੀ ਮੁਕਾਮੀ ਪਿਆਸ ਮੇਰੀ ਨੇ ਉਡੀਕਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ.
ਜਿਸ ਮੁਸਾਫਰ ਨੇ ਨਾ ਬੰਧਨ ਗੋਲਿਆਂ ਤੋਰੀ ਉਹ ਦਾ,
ਕਦ ਸਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਰੀ ਪਰਤੋਗਾ ਅੰ ਦਿਲ ਉਹ ਮੁਸਾਫਰ.
ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟੀ 'ਚੋਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਭਿੜ ਕੇ 'ਵਾਚ ਪਰਤੇ,
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਜ਼ੁਦ ਤੋਰੇ ਸਹਿਰ ਹੋ ਆਇਓ 'ਸੁਰਿੰਦਰ'.

ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਬੈਨਿਟ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਤਖਤੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਰਿਚਮੰਡ ਬੀ ਸੀ।

੧੯੫੭-੫੮ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਲਾਸਕਾ ਪਾਈਨ ਮਾਰਪੋਲ ਬਰਾਂਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਆਰਾ ਮਿਲ ਵਿੱਚ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਵੀਰ ਇੱਕੀ ਸਾਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਪੰਜਾਬੀ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਉਸ ਜੁਵਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਜਿਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਵਸ ਸਮੇਂ ਇਸੇ ਹੀ ਬੈਨਿਟ ਡਰਾ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਪੈਟ ਬਰਨਜ਼ ਅਤੇ ਜਿਮ ਨੀਲਸਨ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮੇ ਚਾਚੇ ਅਤੇ ਪਿਓ ਦਾਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਓਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹੰਨਤਾਂ ਜ਼ੋਲਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਨੇ ਵਾਹ ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਚਿੜੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਲੱਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲੁੱਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਖਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਟੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲਿਖਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।

ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਕੋਪਿਓਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਗੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਆਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਸ ਨੂੰ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾ ਲਗਿਆ ਅਤੇ ਥੋੜੇ ਜਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਮਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਖੁੱਤਾ ਸਾਰਨ ਜੋਗੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫੋਰਮੇਨ ਵੀ ਵਸ ਤੇ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਪਿਆਰਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਵਸਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਟੈਂਡਰਡ। ਇਸ ਗਰੀਨ ਚੇਨ ਤੇ ਸਤਾਰਾਂ ਆਦਮੀ ਫੱਟੇ ਖਿਚਦੇ ਸਨ ਦੇ ਗਰੇਡ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਫੱਟੇ ਸਿਧੇ ਕਰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵੀਰ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾਂ ਕਾਮੇ ਅਜੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣੀ ਅਤੇ ਸਮਝਣੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਸੀ।

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਰੇਡਰ ਵਾਲਟਰ ਸਟੋਨ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਦਾ ਸੀ। ਨਾ ਚਹ ਮਾੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਣ ਵਿੱਚ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਾਡਾ ਟਾਲੀ ਮੈਨ ਹੋਰੀ ਮਕੈਨੀਜ਼ੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਤੇ ਨਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਚਹ ਗਰੇਡਰ ਵਾਲਟਰ ਸਟੋਨ ਟਾਲੀ ਕਰਨ ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਏਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਲਟਰ ਗੁਰੀ ਫੱਟੇ ਭਾਂਡੇ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਗਏ। ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਉਹ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਵਿੱਲੋਂ ਹੁਰਾਂ ਪਾਸ ਆਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਬਣਾਏ ਗਈ ਫੋਟਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੋਟਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਵਿੰਗੀ ਤਤਿੰਗੀ ਕਿਓਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਦੇਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਵਾਲਟਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸੇ ਮਖੌਲ ਵਿੱਚ ਚੁਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮਖੌਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨੀ ਗਲ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਵਾਲਟਰ ਪੰਜਾਂ ਮਿਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਡਿੱਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਲਟਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਟਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਫੱਟਵਸ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾਂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਵਜਾਈ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਾਲਟਰ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੰਪਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਉਹਨਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਸੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਕਿ ਫੋਰਮੇਨ ਨੇ ਵਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਲੋਹ ਟੈਪ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਟੋਪੀ ਅਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਮਿਲ ਦੇ ਪਰਬੰਧਕ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕਿ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਪੱਗ ਬੰਨ ਕੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੱਥਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਚੰਦਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਆਰਾ ਮਿਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਦੱਤ ਵੱਟੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਹੀ ਮੱਲ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਚੋਧਰੀਆਂ ਪਾਸ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਪਤਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਏਥੇ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਾਲਟਰ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਅਖੀਰ ਇਹ ਗੱਲਸੁਣਕੇ ਲੋਕਲ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਚੋਧਰੀ ਆ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੋਕਰੀ ਤੇ ਲਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੰਪਣੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਯੂਨੀਅਨ ਅੱਗੇ ਡੁੱਬਰ ਡਾਹੀ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਣੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਾਹ ਟਾਲੀ ਮੈਨ ਹੋਰੀ ਮਕੈਨੀਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕੰਪਣੀ ਦੇ ਦਬਾ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੱਚ ਸੱਚ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੇ ਦੂਸਰੇ ਸੋਲਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਜਿਨੀ ਕੁ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੈ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ।

ਦੂਸਰਾ ਗਵਾਹ ਕੰਪਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਰੂਡੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਫੱਟੇ ਖਿਚਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਕੰਮਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ ਦੇਸ ਪੁਲਸੀਆਂ ਦੇ ਵੀਲੀਚੁਕ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਲਾਮ ਵਲੋਂ ਕੰਪਣੀ ਨੇ ਰੂਡੀ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਫੋਰਮੇਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਵੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕੰਪਣੀ ਦੇ ਜਿਸ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਉਜਰ ਤੇ ਹਟਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੇਜਰ ਆਪ ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੋਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਦੌੜ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜੁਬਾਨ ਕੰਧ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸੇ ਮਿਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਕਨੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫਸਟ ਏਡ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਪਰੇ ਰਹੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝ ਸਕਦੇ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਕਿਲੱਤ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕੰਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਿਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੰਪਣੀ ਦੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਨਪੜ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਕਿ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਟੈਪ ਕੋਆਪਟੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ ਆਪਣੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਗੋਰੇ ਵਾਲਟਰ ਸਟੋਨ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੰਮ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਮੇ ਦੱਤ ਵੱਟੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਜੇ ਅਸਾਂ ਖੁੱਲੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੁਦਦ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੱਲ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਚੁਵਾਬ ਹੀ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਓਥੋਂ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕੁਝ ਮਦਦਲਈ ਸੋਚਿਆ ਪਰ ਓਥੇ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਲਕ ਭਾਗੀਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਿਲਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਆਦਾ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਸਨ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਚਹ ਆਪ ਵੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੱਖ ਕਾਮੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਈਰਖਾ ਯਾ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਗੋਰੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਰਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਤੇ ਲੱਗਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇਂਦੇ ਜੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੋਰੇ ਮਿਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਕੇ ਲੋਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੱਥਰ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਰਤੀ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਧਰੋਹ ਕਿਓਂ ਹੋਇਆ - ਕਿਓਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਸਲ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪੁੰਜੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਾਲਕ ਜਮਾਤ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਚਾਹੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਖੀਰ ਉਹ ਵੀ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਬੀ ਸੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਰਾਖੀ ਲਈ ਇੱਕ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਨਕੋਲ ਪੈ ਗਈ। ਸਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਪਗੜੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਟੋਪੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਝਾਡੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਹ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਨ 'ਸਾਡੇ ਸਤ ਗਜ ਦੀ ਪਗੜੀ ਲੰਡਣ ਦੀ ਛਿੱਕੂ ਟੋਪੀ ਤੋਂ ਖੁੱਭ ਨਪਾ ਬੈਠੀ' ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਖੁੱਭ ਨਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਲਗੀ ਸੀ ਪੈ ਰਹੀ।

ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਪਰਾਹੁਣਾ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬੈਨਿਟ ਦੀ ਜਾਬਰ ਸਰਕਾਰ ਅਜ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸਨੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਿਟਲਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਖੁਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਰਜੀ ਹੋਵੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਬਹੀਰ ਕਿਸੇ ਤਕਲੀਫ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਸਕਣਗੇ। ਮਜਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖੁਸ਼ਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਡੰਗ ਕਾਲਿਨਜ਼ ਵਰਗੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਅਜ ਫੇਰ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਨੇ।

ਬੈਨਿਟ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੀ ਸੀ ਦੀ ਜਨਤਾ ਥਾਂ ਥਾਂ ਅਪਣਾ ਰੋਸ ਪਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁਜਾਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਿਤੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਸੱਟ ਵੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੀ ਕੰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਏਥੋਂ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਡੇ ਨਾਲ ਮੇਡਾ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਨਿਟ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਾਥ ਨਾ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਫੇਰ 'ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ' ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਜ਼ਕ ਦੌਰ ਵਲ ਕੁਝ ਸਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਤਾਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਫਿਰ ਉਹੀ ਹਾਲਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕਿੰਨੇ ਹੋਰ 'ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ' ਵਰਗੇ ਸਾਕੇ ਦੁਹਰਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਫਾਂਸੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸੇ ਚੁਮਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੱਚ ਧਿਆਈਐ,
ਸੁਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਪਾਈਐ।

—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਮੈਨੂੰ ਕੋਕ ਖਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਰੋਟੀ ਗੁਝਾਰਾ
ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

—ਹੈਰੋਲਡ ਲਾਸਕੀ

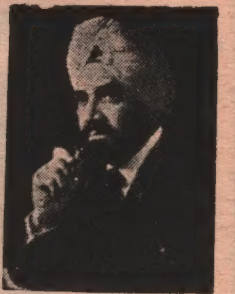
ਸਮਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਖਦਾ 'ਤੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

—ਓਕਰੋ

ਜਿੱਥੇ ਆਸ ਨਹੀਂ ਉੱਥੇ ਉੱਦਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਸਕਦਾ।

—ਜਾਨਸਨ

ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਵੈਨਕੂਵਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਲਪਕਾਰ
ਸ. ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 13 ਅਗਸਤ ਨੂੰ
ਵੈਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ।
ਕਾਰਨਵਾਲ ਤੋਂ ਸੁਚਨਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੈਨਕੂਵਰ
ਦੇ ਹਵਤੇ ਠਹਿਰਨਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ
ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ
ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ
ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਪਧਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ
ਮਹਾਨ ਕਿਰਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।
ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦਾ ਨਾਵਲ ਬਾ-ਮੁਲਾਜ਼ਾ-ਗੁਸ਼ਿਆਰ
ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ
ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ
ਭਾਰਤ ਸਾਹਿਤਕ ਅਕੈਡਮੀ ਨੇ ਪੰਜ
ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਲੋਕ ਮਾਨੀਆ ਤਿਲਕ ਦੀ ਬਰਸੀ

ਬਾਲ ਗੰਗਾ ਧਰ ਤਿਲਕ ਦੀ
63ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ
ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਸਮਾਗਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੋਕ ਮਾਨੀਆ
ਟਰਸਟ ਨੇ ਇੱਕ ਅਵਾਰਡ ਵੀ
ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ
ਦਿੱਤਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ।

■ ਸ਼ਬਕਤ ਸੁਲਤਾਨਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਦਿਵੇ ਜਦ ਤੱਕ ਜਗਦੇ ਨੇ .
ਜਗ ਵਾਲੇ ਇਹ ਮੇਲੇ ਤਾਹੀਉਂ ਲੱਗਦੇ ਨੇ .
ਆਦਤ ਨਾ ਸੀ ਪਹਿਲੋਂ 'ਰਾਤੀ' ਜਾਗਣ ਦੀ
ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਕੀਤੇ ਜਗ ਦੇ ਨੇ
ਇੱਕਲਾਪੇ ਦੇ ਕੱਲਮ-ਕੱਲੋ ਰਾਹੀ ਨੂੰ,
ਪੰਡੇ ਹਿਜਰ ਫਿਰਾਕ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ
ਲੁਕਣ ਮੀਟੀ ਖੋਡ ਕੇ ਮਨ ਪਰਚਾਈ ਜਾ,
ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਦੁੱਖ ਅਵੱਲੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ
ਸੂਰਜ ਬਰਫਾਂ ਵਾਂਗੂ ਠੰਡਾ ਸੀਤ ਹੋਇਆ,
ਚੰਨ ਭਾਰੇ ਪਏ ਅੱਗ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਲੱਗਦੇ ਨੇ .
ਪੱਥਰ ਦੀ ਪੱਥਰ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਖਿੱਲਰੇ ਨੇ,
'ਸ਼ਬਕਤ' ਲੋਕੀਂ ਔਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕਦੇ ਨੇ .

■ ਜ਼ਫਰ ਇਕਬਾਲ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)

ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਬੇਹੀ ਨ ਸੱਜੀ ਓ ਯਾਰ .
ਹੁਣ ਰਿੱਝਦੀ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕੱਜੀ ਓ ਯਾਰ .
ਕੋਹੀ ਮੁਨਸ਼ਵੀ 'ਤੇ ਕੋਹੀ ਜੱਜੀ ਓ ਯਾਰ .
ਤੋਥੋਂ ਇੱਕ ਵੀ ਵੱਟੀ ਨ ਬੱਝੀ ਓ ਯਾਰ .
ਸਾਨੂੰ ਖੱਬੀ ਵਿਖਾ ਕੇ ਠੱਗਿਓ ਦੀ .
ਹੁਣ ਮਾਰਦਾ ਪਿਆ ਦੇਂ ਸੱਜੀ ਓ ਯਾਰ .
ਪੁੱਠੀ ਸੋਚ ਨੇ ਖੁਆਰ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ,
ਪੱਲੇ ਪੈ ਗਈ ਰੰਨ ਕੁਚੜੀ ਓ ਯਾਰ .
ਵਹਿਣੀ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਹਿ ਗਿਓਂ ਅੱਜ ਜ਼ਫਰ
ਕੋਹੀ ਧੱਕ ਜਨਾਬ ਦੀ ਵੱਜੀ ਓ ਯਾਰ .

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦਾ

ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ

ਯਾਦਗਾਰ

ਭਾਰਤ ਦਰਪਣ

ਕਪਾਹ ਦਾ ਭਾ 400 ਰੁਪਏ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.)—ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੱਜ ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ

ਦਲ ਵਲੋਂ ਚਰਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਹਥਾਂ 'ਚ ਖੇਡਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਛੋਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਚੌਧਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪਾਰਲੀ-ਮੈਂਟ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤਿਖੀ ਅਲੱਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ' 'ਚ ਗ੍ਰੇਸ਼ ਦਿਸਾਉਂਦਿਆਂ 'ਭੜਾਸ਼' ਦਿਸਾਈ ਹੈ।

ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਚੌਧਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ

ਕਪਾਹ ਦੀ ਘਟੇ ਘਟ ਖਰੀਦ ਕੀਮਤ 400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਵੰਟਲ ਔਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਵੇਤੀ ਬਾਜ਼ੀ ਮੰਤਰੀ ਰਾਉ ਬਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੀਮਤ ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਲਗਪਗ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਔਵ-414/ਔਵ-777 ਕਿਸਮਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਪਾਹ ਦੀਆਂ ਉਦਮ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 527 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਵੰਟਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ।

'ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ' ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ, ਬਹੁਗਿਣਤੀ, ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ।

ਡਾ. ਐਸ. ਆਰ. ਸ਼ੇਨ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.)—ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਹਿੰਦ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਐਸ. ਆਰ. ਸ਼ੇਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਰਾਜ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਲਈ ਬਣੇ ਸਰਕਾਰੀਆ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਮੈਂਬਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਟਿਸ ਆਰ. ਐਸ. ਸਰਕਾਰੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਬੀ. ਸ਼ਿਵਰਮਨ ਹਨ।

ਰਾਓ ਵਲੋਂ ਲੰਕਾ ਦੌਰੇ ਬਾਰੇ ਸੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰੀਪੋਰਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.)—ਵੇਦਮੰਤਰੀ ਭਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਨੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦ੍ਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਅਗੂਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅੱਜ ਆਪਣਾ ਸਿਕਮ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅੱਧ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤ ਆਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਓ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਬਣੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ. ਐਸ. ਹਮੀਦ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ।

ਜੇਪੁਰ—ਲੋਕ ਦਲ ਦੇ ਅਗੂ ਚੌਧਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਜ ਕਿਹਾ—“ਕੁਝ ਬਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।”

ਲੰਕਾ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਕੈਦ ?

ਮਦੁਰਾਈ (ਯੂ. ਐੱਸ. ਆਈ.)—ਸਿਰੀ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਸਨਅਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਮਿ: ਬੋਡੀਮਾਨ ਘਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਇਹ ਗੱਲ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਯੂਨਾਈਟਡ ਫਰੰਟ ਫੋਰ-ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਰ.ਐਮ. ਰਾਮਾਚੰਦਰਨ ਨੇ ਅੱਜ ਦੋਬੇ ਕੋਲੰਬੋ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਇਕ ਸੁਨੇਹੇ ਵਿਚ ਦੱਸੀ।

ਉਹਨਾਂ ਦਿਸਾਇਆ ਕਿ ਸਿਰੀ ਲੰਕਾ ਵਰਕਰਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ

ਜੇਨ: ਸਕਤਰ ਮਿ: ਚਿਲਾਏਸਾਮੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀਤੀ ਇਕ ਸੰਕਟ ਭਰੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਦਿਸਾਇਆ ਕਿ ਮਿ. ਬੋਡੀਮਾਨ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਜਾਤੀ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਠਾਣਾ ਵੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਮਿ. ਰਾਮਾ ਚੰਦਰਨ ਨੇ ਦਿਸਾਇਆ ਕਿ ਮਿ. ਚਿਲਾਏਸਾਮੀ ਨੇ ਹਿੰਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰੀ ਲੰਕਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਚਰਚਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ।

ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਾਲ 77,000 ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਾਰਤੀ ਬਦੇਸ਼ ਜਾਣਗੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪ.ਟ.ਬ.)—ਚੀਫ਼ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੌਂਸਲਰ ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬੱਸ ਸਰਵਿਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਡੀਲਕਸ ਬੱਸਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ: ਨਾਨਕ ਪਿਆਓ, ਸੀਸ ਗੰਜ, ਮਜ਼ਨੂ ਕਾਟਲਾ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਬਾਗ (ਨਾਨਕਪੁਰ)।

ਬੱਸਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 7 ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਚੰਦਰ 19 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਿਨਾਂ ਬੁਕ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਨ ਦੇ 56,786 ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ 7.32 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੀ ਯਾਤਰੂ 12 ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਸਭਨਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਵੀ ਵਾਧੂ ਖਰਚਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਇਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਬੇਟਿਕਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇਜ਼

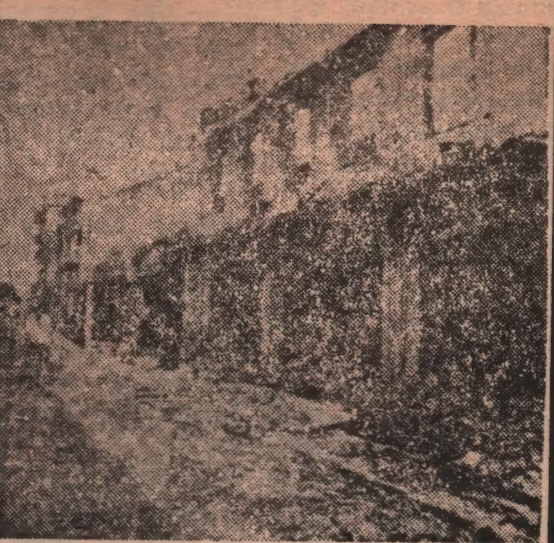
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਟਿਕਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਲਈ ਛੱਡੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੌਮ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 26 ਜੂਨ 1983 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਦਰਵੇਂ ਦੌਰਾਨ ਬੇਟਿਕਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵਤਨ ਲਈ 7027 ਛੱਪੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ 25,061 ਬੇਟਿਕਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਜੋਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਕੇਂਦਰੀ ਕਿਰਤ ਵਰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 77 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧ ਤਕਨੀਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

1981 ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਮਹਿੰਮਾ ਇਸ ਵਰਗਤ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਬਾਅਦ 1981 ਵਿਚ 2.5 ਲੱਖ, 1982 ਵਿਚ 2 13 ਲੱਖ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 2 40 ਲੱਖ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗੀ।

1981 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਲੁਟ-ਖਸੂਟ ਦੀਆਂ 274 ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਧਨ ਦਾ ਬੇਟੋਰਿਆ ਜਾਣਾ, ਰੁਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ, ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ, ਤੇ ਦਸੇ ਗਏ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ

ਉੱਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬੁਨੇ ਲਾਰੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਮਲੇ ਸਭੇ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਿਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ। ਖਾਤੀ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 1193 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਫ਼ਤਰ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਜਾਵਨਾ : ਬਾਹਰੀ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

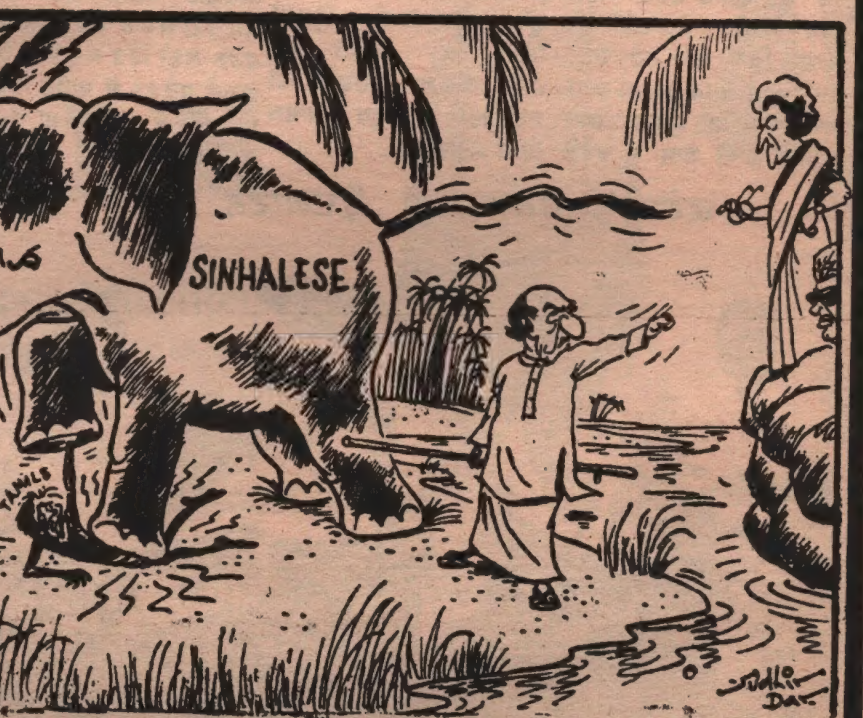
ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ 14 ਬੰਦੇ ਭੁੰਨ ਦਿਤੇ

ਉਜੇਨ—ਪਿਛਲੀ ਰਾਜ ਮੱਧਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇਮੰਦ-ਸੋਰਕਸਬੇ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਦੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ 14 ਵਿਅਕਤੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਦਿਤੇ ਮਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਸਮੈਨ ਅਤੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ—ਇਹ ਗੱਲ ਉਜੇਨ ਪੁਲਸ ਦੇ ਅਡੀਸ਼ਨਲ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਸ੍ਰੀ ਪੀ. ਐਨ. ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਉੱਤੇ ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਨੇ ਦਿਸਾਇਆ ਕਿ

10 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਫੱਟੜ ਹੋਏ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਾਸੀ ਭਿੰਨਾਜਨਕ ਦਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪਛਤਾਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਰਨਾ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਮੰਦਸੋਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਮੌਕੇ ਤੇ

ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਭੋਜ਼ਾ ਕਰਿਆ ਦੀ ਕੁੜੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ਪਤੀ ਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦਾ ਮੁਖ ਪੁਜਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ, 12 ਜਿਉਤਰੀ ਲਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਉਕਤ ਮੰਦਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

“ਬੀਬੀ ਜੀ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਭਾਕੋ”

STATE BANK OF INDIA

[CANADA]

Vancouver Full Service Branch

Is Now Operational At

540 Burrard St. (Between Pender & Dunsmuir)

(Member of Canada Deposit Insurance Corporation)

- * Facility for opening accounts by mail.
- * Cheque book provided on all savings accounts—Daily and monthly interest.
- * Term deposits — 30 days to 3 years - higher rates than other Banks.
- * Rupee drafts and telegraphic transfers to your home town or village in India—At rates substantially lower than other Banks.
- * Facilities for opening letters of credit all over the world.
- * Rupee and us dollar travelers cheques sold.

* Open up tp 6 p.m., ON Fridays.

For Further Information :
Call 681-3428

ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਕਢਣ ਲਗਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਘਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਫਰਾਰ

ਲੰਡਨ, — (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.) ਸੇਂਕੜੇ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲਗਪਗ 1500 ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਸਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਠੇਕਾ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਗੁਆ ਲੈਣਗੇ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਅਗੇ ਦੇ ਮੌਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪਰਤ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ਾ

ਬਦਲਣ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਲੋਂ 1978 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਪੁੰਦਲਾ ਨੂੰ ਇਕ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਰਾਜਸ਼ਟਰੀ ਮੰਤਰੀਕਲ

ਕੌਂਸਲ ਬਹੁਤ ਘਟ ਚੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਹਰਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ-ਦੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕਰਟਰ ਡਾ: ਕ੍ਰਿਸਟਾ ਕੋਰਲੀਪਾਰਾ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਹਿੱਲੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਣ, — (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.) ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਨਸ਼ੀ-ਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਜੁਰਮ ਹੇਠ 14 ਸਾਲ ਲਈ ਗਿਰਤਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸੰਘਾ ਸਿਰਫ 4 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਪਾ ਦੇ ਕੇ ਨੌਂ ਗਿਆ ਹੈ।

29 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਰਾਤ ਦੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਰਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮਹਾਂ-ਦੀਪਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ੀਸ਼ਾ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚੁਪਚਾਪ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਘ ਦੀ ਫਰਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲਗਾ ਜਦ ਇਕ ਗੁਮਨਾਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ 5 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਸਿਆ। ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰਡਨ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰਡਨ ਪੋਟੇਗੇਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਭਾਰ ? ਸੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

51 ਸਾਲਾ ਸੰਘਾ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰ-ਲੈਂਡ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹੋਟਲ ਅੰਮੇਸਟਰਡਮ ਅਤੇ ਬਰਸਲਜ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਅੱਧਾ ਟਨ ਹਸ਼ੀਸ਼ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ 5 ਲਖ ਦਸਿਆ। ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ

■ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਮੇਰਾ ਯਾਰ ਦਮਾਂ ਦਾ ਲੱਡੀ, ਟੁਰ ਗਿਆ ਮੁਲਖ ਪਰਾਏ ਨੀ। ਚੰਦਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨਾ ਮਾਣੇ, ਸੁੰਘਦਾ ਫੁੱਲ ਕੁਮਲਾਏ ਨੀ। ਜਦ ਵੀ ਖੇਤੀਂ ਰੁੱਤ ਕਪਾਸੀ ਮੇਲੇ ਚਾਰ ਚੁਵੇਰੇ ਨੀ, ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਗਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਹਿ ਜਾਵਾ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੀ। ਨੁੰਗੇ ਮਾਰਕੇ ਮਾਸ ਉਹ ਨੱਚੇ, ਰੁੱਤ ਦੇ ਸਰਵਰ ਨਹਾਏ ਨੀ।

ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਚੰਦ ਸਿੱਕਿਆਂ ਬਦਲੇ, ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੁੱਤ ਨਸ਼ਿਆਈ ਨੀ। ਉਹ ਕੀ ਜਾਣੇ ਰੁੱਤ ਅਗਨ ਦੀ, ਕਿੱਕਣ ਮੈਂ ਬਿਤਾਈ ਨੀ। ਯਾਦ ਉਹਦੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਬਹਿਕੇ ਗਮ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ ਨੀ।

ਉਹਦੀ ਖਾਤਰ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਮੈਂ ਗੁਲਮੋਹਰ ਲਾਇਆ ਨੀ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਂ ਬੁੱਕਾ ਭਰ-ਭਰ ਖਨ ਜਿਹਰ ਦਾ ਪਾਇਆ ਨੀ, ਪੱਟ ਪੂਰੇ ਦੀ ਦੁੱਦੇ ਹਿਲੋਰੇ, ਪੰਛੀ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਆਏ ਨੀ।

ਕੇਂਦਰ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ 'ਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼

ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ ਹਿਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕਥਨ ਗਲਤ—ਅ: ਦੱਲ ਵਲੋਂ ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, — ਸਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ "ਭਾਜਪਾ" ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਿੱਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ "ਕਥਨ" ਨੂੰ ਚੋਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਸਮੂਹੀ 'ਸਿੱਖ ਕੌਮ' ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੋਠੇ ਕੋਠੇ 'ਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤਰਜਮਾਨ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੰਡੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਡਿਕਟੇਟਰਸ਼ਿਪ

ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਮਹਾਨ 'ਧਰਮ-ਯੁਧ' ਮੁੱਕੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਬੰਨ੍ਹਤ ਸਮਰਥਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨੱਸ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਿੱਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਪੰਜਾਬ, ਦਿੱਲੀ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ 'ਭਾਜਪਾ' ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਕਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਜੋਂ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ?

ਬਿਆਨ ਵਿਚ 'ਭਾਜਪਾ' ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਲੋੜੀ ਤੇ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨੁਕਰਾਚੀਨੀ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੇਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਸਲਿਆਂ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਨੀਤੀ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ, 'ਭਾਜਪਾ' ਦੇ ਉਹ ਨੇਤਾ ਵੀ ਘੱਟ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ 'ਮਾਂ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਭਾਜਪਾ' ਆਗੂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਹੱਥ ਨੱਕੇ ਬਣਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਗਦਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਕੀ ਬਿਆਨ-ਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਕੇ 'ਭਾਜਪਾ' ਆਗੂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਜਿਤ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸਦੀ ਰਵਾਈਆ ਅਖ-ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੇਬਾਤ ਰੂਠਤੇ ਹੋ....

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.) ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਡਾਕਟਰ ਅਬਦੁਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਬੁਲਾਹ ਦਾ ਹਥ ਥਪਾ-ਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਪੜਿਆ।

ਬੇਬਾਤ ਰੂਠਤੇ ਹੋ ਕੋਈ ਬਾਤ ਭੀ ਤੋਂ ਹੋ, ਕਹਿ ਜੋ ਦੀਆ ਕਿ ਭੁਮਸਾ ਕੋਈ ਦੁਸਰਾ ਨਹੀਂ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਦੋਰਾ ਫਰਨਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾ-ਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖਰਚ ਤੋਂ ਦਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਡਾਕਟਰ ਅਬਦੁਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਚੋਣ ਦੇਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕਿੰਨੀ ਕੰਗਾਣੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਬਰਤਰਫੀ ਦਾ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਇਹੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ।

—ਇਕ ਘੋੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ 73 ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਦੇਖਿਆ ਵੱਧ ਵੱਧ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਈ ਘੋੜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਬੀ ਜਵਾ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਿ: ਅਮਾਰੀ ਕੋਲ ਇਕ ਘੋੜੀ ਅੱਖ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਲਿਆਈ ਗਈ ਸੀ। ਘੋੜੇ ਨੇ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਘੋੜਾ ਮਾਲਕ ਉਤੇ ਟੁਟ ਪਿਆ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖੀਆਂ ਵੱਧ ਵੱਧ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

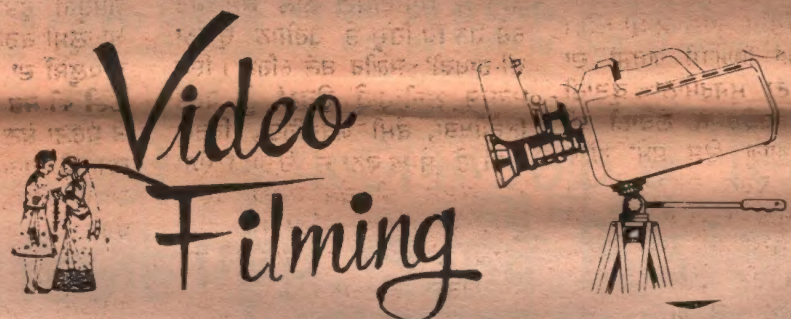
ਅੰਤੋਮਾਨ ਨਿਕੇਬਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਨਵੀਂ ਦਿੱਤੀ, (ਯੂ.ਐਨ.ਆਈ.) — ਅੰਤੋਮਾਨ ਅਤੇ ਨਿਕੇਬਾਰ ਜ਼ੰਗੀ ਲਈ ਵਹੀਆ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਲੇ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੁਹਈਆ ਕੀਤ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗਣੇਸ਼ ਜਿਓਲਰਜ਼ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਸਮੇਂ

MANN PHOTO STUDIO

6512 MAIN St.(49th AVE)
VANCOUVER, B.C. V5X 1A5

Passport, Citizen, Visa, License
Photo
Colour or B/W 5 Minutes Service
We Sell Batteries and 110-220 V. Radio, Taperecorders

Portraits, Parties, Wedding,
Family or Group Photos :
Call Gurpal Mann :- 321-6667

Also best quality recorded cassettes
Hindi and Punjabi

Shabad Kirtan, Folksongs, Qwwalies, Hindi old or New Filmi Songs, Disco Songs, etc.

Our Speciality :— We can record your choice of songs on your request
Make a list and mail to

MANN MUSIC & VIDEO
6512 Main St.(Punjabi Market)
Vancouver, B.C. V5X 1A5
Ph: (604)321-6667

ਸਾਮਰਾਜ, ਵਖਵਾਦ, ਅਤਵਾਦ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੌਣ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਮਦਦ ਪੁੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਕਤਲ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਜਲੂਸ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਅਜ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਇੰਕਾ ਇਸਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਉਸਦਾ ਦੀਵਾਲੀਆਪਣ ਸਰੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੰਗਾ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤੇ ਇੰਕਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਮੌਜੂ ਉਤਰੇ ਹਨ ਪਰ ਵਡੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਕਾ ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਰੁਖ ਅਪਣਾ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਬਾਹਕੁਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਫੁਟਪਾਉ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਅਤਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ 'ਗੈਰ-ਦੋਸਤਾਨਾ' ਬੰਦੇਸੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਧੜੇਬੰਦਕ ਗਰਜਾਂ

ਇਹ ਰੁਖ ਇਸਦੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਦੇਸ਼ਵਰਗਤ ਪਿਛੋਕੜ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇੰਕਾ ਦੇਪੜਿਆਂ ਨੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਫਿਰਕੂ ਅਤਵਾਦੀ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਧੜੇਬੰਦਕ ਲੜਾਈ ਲਈ ਗੱਦੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦਾ ਜਰਨ ਰੀਤਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਦਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਤੇ ਖੜੇ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਜਤਨ ਕੀਤੇ। ਭਾਰਤ ਜਿਹੇ ਬਹੁਕੌਮੀਅਤਾ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਭਿੰਨਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਸਰਵ-ਉਚ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਗਰਜਾਂ ਦਾ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲਾਨਾ ਕੁਤਾਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਧੜੇਬੰਦਕ ਲੜਾਈ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇੰਕਾ ਆਗੂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਤਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਚਰਨ ਵੰਦਨਾ ਕਰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹੋ ਅੱਤਵਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਗਏ। ਇੰਕਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗਲਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਦੇਸ਼ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇੰਕਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਤੇ ਅਜ ਤਕ ਅਪਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਾਲਾ, ਫਿਰਕੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇਕ ਫਿਰਕੂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਖੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਜਥੇਬੰਦ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਿਤਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਜਲੂਸਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਹੱਦ

ਤਕ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰੱਸੇ ਗਲ-ਨਰਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਰ. ਸ. ਸ. ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਹਿੰਦੂ ਰਖਸਾ ਸੰਮਤੀਆਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਮੇਲਨ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਖੁਦ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਲਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਸਮੇਲਨਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਫਿਰਕੂ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਮਹਿ ਮਦਦ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਹਿੰਦੂ ਰਖਸਾ ਸੰਮਤੀਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਮੈਂ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਖੇ ਫਿਰਕੂ ਝਗੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਏਹਨਾਂ' ਦਾ ਮੁੱਢ ਰਾਮ ਨੰਮੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਉਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘੀਆਂ ਅਤੇ ਇੰਕਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਲੂਲ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਲੂਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਬਕੂਕ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਰਾਖਵੀਂ ਜਾਗੀਰ ?

ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਅਤਵਾਦੀ ਸਿੱਖ ਕਿਸਾਨੀ ਉਤੇ ਅੱਖ ਰਖਕੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਗਤਬਤ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੰਕਾ ਆਗੂ ਵੀ ਇਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਹਰੀਜਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖਵੀਂ ਜਾਗੀਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਮਰਸਦ ਲਈ ਚਾਹੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਕੌਮੀ ਯਕਜਹਿਤੀ, ਫਿਰਕੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਤਮ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੋਇਮ ਸੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਹਥਿਆਰ ਜਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਟਕਰਾ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਫਿਰਕੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਮੇਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਹੀ ਸਿਟਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਖੌਤੀ ਪਦਯਾਤਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਕੁਹਮਤਾਂ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਉਤੇ ਝਾਤ ਪਾਉਂਦੇ, ਆਪਣਾ ਘਰ ਸੁਧਾਰਦੇ, ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਜਿਹੀ ਸਿਰੇ ਦੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੋਂ, ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹਿੰਦੂ ਸਮੇਲਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਗਿਲਾ ਉਹ ਖੱਬੇ ਪਖ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵੀ ਇਸੇ ਰੁਖ ਦੇ ਸੰਕੇਤ

ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਝਗੜੇ, ਗਤਬਤ ਹੋਈ ਖਬਰ-ਪੱਖ ਨੇ ਇੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਫਿਰਕੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਰਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨੇ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਫਿਰਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾ ਫਲ ਹੋਣ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦੋਬੀ ਭਾਰਤ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੌਕਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

'ਜਨਸੰਘੀ ਵਿਚਾਰਾਂ'

ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀ'

ਇੰਕਾ ਅੰਦਰ ਤਕੜੀਆਂ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਿਛੇ ਲਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਜਮਹੂਰੀ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇੰਕਾ ਅੰਦਰ ਫਿਰਕੂ ਦਿਖ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਟਹੇ ਹਨ। ਸਵਰਗੀ ਅਜੇ ਘੱਸ ਨੇ 159 ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਲੱਖ ਵਿਚ "ਜਨਸੰਘੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ" ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਖਿਚਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਜਨ ਅਜ ਦੀ ਇੰਕਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸਵੇਮਸੇਵਕ ਸੰਘੀਆਂ ਨੇ ਯੂਥਕਾਂਗਰਸਰਾਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅੰਸ਼ ਸਿਹਤ-ਮੰਦ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਚ ਕੁਕਾਵਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਵਧ ਰਹੇ ਗ਼ੈਰ ਜਮਹੂਰੀ ਰੁਝਾਨ, ਇਕੋ ਆਗੂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਅਤੇ ਇਸ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਹੁਰਤ, ਯੋਗਤਾ ਤੇ ਬਰਤਾ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜਮਹੂਰੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।

ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰਲੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਗੱਦੀਆਂ ਦੀ ਹਵਾਸ ਇਹ-ਫਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਰਿਹਾ ਹੈ ਠੀਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੀਰੂ ਗੱਦੀਆਂ ਦੀ ਬੀਨ ਬਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਬਹੁਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧੜੇਬੰਦਕ ਡਿਨਚਾ ਉਤੇ ਚੌਂਗਾ ਖੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਤੀ ਲੈਣ ਦੀਥਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾ ਉਪਰਲਿਆਂ ਦੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਪਰਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਲੈਣਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰਕੂ ਭਾਬਤ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਮੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀਥਾ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਦੀ ਹਵਾਸ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਰੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਨਰੋਈ ਨਹੀਂ

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਵਲੋਂ ਖੱਬੇ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਤੇ ਬੇ ਬੁਨਿਆਦ ਹਮਲੇ ਬਰਨਾ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੱਤ ਵਿਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ। ਸਕੋਂ ਕੁਕਾਵਟ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਕੌਮੀ ਯਕਜਹਿਤੀ ਦੇ ਲਈ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਅ-ਵਾਦ ਤੇ ਵਖਵਾਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਲਈ ਵੀ ਸਹੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਰੇਰਨ ਨਾ ਕਿ ਖੱਬੇ ਪੱਖ ਦੇ ਪਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਰੋਲ ਨੂੰ ਭੱਟਣ।

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨਿਬੜਨ ਵਲੋਂ ਜੋ ਰੁਖ ਧਾਟਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਉਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਗਿਆਨਕ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਤਿੰਨ ਧਿਰੀ ਗਲਬਾਤ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਚੋਖੇ ਨਬੜੇ ਵੀ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਉਤੇ ਮਰਭੇਦ ਚੋਖੇ ਘਟੇ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਨਾਅਰੇ ਛੱਡਣੇ ਪਏ। ਹੁਣ ਵੀ ਫੇਰੀ ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਲਮਕਾਏ ਨਾ ਜਾਣ। ਰਾਜਸੀ ਮਸਲਹਾਂ ਕੁਆਸਬਾ ਅਤੇ ਖੁਨਸਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਬੜੇ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਪਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸਟੇਂਡ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ। ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਤਿੰਨ ਧਿਰੀ ਗਲਬਾਤ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਕਰਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵੀ ਸੱਦੇ ਜਾਣ। ਆਪਣੇ ਨਿਆਪੁਰਣ ਫੁਲਾ ਵੀ ਰਖਣ ਤੇ ਘਟੇ ਘਟ ਸਭ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਜਮਹੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਲੈਣ।

ਵਖਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਵਾਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੰਕਾ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤੀ ਗਰਜਾਂ

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਮਾਤੀ ਗਰਜਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੌਂਸ਼ ਜਿਹੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜੋ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਖ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਵਿਕਾਸ ਮਾਰਗ ਦਾ ਭਾਰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਵਾਮ ਉਤੇ ਲੱਦ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਥਕ ਹਿਤਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਬਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਜ਼ਾਦੇਦਾਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇ ਚਹੀ ਹੈ, ਕੌਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਆਰਥਕ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਨਾ ਗੋੜ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਰੁਖ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰੋ। ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਰੋਜ਼ਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਥੂ, ਫਿਰਕੂ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਤੇ ਵੱਖ-ਵਾਦੀ ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਲਾਭ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੇਰਨ ਕਦਮ ਚੁਕੇ। ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚੌਰਦਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਇੰਕਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਭੰਗ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.)—ਪੰਜਾਬ ਇੰਕਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੌਹਰੀ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਕਾ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਥੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕਾਈਆਂ ਠੇਕੇ ਸਿਰਿਓਂ ਗਠਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਇੰਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਨੰਦਨ ਭਾਟੀਆ ਕਰਨਗੇ।

TICKETS TO ANYWHERE GABA TRAVELS

ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਵਾਜਬ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।
**6612, MAIN ST.
VANCOUVER, B. C.
PHONE: 324-3336**

MANOHAR LAL GABA
GET-HELP IN INDIA AT
NUR MAHAL PH: 49
JULLUNDUR PH: 74597
NEW DELHI PH: 44165
JANDIALA (JULLUNDUR)
MOGA (Fareedkot)

SONI & SONS JEWELLERS

ORIENTAL GOLD AND
SILVER JEWELLERY
REPAIRS
SPECIALIST IN EAST
INDIAN JEWELLERY

NANUBHAI

Bus. 324-1012

Res. 327-0783

6540 Main St.

VANCOUVER,

B.C.

ਅਗਵਾ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ 'ਚ ਪੁਲੀਸ ਅਸਫਲ

ਮੋਰਿੰਗ (ਪੱਤਰਪ੍ਰੇਰਕ) —ਪੁਲੀਸ ਡੁਮਛੇੜੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਕ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਕੁਮਾਰੀ ਅੰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸੂਹ ਲਾਉਣ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ

ਘਰ ਕਬਿਤ ਤੋਰ 'ਤੇ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਪਿਓ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਵਾਏ ਸਨ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ

ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਡੁਮਛੇੜੀ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਤੇ ਪਤ-ਵੰਤਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਵਫਦ ਨੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲਾ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਮੋਹਾਲੀ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੜੀ ਦਾ ਪਿਓ ਇਕ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਜੋ ਨਿਨੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਣ

ਆਨੰਦ ਕੇਸ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਾਂਤ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਦੁਖੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਗੀ ਦਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਸਥਾਨਕ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹਵਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਪੁਲੀਸ ਸ੍ਰੀ ਜੇ. ਐਸ. ਆਨੰਦ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਦੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਇਕ ਸਿਆਣਪਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਦੁਖਾਂਤ ਪਿਛੇ ਕੁਝ ਰਾਜਸੀ ਉਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਤਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੇਨਕਾ

ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ, ਇਸ ਕੇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ 'ਚ ਵੀ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ। ਉਂਜ ਇਸ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਅਧੂਰੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪਿਛੇ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਦੁਸਰਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤੇਜ਼ਾ ਅਜੇ ਵੀ ਵਿੱਲੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕੇਗੀ। ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀ ਖੁਦ ਵੀ ਪਤਨਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਤਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਆਨੰਦ ਕਤਲ ਜਾਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਭੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਖਰ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਤਲ ਸਮਾਜ-

ਵਿਰੋਧੀ ਅੰਸ਼ਾਂ ਕੀਤਾ ਆਰ.ਸੀ.ਪੀ. ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੋਰਾ (ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ.)—ਇਕ ਸਬ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਆਰ.ਸੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਇਕ ਵਰਕਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਮੋਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਤੇ ਅਜੀਤਵਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਪੁਲਸ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਟਾਸ਼ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਵਡੀਕੇ ਪੁਚਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਐਸ.ਐਸ.ਯੂ., ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਤੇ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਭਾੜ ਤੇ ਭਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰ. ਸੀ.ਪੀ. ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਡੀਕੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਮਿਲੀ ਕੁਝਤ ਨਾਲ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ

ਵਡੀਕੇ —ਇਨ-ਕਲਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਕੁਝ ਧਨਾਵ ਮੰਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਸਮੇਂ ਮੋਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦੀ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਲੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਧ ਖੂਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਭਾਟੀਆ ਤੇ ਹਮਦਰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 30 ਜੁਲਾਈ—ਇੱਕਾ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਧਨੰਦਨ ਲਾਲ ਭਾਟੀਆ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ ਦੇ ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਿਨੇਟ ਨੇ ਅਰਲ ਸੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਿਡਕੋਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਝੋਨੇ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕੀਮਤ

ਮੋਰਾ (ਪ. ਟ. ਬ.)—ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਾਮ ਇਥੋਂ ਕੁਝ ਮੀਲ ਦੂਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵਧ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 60 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਸਾਲ ਕੋਈ 60 ਲੱਖ ਟਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਖਾਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ-ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖੁਰਾਕ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਚਲ ਰਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਜ਼ਦਾ ਬੇਗਮ ਵਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜਦੀ ਮੰਗ

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ 'ਚ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸੁਕਾਰਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ

ਬਰਨਾਲਾ —ਬੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਜ਼ਦਾ ਬੇਗਮ ਨੇ ਇਕ ਪਰੇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ੋਰ-ਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਚਰਾਬਟਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਉਪਰ ਜੰਗੀਨ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਗਮ ਨੇ

ਦਸਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਈਦ ਮਿਲਨ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਤਿਉਹਾਰ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 500 ਵਧਾਈ ਕਾਰਡ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਿੰਸਕ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਰੋ-ਟੈਸਟ ਵਜੋਂ ਕਾਰਡ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤੇ ਉਹਨਾਂ ਗਹਿਰਾ ਦੁਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਉਪਰ ਘੋਰ ਤਬਦੀ ਕੀਤਾ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਵਧਾਈ ਕਾਰਡ ਕਿਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਕੁਝ ਸੁਆਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੈ।

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਤਸਦਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਸਿਆ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਸਿਰਫ ਤਬਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੇਕਦਰੀ ਕੀਤੀ ਉਹਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸਦਦ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਲਗਪਗ 10 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਰਕਾਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ। ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਵਾਸੀ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰੇਸ ਕਾਨ-

ਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਨ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਛੋਟ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬਦ-ਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਪਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਜਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਤਰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਦੋਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਕਰਫਿਊ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾ-ਇਜ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅਜ ਵੀ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਛੋਟੀ ਹੀ ਕਰ-ਫਿਊ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਲਗਪਗ 200 ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਗੇ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉਪਰ ਇਹ ਤਬਦੀ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅੰਦੋਲਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਾਜ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਰੁਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਬਿਊਰੋ)—ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੇ ਸੋਸਾਇਲ ਮੈਂਬਰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਸੇਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਜ-ਦਹਿਜ ਦੀ ਭੇਡੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਸਖਤ ਕਦਮ ਊਠਾਏ ਜਾਣ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਨਵ-ਵਿਅਹੁਤਾ ਲੜ-ਕੀਆਂ ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ

ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੜੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰ-ਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਾਜ ਦੀ ਲਾਅਨਤ ਵਿਰੁਧ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਲੋਂ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਲੜਕੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਰਖਣਗੇ।

DO YOU NEED PLUMBING OR ELECTRICAL SUPPLIES AND SERVICE FOR NEW HOMES OR FOR RENOVATIONS

WE DO NEW HOME PLUMBING ALSO

CONTACT:

PAUL'S

PLUMBING & ELECTRICAL SUPPLY

4774 Main Street, (At 32nd.)

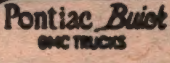

Vancouver, B.C.

PH: 872-3118 (Supply)

872-7227 (Service)

"Free customer parking at rear" OPEN SUNDAYS

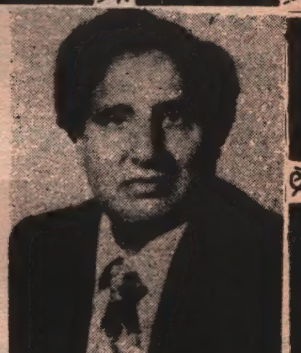
JIM PATTISON
ON MAIN
SERVICE AFTER
SALE

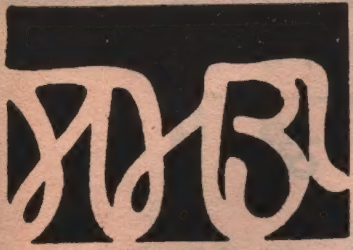
BUS. 879-4233 3434 MAIN ST. VANCOUVER, B.C. RES. 435-1834

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਭਾਵਾਂ, ਸਟੋਕਸ ਵੇਚਣਾ, ਟੱਕਰ, ਵੇਚਣਾ ਅਤੇ 4x4 ਲਿਮੋ ਡੈਟਰੀਲਰਾਂ ਜਾਣੇ ਪਰਿਭਾਟੇ ਸੇਲਮੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾ ਰੁੱਠ ਸਭ

PARLAD GILL

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ

ਅਗਸਤ 1983

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕੋਈ ਠੀਕ ਖਬਰ ਮਿਲਣੀ ਬੜੀ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਇੱਥੋਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਬਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਢੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਲਾ ਵਿਚ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਵਾਲੀ ਕਾਪੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਸਫ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

"ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਸਾਦ—ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਦੋ ਪੁਜਾਰੀ ਝੱਟਕਾ ਦਿਤੇ, ਦਰਜਨਾਂ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ, ਸੈਂਕੜੇ ਜ਼ਖਮੀ, ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ। ਜਲੰਧਰ 27 ਜੂਨ, ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜਿਕ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਬੰਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ (ਏ. ਪੀ. ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਦੀ ਮੌਤ ਦਸੀ ਗਈ ਹੈ) ਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਉਤਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਖਤਰਨਾਕ ਨਾਹਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ, ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਏ ਸਿੱਖਤਸਤਾਨ, ਕੱਛ ਕਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ—ਪਗੜਾ ਕੱਢਾ ਹਾਇ ਹਾਇ' ਜਿਸਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਭਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਵਾਬੀ ਜਲੂਸ ਕਢਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਤੇ ਜੰਮਕੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ 6 ਬੰਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਹਿੰਦੂ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ (ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ) ਉਥੋਂ ਨੱਠ ਕੇ ਇਕ ਸਥਾਨਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਪੁਜਿਆ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਪਿਛਾ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਪਰ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਗਾਲ਼ਾਂ ਕੱਢਣ ਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਝਟਕਾ ਦਿਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਘਟਨਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੁਲ੍ਹਮਖੁਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੰਗੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭੜਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।.....

(ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਸੂਰਖੀ) 'ਸਿੰਘੇ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਵੋ' ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਹੀ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਵੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰੋ।..... (ਤੀਸਰੀ ਸੂਰਖੀ) 'ਜੇ ਅਤੇ ਸੋ ਝੜੇ, ਸਿੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਸਾਂਭ ਲੈਣ', ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚਲੇ ਇਕ ਫੀਲਡ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਫੂਨ ਰਾਹੀਂ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਢਿੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜੂਝ ਪਵੋ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਵੀ ਅੜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਝੜਿਆ ਹੀ ਹੈ।"

ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਇਹ ਨਾ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਫਿਕਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਾਰਮਕ ਜਨੂੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਧਰੇ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਲੋਕ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਧਰੇ ਹਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ? ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਓਠੇ ਹਨ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਹਰ ਫੂਨ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਗੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਸਾਉ ਤੇ ਸ਼ਰੀਫ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਸੀ? ਬੜੇ ਹੀ ਸ਼ਰੀਫ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੁਜਾਰੀ ਝੱਟਕਾ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਜੇਕਰ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਹੀ ਗੁੰਡੇ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਹਿੰਦੂ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਉਹ ਤਾਂ ਫੂਨ ਰਾਹੀਂ ਕਨੇਡਾ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਨਾਅਰੇ 'ਸ਼ਰੀਫ' ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲਗਾਏ ਹੋਣਗੇ ਉਹ ਵੀ ਫੂਨ ਰਾਹੀਂ ਦਸ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਨਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਅਰੇ ਕੀ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਖਬਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਤਾ ਪਾਇਆ ਜਾਏ। ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 'ਹੁਣ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਹੀ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਦਲ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਫੀਲਡ ਕਮਾਂਡਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਸ ਫੀਲਡ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਕੀ ਫਿਕਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਜਾਣ। ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਹੋ ਜਾਏ, ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲ ਜਾਣ। ਉਸ ਫੀਲਡ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੀ ਗ਼ੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋ ਅਤੇ ਸੋ ਝੜੇ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੰਬਈ, ਕਲਕੱਤਾ, ਕਾਨਪੁਰ ਬੈਠੇ ਲੱਖਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਫੀਲਡ ਕਮਾਂਡਰ ਨੂੰ ਕੀ ਫਿਕਰ ਹੋਣਾ ਹੈ? ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਤੇ ਆਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਖਾਤਕੂ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਦਸਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਬਰ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। 'ਇਕ ਮਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕ' ਵਰਗੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਖੇਡ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਜਾਹਿਦਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਿਆਂ, ਨੇ ਖੇਡੀ ਸੀ, ਉਹੀ ਖੇਡ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰਖਸ਼ਾ ਸੰਮਤੀ ਜਾਂ 'ਦਲ ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਖੇਡਣਾ ਚੁਮਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਗੁੰਗਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਅਨਸਰ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਇਸਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਇਹਨਾਂ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਲੰਮੀ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਘਾਲਣਾ ਦੀ ਲੜੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਖਾਮਖਾਹ ਲੰਮਾ ਕਰਕੇ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਲੰਗੋਵਾਲ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਜਾਏ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੌਰਚਾ ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਧਾਰਮਕ ਜਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਉਠੇ ਹਿੰਦੂ ਜਨੂੰਨੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮੌਰਚੇ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਿਉਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ ਅਗਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਇਹ ਅਨਸਰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੋਗੇ।

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ
ਟਰਾਂਟੋ 6 ਜੁਲਾਈ 1983

For Sale or Trade

ਅੱਠ ਏਕੜ ਬੇਰੀ ਫਾਰਮ, ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਰਨ
ਆਡਨਾਰਗਰੇਵ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਊ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਘਰ
ਵੀ ਟਰੇਡ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ :-

856-7374

ਤੁਸੀਂ ਮਸਲੇ ਘੜਦੇ ਓ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕੇ,
ਉਜੜ ਗਈ ਖਲਕਤ ਕਲਹਿ ਖਾਂਹ ਕੇ,
ਔਝੜ ਇਥੇ ਹੋਰ ਘਸੀਟੋ ਨਾ,
ਸਾਨੂੰ ਅਸਲੀ ਮੰਚਲ ਮੁਬਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
ਸਾਨੂੰ ਠਕੋਂ ਸਲੋਕ ਸਿਖਓ ਨਾ,
ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੜਵਾਓ ਨਾ,
ਇਹ ਮਿਰਚ ਮਸਾਲੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ,
ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਕਮਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
ਫਿਰਕੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੌਤ ਠਹੀ,
ਪਰ ਅੱਜ ਕਲ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਠਹੀ,
ਏਨੂੰ ਫੇਰ ਕਦੇ ਲਈ ਸਾਂਭ ਡੋਡੋ,
ਸਾਨੂੰ ਘੁਟ ਘੁਟ ਜੰਗੀਆਂ ਪਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
ਕੁਝ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਇਲਸਾਫ ਕਰੋ,
ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੇ ਮਾਫ ਕਰੋ,
ਸਾਨੂੰ ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ ਮਾਰੋ ਨਾ,
ਕਿਤੇ ਕਠਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
ਜਿਸ ਰੱਬ ਨੇ ਪਾਟਕ ਪਾਇਆ ਹੈ,
ਜਿਸ ਠਵਰਤ ਕਰਨ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ,
ਉਹਨੂੰ ਭੋਬ ਸਮੁੰਦਰ ਖਾਰੇ ਵਿਚ,
ਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਤੇਥੁ ਭਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
ਜੇ ਸਾਈਂ ਸਭ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ,
ਜੇ ਦਿਲ ਵਸ ਕਰਨੇ ਦਸਦਾ ਹੈ,
ਸਾਨੂੰ ਓਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦੇ,
ਬੂਹੇ ਤੇ ਸੀਸ ਝੜਾਣ ਦਿਓ।
ਬਾਬਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੇ ਜਾਣ ਦਿਓ।
—ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਕ

ਕਿਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ?

ਫਖਰ ਜਮਾਨ

ਇਹ ਕਿਹਦੀ ਸਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਏ
ਠੰਡੀ ਸੜਕ ਜਿਥੋਂ ਉਹਦੀ ਬੁਲੰਦ-ਪਰੂਹ-ਲਗਜ਼ੀਨ ਲੰਘਾਈ ਏ
ਬੰਦ ਏ
ਕੰਢਿਆਂ ਉਪਰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਬੰਦੇ
ਡੰਡੇ-ਡਾਗਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਪਸਤੌਲ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਨੇ
ਕੁਝ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੰਦੇ
ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ
ਹਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਦਸਤੋਂ ਫੜਕੇ ਖਲੋਤੇ ਨੇ
(ਅੱਜ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਛੁੱਟੀ ਏ)
ਰਾਹ-ਗੀਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ
ਖਲੋਤੀ ਟਰੈਫਿਕ ਪਾਰੋਂ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖਲੋ ਗਏ ਨੇ
ਤੁਸੀਂ ਠੰਡੀ ਸੜਕ ਤੇ ਟੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ
ਸਿਰਫ ਕਰੋਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
(ਭੋਈ ਸੜਕ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ)
ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਠੰਡੀ ਸੜਕ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ
ਉਹ ਅਡੋਲ ਵੀ ਖੋਬੀ ਜਾਂ ਸੱਜੀ ਛੋਟੀ ਸੜਕ ਤੇ ਪੈ ਜਾਵੇ
ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹਵਾਦਾ ਵਿਰਦਾ ਵਿਰਦਾ ਸੋ ਗਲ ਦਾ ਪੈਡਾਂ
ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਮੀਲ ਵਿਚ ਨਬੇੜ ਕੇ
ਘਰ ਅੱਪੜ ਜਾਏ
ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੰਡੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਹੋਵੇ
ਉਹ ਮਲਕਤੀ ਘਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕੰਧ ਟੱਪਕੇ
ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਸੜਕ ਤੇ ਵਲਿਆ ਏ
ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਜਾਕੇ
ਸਾਹਮਣੇ ਗੇਟ ਦੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਪੋਲੀਸ ਦੇ
ਜਵਾਨ ਖਲੋਤੇ ਨੇ
ਠੰਡੀ ਸੜਕ ਸਭ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਟਰੈਫਿਕ ਲਈ ਬੰਦ ਏ
ਕਿਹੜੀ ਸਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ?
ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਚਹਾਦੇ ਜਲੇ-ਇਲਾਹੀ ਜਨਤ-ਮਦਾਨੀ ਦੀ
ਕਿਸ ਡਾਇਰ ਸਾਂਡਰਸ ਦੀ
ਜਾਂ ਬਾਅਦਬ—ਬਾਮੁਲਾਜ਼ਾ—ਹੁਸ਼ਿਆਰ
ਜਾਂ ਤੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ੰਨੀ ਦੁਲਿਆ
ਰਾਮ ਮਹਿਮਾ ਸਿੰਘਾਂ ਜਾਂਦਾ
ਬੰਬ ਹੋਬ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਉਏ ਭਗਤ ਸਿੰਘਾ

ਖੂਨੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕਾਬੂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ — ਜਿਸ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮੀ ਬਚਮਾਸ਼
ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇੰਸਪੈਕਟਰ
'ਬੀ' ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪੀ.
ਭਿਤਈ ਐਸ. ਪੀ. 'ਸਟੀ ਸ੍ਰੀ
ਅਪਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ.
ਸਿਟੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਕੋਠਸਥ
ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਗੰਢੀ ਹਰਪਾਣ
ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਡਾਪਾ ਮਾਰਕੇ
ਭਰੋਬੀ ਦੇ ਡਾਕੂ ਕੁਰਮੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਗਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕ-
ਜਿਸ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮੀ ਬਚਮਾਸ਼
ਹੈ ਅਤੇ ਨਮਕ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਬੰਬ
ਸੁੱਟਣ ਦਿੱਤੀ ਕਿਥੇ ਚੋਬੀਆਈ
ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣਿਸਕਾਨ ਵਿੰਦਾਬਾਦ
ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਤੇ ਗੜਗੜ
ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਘਟ-
ਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਇਸਦੀ
ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕਰਿਮ ਵੀ
ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੁਪਿੰਦਰ
ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਰੋਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬੁਠਾ

ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ

ਜਲੰਧਰ — ਸ੍ਰੀ
ਕਿਆਨ ਚੰਦ ਜਨਰਲ ਸਰਟਰ
ਜ਼ਿਲਾ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਜਲੰਧਰ
(ਦਿਹਾਤੀ) ਨੇ ਅੱਜ ਇਥੇ ਇਕ
ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ,
ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੜਬਾਡ ਦੇਰੇ
ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰ-
ਟੀਆਂ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ
ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ
ਰਹੀਆਂ ਸਗੋਂ ਅਕਾਠੀ ਦਲ ਦੀ
ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦੇਹਦੀ ਨੀਤੀ
ਅਪਣਾ ਕੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੇਚੀਦਾ
ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਕੱਠ
ਬੁਠਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਿੱਤਾਂ
ਤੋਂ ਪਰੋਰ ਦਸਦਿਆਂ
ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਡਾ
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਆਪਣਾ
ਹਿੰਦੂ ਬੇ'ਕ ਵੋਟ ਪਕਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਫਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਝਬਰਾ
ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਹੱਲ
ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਲਮ ਟੱਲ ਦੀ ਨੀਤੀ
ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰੀਗਨ-ਆਂਦਰੋਪੋਵ

ਮਿਲਣੀ ਇਸ

ਸਾਲ ਨਹੀਂ

ਮਾਸਕੋ. (ਯੂ.
ਐਨ. ਆਈ)—ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ
ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਆਂਦਰੋਪੋਵ-ਰੀਗਨ
ਸਿਖਰ ਸਮੇਲਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ
ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਛਮੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ
ਨਵੀਆਂ ਮਿਸਾਈਲਾਂ ਬੀੜਨ ਉਤੇ
ਬੰਦਿਦ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀ-
ਅਨਨੁੱਚੀ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ
ਪਵੇਗੀ।

ਇਹਨਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
ਰੀਗਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਹੁਣ ਤਕ
ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ
ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਢਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ
ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਝੁਕ ਝੁਕਾ ਕਰਕੇ
ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਸੋਵੀਅਤ ਪਾਲਿਸੀ ਘਾਤਿਆਂ ਨੇ
ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨਾ ਦਾ
ਪਰੋਗਰਾਮ 200 ਐਮ. . ਐਕਸ
ਮਿਸਾਈਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ
ਇਕ ਸੌ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਪੈਂਠਾਗਾਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ
ਰੀਗਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ,
ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ-ਸੋਵੀਅਤ
ਸੰਬੰਧ ਮੁੜ ਤੋਂ ਠੰਡੀ ਜੰਗ ਬਲ
ਪਰਤੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ
ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਲਈ ਸਿਖਰ
ਸਮੇਲਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਜਵੀਬ
ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ
ਵਿਹਾ।

‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਕਿਆਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਆ-ਆਰਾਥੀ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਪਰ ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਰ ਚੰਦ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਬੇ-ਦੁਕਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਜਦ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗ਼ੈਰ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ਿਰਕੂ ਜਥੇਬੰਦ ਕੌਮੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਕੌਮੀ ਰਾਜ (Republic) ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਣਾਇਆ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਤਿਫ਼ਾਕੀਆ ਅਮਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ, ਸਵਾਏ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਰੀਕਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਇਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਹੁਸ ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਅਗੇ-ਵਧੂ ਰਾਜਸੀ ਆਦਰਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫ਼ਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਅਤੇ ਮਹੌਲ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੁਕਵੀਂ ਅਤੇ ਦਬੀ ਹੋਈ ਰੰਗਤ ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ਿਰਕੂ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਵੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਜਿਥੇ ਸਾਂਝੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਬਹੁਤੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਜਾਨ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਮੁਲ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਹੁੰਦਾ। ਹਿੰਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਤਰਾਸ-ਵਾਦੀ (Terrorist) ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਫ਼ਿਰਕੂ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲਤ ਕਾਫ਼ੀ ਬੇਲਾਗ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨੇ ਸੰਕੋਚ ਕਰੀ ਰੱਖੀ*। ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦ ਵਾਸਤੇ ‘ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਸਟੇਟਸ’ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਜੋ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦਬਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਚੋਰ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਬੜੀ ਜਕੋ ਤਕੋ ਅਤੇ ਕੌੜੇ ਤਜਰਬੇ ਮਗਰੋਂ ਪੂਰਨ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿੰਦ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਭ ਜਥੇਬੰਦ ਰਾਜਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਅਗੇ-ਵਧੂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਚਲੀਆਂ ਕਈ ਕੌਮੀ-ਰਾਜਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ।

ਸੰਨ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ (ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਵਾਜ਼ਬ ਹੈ) ਪਿਛੋਂ ਚਲੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਗ਼ੈਰ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਫ਼ਿਰਕੂ ਨਿਰੋਲ ਕੌਮੀ ਹੋਰ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ, ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਫਾਂਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਮਰ-ਕੈਦ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਛਾਂਦਾ ਆਇਆ। ਇਹ ਵੀ ਇਤਫ਼ਾਕੀਆ ਅਮਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੀ ਉਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿੱਰਟ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜੋ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਟਾਂਵੀਆਂ। ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੇ ਵਾਕਿਆਤ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿੱਰਟ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ, ਪਾਠਕ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਉਤਪਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਐਸੀ ਸਪਿੱਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਐਸੇ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨੂੰ ‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿੱਰਟ ਦੀ ਵਡਤਨ ਦਾ ਮਾਪ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

‘ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ’ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਉਣਤਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਆਪ ਫੇਲ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਉਣਤਾਈਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹੀ (ਕਿਉਂਕਿ ਉਣਤਾਈਆਂ ਐਸੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਸਹਿਜੇ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਸਫ਼ਲਤਾ ਐਸੀ ਸੀ ਜੋ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦੇ ਐਨ ਨੇੜੇ ਛੁਹ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ) ਇਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ, ਖ਼ਾਸ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਰਾਹੀਂ ਉਲਟਾਉਣਾ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸੰਭਵ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ (ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਵੀ ਪਾਠਕ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਸੋਲ੍ਹਵੇਂ ਅਤੇ ਸਤਾਰਵੇਂ ਕਾਂਡਾਂ, ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਆਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ), ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਔਕੜ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਪੜਚੋਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਈ ਇਕ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਉਤਪਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਫ਼ਲਤਾ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਫ਼ਲ ਹੈ’। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹੋ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸਫ਼ਲ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਬੇਇਤਫ਼ਾਕੀ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਨਿਵਾਲਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਹਿੰਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਪਿੱਰਟ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਇਕ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਵਜ਼ਨੀ ਵੀਚਾਰਾਂ

(ਯਾਕੀ ਪੰਨਾ 11 ਤੇ)

ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ

ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਕੀ ਹੈ

ਉੱਜ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਹੇ ਦੇ ਆਯਾਤੀ ਲਈ ਬਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਤੀਆਂ ਟੱਪੇ, ਲਕੜੀਆਂ ਬਾਈ ਝਾਲੀ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ, ਅਸਫ਼ਾਕ ਉਲਾ, ਰਿਸਮਭ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਗਦਰੀ ਸੂਰਮੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪਿੰਗਲੇ ਤੇ ਬਹੀਦੇ-ਆਚਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਬਹੀਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਸਦਿਆਂ ਹਸਦਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਬਹੀਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੀਦੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਲਿਖਣ ਹਮਤੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਵਲਿਖਣਤਾ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਾਂਝੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ

ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ।

ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਮਾਂ-ਪਿੰਓ ਦਾ ਸਾਇਆ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਾਠਣ-ਪੌਸਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਕ ਯਤੀਮ-ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੇ ਵਿਸ ਖੀ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਇਹੜੇ ਜੰਝਾ ਵਲੋਂ ਬਾਗ ਵਿਚ ਸੈਰਕੜੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਹੋਭੀ ਖੰਡੀ ਤਾਂ ਬਹੀਦੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਘਲੂਘਾਰੇ ਵਿਚ ਛਾਬਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਤ ਤੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚਾਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਾਂਝੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਫੁਲੇ, ਖੂਨ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾ ਲਈ ਸੀ।

ਜਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮਾਂ, ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਗ ਉਠੀ, ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀਅਤ ਦਾ ਜਥੇਬੰਦ ਵੀ ਜਾਗ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਂਹ ਰਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਬੜੇ ਅਵਸੇਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਤ ਲਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਬਖੇਤਾ ਖਤਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁੱਤ ਪਗੜੀ ਵਾਲਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਤਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ।

(ਯਾਕੀ ਪੰਨਾ 11 ਤੇ)

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੋਟਰੀ ਪਬਲਿਕ

ਬੀ. ਏ. ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ (ਪੀ.ਯੂ.)

ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ B.A.L.L.B. (Pb.U.)
(ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੰਜਾਬ ਹਾਈਕੋਰਟ)

- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਨੋਟਰੀ ਪਬਲਿਕ ਦੇ ਆਮ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:—
- ਘਰ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ੀਦਣ, ਵੇਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਮੋਰਗੇਜ਼ ਲੈਣ, ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨੀ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾਉਣੀ
  - ਵਸੀਅਤ, ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮੇ, ਐਫੀਡੇਵਿਟ, ਡੈਕਲਾਰੇਸ਼ਨ, ਐਗਰੀਮੈਂਟ, ਬਾਹਰੀ ਆਦਿ ਗਿਬਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ “ਰਾਹਦਾਰੀ”
  - ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

ਅਤੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ

ਦੇ ਆਮ ਮਸਲੇ ਤੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ

7-4857 Kingsway (Opp. Sears) Burnaby, B.C. V5H 2C8

PHONE—Off. 433-8366

Res. 324-4160

ਸਮਾਂ: ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ (ਦਫਤਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ)

WILL WHEATON

PONTIAC BUICK GMC LTD.

325-12th St.

NEW WESTMINSTER

FOR

New and used cars, station wagons, new & used truck, van and 4x4 jimmy....for all your driving needs....your well known professional salesman

Kuldip S. Jhand
Grand Salesmaster

Ph. Bus.526-2781 Res.524-4137

Pager 687-7711 #7610

(ਪੰਨਾ 10 ਦੀ ਕਾਕੀ)

ਅਤੇ ਵਾਕਿਆਤ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ-ਕੁਨ ਤਾਕਤ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਦੂਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਹਿੰਦ ਛੋੜੋ' ('Quit India') ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਸਿਰ ਪਤ ਵਾਲੀ ਅਖੀਰਲੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਇਹ ਲਹਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਤਨੀ ਬੇਬਸ ਸੀ, ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਜਾਪਾਨ ਦੀਆਂ ਆਰਜ਼ੀ ਫੌਜੀ ਜ਼ਿੰਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਡਾਢੇ ਸ਼ਕੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਤੱਕ ਦੇਣ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੁਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਝਦਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਰਾਹ ਦੂਡਣ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਤਨ ਕਰਨ। ਏਥੇ ਤੱਕ ਕਿ 'ਮਹਾਤਮਾ' ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅਸੂਲ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਗਏ ਕਿ, ਜੇ ਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੇ ਦੇਵੇ। * ਜਿਥੇ ਇਹ ਗੱਲ 'ਮਹਾਤਮਾ' ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ (ਜਿਸ ਲਈ ਸਿਵਾਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਦੂਡਣ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ) ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਲੱਭਣ ਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਏਸੇ ਬੇ-ਬਸੀ ਤੋਂ ਗ਼ਾਲਬਨ ਸੰਨ 1942 ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਚਲਾਈ ਤੋੜ-ਭੱਜ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਤਿਆਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਹੋਈ। ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਸ੍ਰੀ ਸੀਤਾ ਰਾਮਈਆ ਵਰਗੇ ਉਘੇ ਗਾਂਧੀ-ਵਾਦੀ ਦੇ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੇ ਕਰ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਲੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਲੰਕਾ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੀ? ਦੂਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਉਸ ਮਰਹਲੇ, ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਕੱਚੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ, ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ 'ਹਿੰਦ ਛੋੜੋ' ਲਹਿਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਸਮਝਿਆ; ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਲਾਹਾਂ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਇਕਦਮ ਪਿਛੋਂ, ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਧੜੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ, ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕਿਉਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ? ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੇ ਜਲਦੀ ਪਿਛੋਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਤਾਕਤ ਖੋਹਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਛੁਟੇਰੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਖ਼ਾਤਰ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ; ਅਤੇ ਹੁਣ ਗੁਆ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ?

ਸਾਡਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅੰਦੋਲਨ ਹਿੰਦ ਦੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹੋਈ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ, ਪਰ ਬਦੇਸੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਕੌਮੀ ਵਾਕਿਆਤ (ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਕਾਰਨ ਦੇਸੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਸਰਾਂ, ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇੜੇ ਦੇ ਮਲਾਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਵੱਈਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਹਿੰਦੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਭੜਕ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ) ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਤਵਾਜ਼ਨ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿਣ (ਅਰਥਾਤ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਜਾਣ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਤਵਾਜ਼ਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਇਤਨਾ ਉਘੜ ਕੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਵਾਕਿਆਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ 'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਸਬਕਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਚੋਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਈ ਹੋਰ ਸਵਾਲਾਂ, ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਫੜਿਆ? ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਜਦ ਦੂਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਛਿੜਨ ਦੇ ਆਸਾਰ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ (ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮੁਆਫ਼ਕ ਹਾਲਾਤ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਜਾਗਰਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ) ਤੋਂ 'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਛਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਪਿਰਟ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਪਿਰਟ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਲਗਾਤਾਰ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਰੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕੋਸ਼ਿਆ ਗਿਆ? ਕੌਮੀ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਲਈ 'ਮਹਾਤਮਾ' ਗਾਂਧੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸੋਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਤਨਾ ਸਖ਼ਤ ਰਵੱਈਆ (ਜਿਤਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਰਾਜਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹਮ-ਵਰਕਰ ਦੀ ਇਖ਼ਤਲਾਫ਼ ਰਾਏ ਵਲ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ) ਕਿਉਂ ਖੁਲ੍ਹਮਖੁਲ੍ਹਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ? ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਰੀ ਨਹੀਂ; ਬਲਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਾਸਵਾਦੀ ਤਰੀਕਾਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਸਾਧਾਰਨ ਜਨਤਾ ਤਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਿਉਂ ਰਖਿਆ, ਅਤੇ 'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਵਾਂਗੂੰ ਦੇਸੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਯਤਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ?

'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਦੇ ਸਬਕਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲਾਂ ਜਿਹਨੇ ਯਕੀਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਗਏ ਹਿੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਘਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, 'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ ਜੇ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਪਿਰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਖਾਈ, ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਪਿਰਟ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆਦਿ ਬਦੇਸਾਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਨ, ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਥ ਸੀ। ਪਰ ਆਈ. ਐਨ. ਏ. ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਵਿਖਾਈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਤੋਂ ਉਪਜੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ, ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਹਿੰਦੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ 'ਗ਼ੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਲਹਿਰ' ਵਰਗਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਹ ਫੜਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਪੁਖਤਾਈ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਕੀ ਮੁਲਕ ਬਟਵਾਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾ ਬਚ ਸਕਦਾ? ਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਤਰੀਕਾਕਾਰ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਿੰਦ ਦੀਆਂ ਵਖ ਵਖ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਬੰਨੇ ਪਾਝ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਬੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਅੰਤਮ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਦੀ (Sanction) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਹੱਥ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜਾ ਮੁਲਕ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਨਿਕਲਿਆ?

(ਪੰਨਾ 10 ਦੀ ਕਾਕੀ)

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਦ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਣਿਆ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮਗਰੋਂ ਕਾਤਲ ਡਾਇਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਫਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਚਾਲਸਾ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਬਰ ਵੀ ਸਿਖਣਾ ਚਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਟਾਡ ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪੁੱਜ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ

ਅਸੀਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿੜਕੂ ਦੁਵੰਡਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੀ ਭਰਤੀ ਕੌਮੀ ਮਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਹਰ ਅਗੇ ਵਧਾਈਏ।

ਅੱਜ ਜਦ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁੱਬ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਫਿੜਕੂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਪੜਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਥੇ ਮੰਤਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੀਏ।

ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਵਿਰਸਾ

ਅੰਬ

ਕਾਹਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਜੱਟਾ ਲਲਕਾਰੇ ਕਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਬ ਤੋੜ ਲਏ।

ਅੰਬ ਪੱਕ ਗਏ ਸੰਧੂਰੀ ਤੇਰੇ ਹੱਸਣੋਂ ਵੀ ਗਿਉਂ ਮਿਤਰਾ।

ਅੰਬ ਹੋਣ ਸੀ ਖਲੋ ਕੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ ਡਰ ਲੱਭੀਏ।

ਨੀ ਤੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ ਦੁਆਬਾ ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤਰਸੋਗੀ।

ਅੰਬ ਪੱਕੇ ਤਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜੀਂ ਕੱਲਿਆਂ ਨਾ ਖਾਈਂ ਮਿੱਤਰਾ।

ਤੇਰੀ ਸੜ ਜਾਏ ਲੰਬੜਦਾਰੀ ਮੁੰਡਾ ਰੋਵੇ ਅੰਬੀਆਂ ਨੂੰ।

ਤੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਜਦੋਂ ਦੀ ਲਗੀ ਅੰਬਾਂ ਹੱਥੋਂ ਤਰਸ ਗਏ।

ਅੰਬ ਟੁਕ ਗਏ ਤੇਰੇ ਮਰ ਜਾਣੇ ਮੇਰੀ ਰਤਾ ਅੱਖ ਲਗ ਗਈ।

ਸੁਹੱਪਣ

ਜਿਹਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦਿਤਾ ਲੋੜ ਕੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ।

ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਤੇਰਾ ਮਾਂ ਦੀਏ ਮੋਮ ਬੱਤੀਏ।

ਇਕ ਰੂਪ ਰੱਬ ਨੇ ਦਿਤਾ ਦੁਜਾ ਟੁਰਦੀ ਪਟੋਲਾ ਬਣ ਕੇ।

ਕੰਨ ਨੱਤੀਆਂ ਸੰਧੂਰੀ ਸਾਡਾ ਅਹੁ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਕੁੜੀਓ।

ਸਾਗ ਤੋੜਦੀ ਮੋਰਨੀ ਜਾਪੇ ਚੁੰਨੀ ਲੋ ਕੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ।

ਝਾਂਜਰਾਂ

ਅੱਗ ਲਾ ਗਈ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਲੈਣ ਆਈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਫੰਨਾ।

ਪਾਣੀ ਡੋਲ੍ਹ ਗਈ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਕੈਂਠੇ ਵਾਲਾ ਤਿਲਕ ਪਿਆ।

ਪੈਰ ਹੋ ਕੇ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਸੌਂਕਣ ਮੇਲੇ ਦੀ।

ਮੇਰੀ ਗੁੱਸ ਗਈ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਮੇਰੇ ਭਾਅ ਦਾ ਰੱਬ ਗੁੱਸਿਆ।

ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਝਾਂਜਰਾਂ ਤੋਂ ਬੁੱਟੇ ਮੱਸਿਆ ਕੀ ਜਾਣਾ।

ਹਾਕਾ ਮਾਰਦੀ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦੁੱਧ ਪੀ ਕੇ ਜਾਵੀਂ ਮਿੱਤਰਾ।

ਸੱਦਾ ਦੇ ਗਈ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਭੋਗ ਪੈਣਾ ਪੰਡ ਪਾਠ ਦਾ।

ਕਿਹੜੀ ਲੰਘ ਗਈ ਝਾਂਜਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦਿਲ ਲੈ ਗਈ ਰੁੱਕ ਭਰ ਕੇ।

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੇ ਚੰਦੇ ਦਾ ਫਾਰਮ SUBSCRIPTION FORM

To

The Canada Darpan
P.O.Box. 67344, STN. 'O'
VANCOUVER, B.C.
CANADA V5W 3T1

Phone. (604) 324-6111

I am enclosing a ☐ cheque ☐ M.O. ☐ Draft as my
Subscription for the year(s).....I may be sent the
newspaper at the following address:

Name.....
Address.....
City.....
Province.....
Postal code.....
PHONE.....

One Year.....15 dollars
Two Year.....25 dollars
Three year.....35 dollars
Life membership.....200 dollars
ASIA.....40 dollars(a year)
U.S.A.....20 dollars(a year)
Europe.....35 dollars(a year)
Africa.....35 dollars(a year)

NATIONAL LIFE OF CANADA EST. 1899

SATNAM SINGH JOHAL

- Life Insurance
- Mortgage Insurance
- Children's educational Plans
- R R S P
- Family indexed inflation Plans

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ, ਮਾਰਗੇਜ ਬੀਮਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਕੀਮ
ਬੀਮਾ, ਰਜਿਸਟਰਡ ਰੀਟਾਇਰਡ ਸੇਵਿੰਗਜ਼ ਪਲੈਨ.....ਭਾਰੇ
ਪ੍ਰੋਵਿਡੈਂਟਲ ਸਲਾਹ

Bus. 685-1041
Res. 435-9141

ਇਹ ਨਿਰਾਰਥਕ ਕ੍ਰਿਆ

ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ (ਮੈਨੀਟੋਬਾ)

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਥੀ ਸੀ ਤੋਂ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੰਘ ਪੁਤ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਥੋਲੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਵਾਲ ਨੰ: ੧

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ। ਕੀ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਖਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮੌਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ, 'ਸ਼ੀਰ', 'ਕੁੰਡੇ', 'ਮੂਰਖ', 'ਕਸਾਈ', 'ਚੋਰ', 'ਯਾਰ', 'ਨਿੰਦਕ', 'ਕੁਤਿਆਰ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਅਮਨ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਦੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਫੇਰ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੋ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਨੇਹ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਥੋਂ ਤਾਈਂ ਮੂਰਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕੇਵਲ ਮੂੰਹ ਉਪਰ ਬੰਦਸ਼ ਮਾਰਕੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

ਮੂਰਖ ਗੋਦ ਪਵੈ ਮੁਹਿ ਮਾਰ।

ਨਾਨਕ ਆਖੇ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰ।

(ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਪੰਨਾ ੧੪੩)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਢੰਗ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਝੁੱਲ ਨਾ ਕਰਦੇ।

29 ਅਪਰੈਲ 1983 ਦੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਜੋ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅੱਖਰ ਫੇਰ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ: 'ਕਮੇਟੀ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਕੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਖੋਟੇਪਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੁਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਇਰਤਾ ਅਤੇ ਨਾਮਰਦੀ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਕੇ ਕਿਸੇ ਸਭਾ, ਸੋਸਾਇਟੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪਰ ਦੁਸ਼ਨ ਲਾਉਣਾ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਇਰ ਅਤੇ ਭਰਪੋਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਉਪਰ ਮਾਯਾ ਗਬਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰ-ਆਧਾਰਤ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ, ਕਿਥੋਂ ਤਾਈਂ ਯੋਗ ਰਾ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ

ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਆਪਣੇ ਦੋ ਹਫਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਨਿਰ-ਆਧਾਰਤ ਗਬਨ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣਾ, ਕੀ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਅਸੇ ਅਸਲੀਲ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੇਵਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

ਸਵਾਲ ਨੰ: ੨

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਲਮਿਲਾ ਕਿਉਂ ਉੱਠੋ? ਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੈਥਕਾਰਟ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੇ ਤਲਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਛੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਕਦੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ? ਅਸਲ ਚੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚੁਵਾਬ ਪੱਛਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਝੂਠ ਦੀ ਕੰਧ ਕਿਨੀ ਦੇਰ ਖੜੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੈਥਕਾਰਟ ਮੇਰੀ ਯਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸੰਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 30 ਜਨਵਰੀ ੧੯੮੩ ਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਖੋਰ੍ਹ ਖੋਰ੍ਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤਾਂ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਘਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵ ਦਾ ਪਰਦਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋਗੇ ਤਾਂ ਕੈਥਕਾਰਟ ਸਟਰੀਟ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਨਜਰ ਆਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਬਖਸ਼ੇ।

ਸਵਾਲ ਨੰ: 3

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਜਿਸ ਸਭ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਦੇ ਤੇ ਸੀ? ਜੇ

ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਤੀਰਾ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ?

ਉੱਤਰ: ੧੯੮੨-੮੩ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਇਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਰੱਖਕੇ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਪਰ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਤਰਕ-ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਬੜੇ ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੁਧ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ ਯੋਗ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਅਯੋਗ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੋਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਲੋਕ ਸੰਗਤ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 'ਮਹੰਤਾਂ' ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੋਗੇ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਮਹੰਤਾਂ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇਵੋਗੇ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਦੇਵਤਾ' ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰੋਗੇ?

ਸਵਾਲ ਨੰ: ੪

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ! ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਹੋ। 16 ਜਨਵਰੀ 1983 ਨੂੰ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਵੇਰਵੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਕੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਆਸਣੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਡੱਬਾ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੁਆਈਆਂ ਗਈਆਂ? ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਿਉਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਗਈ? ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿਉਂ ਸੋ ਗਿਆ?

ਉੱਤਰ: ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਵੇਰਵੇ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਉਣੀਆਂ ਜਰੂਰੀ ਸਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਡੱਬਾ ਛੋਟੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫਰਸ਼ ਉਪਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਵੇਰਵੇ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵੇਰਵੇ ਪਾਉਣ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪੜ੍ਹੇ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ 'ਏਹ ਡੱਬਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਸਥਾਨ ਉਪਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬੀੜ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਵੇਰਵੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ 3੨੫ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਡੱਬਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਯਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਡੱਬਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਵੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ? ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ 'ਹਾਂ' ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਤੋਟੀ ਗੱਲ ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੇ?

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿਮਵਾਰ ੨੪ ਜਨਵਰੀ (ਪੂਰੇ ਅੱਠ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ) ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲ ੧੩ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਇਹ ਘੋਸ਼ਨਾ ਜਾਣ ਬੂਝ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੱਢ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ, ਤਾਂ ਜੋ 30 ਜਨਵਰੀ ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਪਰ ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ, ਵਸ਼ ਨੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂਘਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਵੇਖੋ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਆਚਾਰ ਦੀ ਏਨੀ ਨੀਵੀਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਘਰ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਸਵਾਲ ਨੰ: 5

ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ 16 ਜਨਵਰੀ 1983 ਦੀਆਂ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚੋਂ 400-500 ਡਾਲਰ ਦੇ ਕੇ ਦੇ ਕੇ ਸੱਜਣਾ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਕੀ ਵਿਨੀਪੈਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖ ਬੁਰਗ ਸਿੱਖ ਸੱਜਣ ਨਹੀਂ ਸਨ?

(ਦੁਬਾਰਾ ਪੰਨਾ 13 ਤੇ)

GANESH JEWELLERS

6570 MAIN STREET VANCOUVER, B.C.

Ph.: 321-1994

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ

ਜਿਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਗਹਿਣੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਮਿਲ ਸਕਣਗੇ

ਮਨ ਪਸੰਦ ਦੇ ਵਧੀਆ, ਸੁੰਦਰ, ਨਵੇਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਬਣਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਤੇ ਵਾਹਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰੇਟ ਵਾਜਬ ਹੋਣਗੇ।

ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਦੁਸਰੀ ਦੁਕਾਨ :

5081 Victoria Dr.
Vancouver, B.C. V5P 3T9

Phone. 321-1315

ਨਾ ਫੂਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ
ਨਾ ਫੇਰੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ

ਕੰਮ ਵਾਹਦੇ ਅਨੁਸਾਰ

(ਪੰਨਾ 12 ਦੀ ਯਾਦਗੀ)

ਉੱਤਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ 16 ਜਨਵਰੀ 1983 ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਬੇ-ਤੁਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਜਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਏਨਾ ਜਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿ ਮਾਨੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇੱਕ ਭਰਾ ਨੇ ਇੱਕ ਡੀਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸਟੋਰ ਉਪਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਇਸ ਲਈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਟੋਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਫਰਿਜ਼ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਲੇਟ ਭਜਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਐਸਾ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੋ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤਾ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨਿਰਨੇ ਦੀ ਸਮਰਥਾ 30 ਜਨਵਰੀ 1983 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬੇ-ਤੁਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੀ ਵਜ਼ਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਸਵਾਲ ਨੰ: 6

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ 13-14 ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਵਾਲੇ ਅਜਲਾਸਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਨੇਮ-ਬੱਧ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ। ਕੀ ਇਸ ਨੇਮ-ਬੱਧ ਦੌਰਾਨ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕਦੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਂ ਪੇਂਟ ਆਦਿ ਕਰਨ ਵੀ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਅਖਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੇ ਬੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਬੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ, ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਵਿਨੀਪੈਗ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਵਖਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਅਪ੍ਰੈਲ 1970 (ਜਦ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ) ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਦਸੰਬਰ 1975 ਤਾਕੀ ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਰਖਾਇ ਗਏ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਨੀਪੈਗ ਅੰਦਰ ਏਨੇ ਜਿਆਦਾ ਪਾਠੀ ਸਿੱਖ ਪੁੱਜ ਗਏ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਸਿੱਖ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਜੂਨ 1978 ਵਿਚ ਖਰੀਦੀ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਯਾ ਚਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੁਫਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਪੇਂਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕੋਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟਰ ਹੀ ਭੰਡੀਮੈਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੰਡੀਮੈਨ।

ਏਥੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਅਤੇ ਚਲਾਕੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ' ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਪੇਂਟ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵਿਨੀਪੈਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੇ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਨਾ ਕਦੇ ਪੇਂਟ ਦੇ ਬੁਰਜ਼ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੇਵਲ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਵਾਲ ਨਾ ਪੁੱਛ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਹੋਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੇ ਕਹਿਜ਼ੇ ਕਹਿਜ਼ੇ 'ਗੁਰੂ ਘਰ' ਦੇ ਸੇਵਕ 'ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ', ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ, 10-10 ਸੈਂਟ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ, (ਜਦ ਕਿ ਅਜ ਕਲ ਆਮ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ 25 ਸੈਂਟ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਬਾਲਗ ਵਿਅਕਤੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਡਾਲਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ)।

ਸਵਾਲ ਨੰ: 7

ਬਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ! ਕੀ ਕੈਬਕਾਰਟ (Winnipeg) ਵਾਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਜੇ ਹੀ ਤਾਂ ਕੈਬਕਾਰਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕਿਉਂ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤਰਫ਼ੋਂ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ T.V. ਦੁਆਰਾ ਭਾਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ? ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਿੱਜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਲ੍ਹਕ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਨ) ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਬੋਝ ਕੇ ਭੋਲੇ ਨਾ ਬਣੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਹੁਣ ਤਾੀਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤੋਂ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਪਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਇੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼ ਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਾਪਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਐਸੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਆਉਣ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਕੱਜਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਾ ਬੁਰਾਈ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਯੋਗ ਸਜਾ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਭ ਦੇਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤਾਂ ਮੁਢੋਂ ਹੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਰਾਏ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਜੇ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਇਕ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚਮੇਂਵਾਰ ਨਹਿਰਾਉਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਕਿਸੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਿਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੋਈ ਕੇਸ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਖਰਚਾ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ 'ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਵਾਲ ਨੰ: 8

ਉੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਅਠਵੇਂ ਸਵਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਮੈਂ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਵਤਵਾ' ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਆਸ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਉਤਰ ਕੇਵਲ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਵਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਨਵਰੀ 1982 ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ 1983 ਵਿਚ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਹਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਸੰਗਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਜੋ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨਿਤ ਨਵੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਘੜ ਕੇ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, 'ਏਹ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ-ਕਰਮ ਹੀ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ, ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ (ਜੋ ਇਹ ਲੇਖ ਸੱਚ ਮੁੱਢ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) ਤੁਸੀਂ ਮੈਂਥੋਂ ਛੱਛੇ ਮੈਂਥੇ ਕੁਲ 15 ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੀ ਸਕਦੇ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛੋ ਸਭ ਦਾ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਪਣੇ ਹਿਕ ਸਵਾਲ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਲਈ 'ਮਹੰਤ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅੱਖਰ 'corrupt and characterless priest'।

ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਥੋਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ 1 ਪੁਲੀਸ ਰਿਕਾਰਡ ਅਤੇ 2 ਕੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ

ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ? 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਆਉਣ ਤੇ ਹੀ, ਸਵਾਲ ਲਿਖ ਭੇਜਨ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਹਾਂ, ਇਹ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ; ਤੁਹਾਡਾ ਅਗਲਾ ਲੇਖ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਰਾਏ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਛਾਪਵਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਠੱਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਬੜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ।

ਗੋਂਦ ਮੁੜ ਤੁਹਾਡੇ ਆਂਗਣ ਵਿਚ

JOHAL'S

Collision Repairs Ltd.

12051 - 86th Avenue Surrey, B.C.
V3W 3H7

COMPLETE AUTO BODY &
CUSTOM PAINTING

Specializing in ICBC claims.

OPENING HOURS: 8.30 to 6.00 p.m.
Monday to Saturday

Free estimate Home or Shop

ਮੁਫਤ ਇਸਟੀਮੇਟ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਰ ਨੂੰ

ਸਾਡੇ ਗਰਾਜ਼ ਤੇ ਲਿਆਓ

Reasonable Rates,

Windshield Replacement

Courtesy Car Available,

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਪਿੱਕਅੱਪ ਜਾਂ ਟਰੱਕ ਦੀ ਪੇਂਟ ਤੇ

ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਫੁਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਮਿਲੋ

Phone 591-8151

ਸੀ ਮੁਰਾਰਜੀ ਡੇਸਾਈ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ

ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੁਹਾਰਜੀ ਡੇਸਾਈ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਕੌਮ ਹਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਡੇਸਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਹੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਜੰਤਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਮੁਰਾਰਜੀ ਡੇਸਾਈ ਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕ੍ਰਿਤਘਟ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ 'ਆਜ਼ਾਦ' ਚੱਲ ਬਸੇ।

31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕਮਾਂਡਰ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਰਮੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਰਲ ਕੇ. ਵੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਓ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 41 ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮੁਸ਼ਤਵੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵੇਂਦਿਯਾ ਨੇ ਚਾਰਜ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਹੈ।

NATIONAL LIFE OF CANADA EST. 1899

- Life Insurance
- Mortgage Insurance
- Children's educational Plans
- R R S P
- Family indexed inflation Plans

ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ, ਮਾਰਗੇਜ਼ ਬੀਮਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਕੀਮ ਬੀਮਾ, ਰਜਿਸਟਰਡ ਰੀਟਾਇਰਡ ਸੇਵਿੰਗਜ਼ ਪਲੈਨ.... ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਵਿਧਾਨ ਸਲਾਹ

Phone :
Bus. 685-1041
Res. 321-6360

DARSHAN GILL

ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦਖਲ ਦੇਵੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਦੀ ਮੰਗ

ਮਦਰਾਸ
(ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.) ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ

ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਮ. ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਨੇ ਅੱਜ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਤਾਮਿਲ ਛੋਤਾ ਲਈ ਵਖਰਾ ਖੇਤਰ ਉਕੀਰਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਤਾਮਿਲ ਛੋਤਾ ਤੇ 'ਭਾਰਤ ਚਾਰਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਜਿਨਹਾਈ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਰਤਾਪ ਅਧੀਨ ਰਹਿ ਸਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ

ਜ਼ੁਪਾਲ (ਪੀ.ਟੀ. ਆਈ.)—ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਕਾਠ-ਫਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰ ਭਾਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਾਉਣੀ ਬੰਦ ਕਰਨ।

ਕਾਠਫਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਮਤੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮੀ ਏਕਤਾ, ਅਖੰਡਤਾ ਤੇ ਇਕਤਾ ਇਕ-ਸੁਰਤਾ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗਲ਼ ਦਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸੈਕਸ਼ਨ

ਉਸ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ

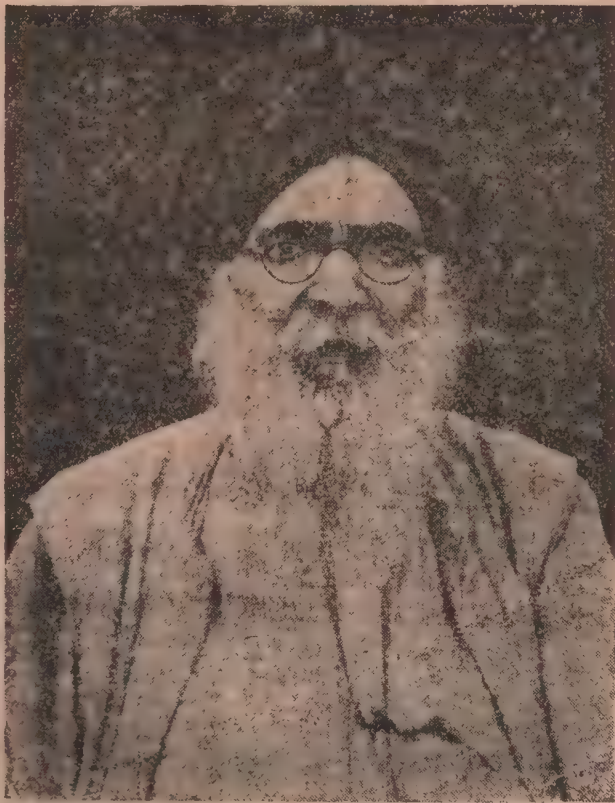
ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ

— ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨਵੀ —

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1859 ਵਿਚ ਮਾਝੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਸਰਹਾਲੀ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਚ ਸ੍ਰ. ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਮ-ਬਾਲਾ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਾਵੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਕੇ। ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਲਾਇਆ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਪਹਿਲੂ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਚੀਨੀ ਵਪਾਰੀ ਕੋਲ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਕਾ ਪੁਟਣ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਵਰਕਰ ਤੋਂ ਆਪ ਵੀ ਨੌਕੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਇਹਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1908 ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਊਸਰਸ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਜਦ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 9 ਮਈ 1910 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਵੇਸਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਸਿੱਧੀ ਟਿਕਟ 200 ਡਾਲਰ ਨਕਦ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ।

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘਪੁਰ ਵਿਚ ਨੌਕੇਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਵੈਸ਼ੇ-ਪ੍ਰੈਸ਼ੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਯਾਤਰੂਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਦਾ ਦਿਲ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਦਸੰਬਰ, 1913 ਵਿਚ ਆਪ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੇਰਕੋ ਦੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ, ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਭ, ਟਿਕਾਣਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰ-ਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰ-ਦਵਾਰੇ ਗਰੀਬੀ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਵਾਰਦਾਦਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਅਤੇ

ਇਹਨਾਂ ਪੀੜਤ ਭੋਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਗੇ।

ਆਖਿਰ ਬੜੀ ਜਦੋਜਹਿਦ ਬਦ, ਕੜੀ ਜਹਾਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਦਬ-ਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਜਾਪਾਨੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ “ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨਾਂ” ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਪੁਰਾਸ਼ਨਕ ਔਰਤਾਂ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਜਿਸ 500 ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਫਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ ਕੇਵਲ 165 ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੇਨਕੂਵਰ ਲਈ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ 1914 ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਨਾਂ “ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ਼” ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਲੜੀ ਛੇਟਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬੰਦਰ-ਗਾਹ ਤੋਂ ਚਿਦਾ ਕਰਨ ਆਈਆਂ। ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇਨ ਲਈ ਸੰਘਾਈ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਰੁਕਿਆ ਅਤੇ 111 ਮੁਸਾਫਰ ਹੋਰ ਸਥਾਰ ਹੋ

ਗਏ। ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਵੇਨਕੂਵਰ ਤਕ ਲਗਪਗ ਹਰੇਕ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੀ ਸਾਹਿਤ ਪਹੁੰਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਵੇਨਕੂਵਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤਕ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਰੇ ਘਿਰਨਾ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੁਚਕੀਆਂ ਕੁਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਪਾਨ ਦੀ ਮੋਟੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੋਂ 86 ਨਵੇਂ ਮੁਸਾਫਰ ਜੋ ਮਨੀਲਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਸਥਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਯੋਰੋਕ ਮਾ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਤੇਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ 14 ਮੁਸਾਫਰ ਹੋਰ ਆਣ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 376 ਹੋ ਗਈ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ 22 ਮਈ 1914 ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਵੇਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਆ ਲੜਾ। ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਨੂੰ ਬੰਦਰ-ਗਾਹ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਹਟਵਾਂ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਚੁਡੇਰਿਉ ਜਹਾਜ਼ਾਂ

ਦੇ ਅਤੇ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਭਰੜੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਰਏ ਅਤੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਵੇਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਾਰੂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਇਕਤਰ ਕੀਤੇ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਾਬਨ ਆਦਿ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਤੇਚ ਹਹੀਨਾ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਸਮੇਤ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਨਕੂਵਰ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਆਖਿਰ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਪਿਆ। 26 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਅਜੇ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ 70 ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸਟੀਮ ਵੋਟ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਬੁਲ ਰਹੇ ਖੰਡੇ ਬਾਰੇ ਜਿਸ ਤੇ

“ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਅੱਲਾ-ਹੁ-ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ” ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ 29 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਅੱਡੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਕਣਕਤੇ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਜ-ਬਜ ਦੇ ਘਾਟੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਹੂਹ ਹੂਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੰਡ ਜੋ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੀ, ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪਛੇਟ ਫਰਮ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਬਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਚੁਡੇਰੇ ਬੈਠ ਗਏ ਵੇਜੀ ਅਫਸਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੁਸਾਫਰ ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਅਜੇ ਅਰਦਾਸ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਪਟਾਨ ਦੇਸਟ ਵੁਡ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਉਥੋਂ ਦੀ ਆਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਵਾਂਗਾ। ਦੀਸਟਵੁਡ ਡਾਂਗ ਦੀ ਹੁੱਜਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਗਾਂਹ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਰਾਨੀਵਲਾਹ ਨੇ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਡਾਂਗ

ਖੋਹ ਲਈ। ਡਾਂਗ ਖੁਸ਼ਦਿਆਂ ਹੀ ਦੀਸਟਵੁਡ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਸਤੌਲ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤਾਂ 2 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇਕ ਗੋਲੀ ਸ੍ਰ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਵਾਲ ਦੀ ਪੱਗ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਉਹੋ ਨੰਗਲ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੋਲੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿਚ ਹੜਤਾ-ਦੜਤੀ ਮਚ ਗਈ ਤੇ ਸ੍ਰ. ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਪਿਸਤੌਲ ਨਾਲ ਦੀਸਟਵੁਡ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਸਟਰ ਪੀਟਰ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਪੱਟ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਰੋਲਾ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਗੋਰਾ ਫੌਜ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ ਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਗੋਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 19 ਮੁਸਾਫਿਣ ਬਹਿਦ ਹੋਏ ਅਤੇ 23 ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਪਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹਿਦ ਹੋਏ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 40 ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਉਥੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਦੋਬਦੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੱਤ ਸਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ। 5 ਨਵੰਬਰ, 1921 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ 15 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਨਠਕਾਣਾ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇਣਗੇ। ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ 2 ਘੰਟੇ ਰਾਬਨ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਇਕ ਲੱਖ ਲੋਕ ਆਪ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਲਾਏ ਡੇਰਾ ਗਾਬੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ 22 ਫਰਵਰੀ, 1922 ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਲ੍ਹੀਆਂ ਟਰਕੀਰਾਂ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ 7 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੀਨਾ ਵਾਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ 5 ਸਾਲ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ 24 ਜੁਲਾਈ, 1954 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਾਥੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਜੁਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫੀਰ

ਉਸ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸਾਰਾ ਸਰੂਰ ਸਮਝੋ !
ਆਦਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ ਹੁਸਨ ਸਿਰਫ ਉਹੀਓ ਜੋ ਨਕਸ਼ ਰੰਗ ਉਪਰ ਚਮਕਾਏ ਪਿਆਰ ਆਪਣਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵੀ ਜੋ ਅਪਣਤ ਪੂਰਾ ਬਖਸ਼ੇ ਦਿਲ ਉਤੇ ਰਾਜ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦਾ ਜੋ ਕਦੇ ਕੁਦੀ ਓਸੇ ਨੂੰ ਨੂਰ ਸਮਝੋ ।

ਜੁਲਫਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੋਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਪਰ ਉਹ ਇਸ਼ਕ ਨਚਦਾ ਸੀ ਸਾਰੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦੇਣੇ ਜੋ ਗੁਤ ਨੂੰ ਵਲਾ ਕੇ ਦੇਵਾਂ ਉਹ ਹੋਠ ਚੁੰਮਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਮਰੀ ਵੀ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਰ ਹੋ ਜਾਏ ਕੀਕਰ ਨਾ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਰੂਹ ਤਕ ਕੇ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਏ ਪੈਗੰਬਰੀ ਜਿਦੀ ਨੂੰ ਨਾ ਹੁਸਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਉਹ ਅਦਾਵਾਂ ਅੱਜ ਤੀਕ ਤੋੜ ਸਕਿਆ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਹੀਰ, ਸਸੀ ਅੱਜ ਤੀਕ ਕਦਮ ਬੋਸੀ ਉਸਦੀ ਨੂੰ ਜਿਸਕ ਰੰਗੀਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਮਝੋ ।

ਤਲਵਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨੰਗੀ ਕਦੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਰਾਹਬਰ ਗਰਦਨ ਤੇ ਰਖ ਕੇ ਅਪਣਾ ਜਲਵਾ ਨਿਖਾਰਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਸ਼ਕ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ

‘ਇਹ ਫਿਰਤੂ ਚਿੱਠੀਆਂ !’

ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਚੋਰ, ਕਰੂਕ ਤੇ ਗੰਦਗੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਇਕ ਨਾਪਾਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਨਾਵਾਂ ਬੋਲੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਨਾਮਵਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਘਟੀਆ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਫਿਰਤੂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਿਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਫਿਰਤੂ ਚਿੱਠੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਿਲੀ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬਾਰੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਲਗਪਗ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ । ਇਹ ਬੰਦੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਛੋਕੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਜਹਿਨੀਅਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਹਿਨੀਅਤ ਇਕ ਕਮੀਨੇ ਤੇ ਪੁਰਜੇ ਢਿਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਦਲਾ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਸ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣ ਉਸੇ ਵਿਚ ਛੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਣਦੇ ਵੀ ਹਨ ।

ਅਜਿਹੀ ਘਟੀਆ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਜਾਂ ਲਿਖਣਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਠੀਕ ਨਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵੀ ਹੋਸਲਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਘਟੀਆ ਬੋਲ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਆਣੇ ਸੱਜਣ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੰਦੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਕਰਨ । ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਗ ਇਹ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਅੱਜ ਲਾਹ ਰਹੇ ਹਨ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਚੁੰਗਰ ਰਚਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਹ ਮਿੱਤਰ-ਮਾਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਪੱਗ ਵੀ ਲਾਹ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਯੋਗ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਜ ਹੋ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਮੌਨਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਜਦੋਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

VIDEO MART

5740 - 41st Fraser Vancouver, B.C.

Rent Any English Hindi Punjabi Movies

89¢ A Day
1.99 A Week

ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਖਾਣੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਟ ਬਹੁਤ ਵਾਜਬ ਹਨ। ਸਾਂਭਰ ਨਾਲ ਮਸਾਲਾ ਡੋਸਾ, ਕੈਕੈਨਟ ਚਟਨੀ, ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਸਾਗ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸੈਕਸ਼ਨ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ

—ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਹਾਜ਼ੀਪੁਰ—

ਸ਼ਹੀਦ ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਤੇ ਚਕੋਰ, ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1910 ਵਿਚ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ. ਡੀ. ਦੱਤ ਵਰਦਮਾਨ ਬੰਗਾਲੀ ਸਨ, ਸੈਂਟਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਖੇ ਪਬਲਿਕ ਸੰਵੇਦੀ ਬਿਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੇਡ ਡਿਸਪਿਊਟਸ ਬਿਲ ਬਹੁਮਤੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਪਰ ਵਾਇਸਰੋਏ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਥ ਨਰ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਪਿਛੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਚੋਰ ਦਾ ਹਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹਾਲ ਵਿਚ ਚੋਪਸੀ ਹਾਹਾਬਾਰ ਮਚ ਗਈ, ਬਈ ਮੰਜਾ ਹੇਠ ਛਪ ਗਏ, ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਕਰਦਾ ਦੂਜਾ ਬੰਬ ਆਣ ਪਿਆ, ਗੋਲੀ ਚੋਂ ਛਪੇ ਹੋਏ ਪਰਚੇ ਸੁਟੇ ਗਏ, “ਦੁਨਾ ਭਰ ਕੇ ਮਚਦੁਰੇ ਏਕ ਜਾਉ” “ਇਨਕ-ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ” ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਅਗਸਤ ਗਜ਼ਾ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸੁਜਣੇ ਦੇਵਾ ਨੌਬਤਾਨ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਥੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਪਨਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਸੁਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭਕ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ‘ਬੋਲਿਆ ਨੂੰ ਸੁਨਾਣ ਲਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ’

ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਇਹ ਬੰਬ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸੂਬਾਰ ਦੇ ਬੋਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦਾ ਇਕ ਸੁਚਜਾ ਯਤਨ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ, ਇਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਕੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਦਰ ਬਾਨੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਬਾਨੇ ਵਿਚ ਇਥੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਕ ਦਾ ਨਾਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨ ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਹੈ।

ਦੋਵਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਬੜਾ ਭਰ-ਇਆ ਧਮਕਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੌਨ ਧਾਰੀ ਰਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੇਣਗੇ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੰਬ ਬੰਬ ਦੀ ਸ਼ਬਾਰ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੱਤ ਵਾਂਗ ‘ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 17 ਦਸੰਬਰ 1929 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰੀਟੈਂਡੈਂਟ ਸ ਡਰਸਨ ਨੂੰ ਇਨ ਇਹ ਤੇ ਵਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਕਤਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਰ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਅਸੈਂਬਲੀ

ਵਿਚ ਬੰਬ ਕੇਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਰਿਸ ਏ ਬਾਵਜੂਦ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਾਬੜੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੀ, ਅਖੀਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਕਾਨਪੁਰ, ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਤੇ ਬਨਰਸ ਆਦਿ ਥਾਂ ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ 24 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਲਾਹੌਰ ਬੰਬ ਫੈਕਟਰੀ ਫੜੀ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਗੋਪਾਲ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਂਝਰਸ ਏ ਰਤਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹਥ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਵਾਇਤੀਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪਿਛੇ ਇਕ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਹੱਥ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਰੀਪਬਲੀਕਨ ਆਰਮੀ ਹੈ।

ਇਕੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁਕਦਮਾ 7 ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਵਧ ਵਧ ਰਖਿਆ ਗਿਆ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਭੜਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਦਿਤੀ ਗਈ ਦੇਵਾ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਖਬਰ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇਵਾ ਕਰਾਤੀਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਅਟਲ ਰਹੇ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਣਗੇ।

ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਨਸਨੀ ਫੈਲ ਗਈ, ਉਹ ਦੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਤਾਰੇ ਬਣ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਦਸਿਆ, ਅਸੀਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੰਬ ਇਸ ਲਈ ਸੁਟਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬੋਲੇ ਕੰਨਾਂ ਤੀਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੁਚਾਈ ਜਾਵੇ, ਦੋਸ਼ ਵਾਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤੜਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਨਤਾ ਭਖੀ ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਧਨੀ ਲੋਕ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਐਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਕੇ ਬੰਬ ਐਸੀ ਥਾਂ ਸੁਟਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬੰਬ ਸੁਟਣ ਪਿਛੋਂ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਰਜ ਸਕਦੇ ਸਾਂ, ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਪਰੋਕ-ਰਾਮ ਦਾ ਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਮੁਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਰਚ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਕਰਾਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਂਝਰਸ ਕਤਲ (ਲਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਲਿਖਾਇਆ ਗਿਆ, ਮੁਕੱਦਮਾ 7 ਅਕਤੂਬਰ 1930 ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਬੀ. ਕੇ. ਦੱਤ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹਿਤ ਕਈ ਵਾਰ ਲੰਮੀਆਂ ਕੁਝ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਤਿੰਦਰ ਨਾਥ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ

ਦੀ ਆਹੁਤੀ ਦੇਣੀ ਪਈ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵਾਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਬੰਬ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ, ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਸੁਰਬੀਰ ਬੀ. ਕੇ. ਦੱਤ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਦੱਤ ਦਸਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੀ ਸੈਲੂਟ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨੰ: 67 ਸੀ, ਉਥੇ ਦਾ ਬਾਇਲ ਜੇਲਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਭ ਰਵਾਇਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿਆਂਗਾ ਤੇ ਸਬਮੁਖ ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੁਫ਼ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ, ਉਥੇ ਕਈ ਹੜਤਾਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕਈ ਮੱਥੇ ਭਰੇ।

ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ 1939 ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਪਟਨੇ ਵਸ ਪਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, 1942 ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਮੁਫ਼ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਰਿਹਾਈ ਪਿਛੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਟਨੇ ਵਿਚ ਨਬਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 1947 ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਹਟਾ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਦੱਤ ਦੀ ਸਿਹਤ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੇ ਭਧਾਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਸੁਰਬੀਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਇਹਨਾਂ ਸੁਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕੀ ਕਾਫ਼ੀ ਰੁਪਿਆ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਸਵਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲਗਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗੀ ਸੀ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਅਦਾਦੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿਨਕਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭਟਕੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ 17 ਜੁਲਾਈ, 1965 ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ ਮਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚੇ, 20 ਜੁਲਾਈ 1965 ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਮੁੜਕੇ ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਠਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਸ ਬਹਾਦਰ ਕਰਾਤੀਕਾਰੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦਾ ਸਸਕਾਰ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ-ਕਾਰੀ ਬਹੀਦ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਪਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਚੌਣ ਹਾਰ ਗਏ

ਮਦਰਾਸ (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.)—ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੁੱਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਥੀ ਪੀ. ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਤਾਮਿਲ-ਨਾਡੂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ, ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਸਭ।

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੋਂ ਡੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ, ਇਕਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕਰੁਪਈਆ ਮੂਪਨਾਰ, ਮਾਰੂਸੋਲੀ ਮਾਰਨ (ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ.) ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਵਾਰਾਦਾਰਜੂ, ਡੀ. ਅਰੁਣਾਚਲਮ, ਐਸ. ਖਦਾਰਸਾਹ ਅਤੇ ਏਰਾ ਸੰਬਾਸੀਵਮ (ਸਾਰੇ. ਏ. ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ.)।

ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ —
ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਦੇ —
ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ।
ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੱਸ ਕੇ —
ਸੁਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਓ —
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ।
○

ਆਵਾਜ਼
ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹੈ,
ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮੜ੍ਹੀ 'ਚੋਂ —
ਉੱਠ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਓ,
ਬੁਝ ਨਾ ਜਾਏ ਉਹ ਸਮੁਹਾ —
ਜੋ ਅਸਾਂ ਖੂਨ ਦੇ ਰੇ ਬਾਲੀ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਉਡਵਾਇਰ ਨੇ
ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ —
ਕਿੱਸਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲੇ ਨੇ —
ਕਿਸੇ ਗੋਰੇ ਨੂੰ,
ਕੀਤਾ ਮਾਰ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ,
ਸੰਗੀਨਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ —
ਸੱਚ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ,
ਗਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਜਾਬਰ ਨੇ —
ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੱਥ-ਕੜੀਆਂ ਦਾ,
ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ —
ਤੌਮੂਰ ਨੇ ਖੋਪੜੀਆਂ ਦਾ,
ਪਹਾੜ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ —
ਅਹਿਮਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ —
ਜੋ ਇਸ ਤੌਮੂਰ ਦੀ,
ਕੀਮਤ ਲਾ ਸਕੇ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ —
ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ —
ਜੋ ਇਸ ਕਾਲੇ ਉਡਵਾਇਰ ਨੂੰ
ਮੌਤ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾ ਸਕੇ।
ਅੱਜ ਫਿਰ ਕਿਸੇ —
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ —
ਜੋ ਵਾਸੀ ਦੇ ਤੱਖਤ ਤੇ।
'ਸਰ ਫਰੋਸ਼ੀ ਕੀ ਤਮੰਨਾ —
ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ' —
ਕੌਮ ਲਈ ਗਾ ਸਕੇ।
○

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਚੌਣ ਹਾਰ ਗਏ

ਮਦਰਾਸ (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.)—ਮਾਰਕਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੁੱਲਿਟ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਥੀ ਪੀ. ਰਾਮਾਮੂਰਤੀ ਤਾਮਿਲ-ਨਾਡੂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ, ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਉਹ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਹੀ ਮੈਂਬਰ ਸਭ।

ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੋਂ ਡੇ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ, ਇਕਾ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕਰੁਪਈਆ ਮੂਪਨਾਰ, ਮਾਰੂਸੋਲੀ ਮਾਰਨ (ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ.) ਸ੍ਰੀ ਜੀ. ਵਾਰਾਦਾਰਜੂ, ਡੀ. ਅਰੁਣਾਚਲਮ, ਐਸ. ਖਦਾਰਸਾਹ ਅਤੇ ਏਰਾ ਸੰਬਾਸੀਵਮ (ਸਾਰੇ. ਏ. ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ.)।

ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ —
ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਦੇ —
ਰਹਿਮ ਦੀ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ।
ਕੌਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਹੱਸ ਕੇ —
ਸੁਲੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿਓ —
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ।
○

ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋੜਾ

ਭਾਰਤ ਨੇ ੧੫ ਅਗਸਤ ੧੯੪੭ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆਮ ਲੋਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗ ਪਈ, ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਹੁਣ ਦੁਖ ਦਲਿਦਰ ਪੁਖਮਰੀ, ਕੇਰੁਜਗਾਰੀ, ਉਚ ਨੀਚ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨੇ ਮਲੀ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਰਾਮਰਾਜ ਦਾ ਵੇਖੀਏ ਕੀ ਨਕਸ਼ਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਦੁਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਰ ਅਮੀਰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨੀ ਵਾਸੀ ਤੇ ਏਕਾ ਅਧਿਕਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਸੜਕਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਆਮ ਸਹਾਇਦਾਰੀ ਵੇਗ ਦੀ ਰਵਤਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਯੋਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਦਾਰ ਭੰਗ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚਲਣ ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਜੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅੰਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਲੋਕ ਹਾਲਤ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਹੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

‘ਵਰਤਮਾਨ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਦਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ’ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਉਪਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਘਾਟਾਂ ਉਪਰ ਝਾਤ ਮਾਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੋ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹਾਂ; ਨੰਬਰ ਇੱਕ ‘ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਤੇ ਖਾਸਾ’ ਅਤੇ ਦੂਜਾ (ਚੁਦੀ ਲੜੀ) ‘ਆਜ਼ਾਦੀ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਸ਼ਾ’ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੈਰੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਤੇ ਧਰਮ ਯੁਧ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਦੇ ਪਖ ਤੋਂ ਲਿਖਾਂਗਾ।

‘ਕਿਸਾਨੀ ਬਗਾਵਤਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਹੜਤਾਲਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੜਤਾਲਾਂ, ਰਿਆਸਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਨਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਬੇਮਿਸਾਲ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ। ਕਈ ਬਾਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਜਲ ਸੈਨਾ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

‘ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਾਹ ਨੂੰ ਜੋ ਆਮ ਕੌਮੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਅਨਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਹੁਣਾਪਣਾ ਰਾਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਬੰਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਤੋਖਲਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਆਪਕ ਬਗਾਵਤ ਵਿੱਚ ਵਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਿਆਪਕਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਬੰਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਗਿਆ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਕਈ ਭੂਜੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਇਤਹਾਸਕਾਰ ਯਾ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮਹਾਸੁਪਣਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਕਈ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਭੰਗ ਨਾਲ ਅਭਿ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਯੋਗ ਤੌਰ ਤੇ ਸਲਾਹੁਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸੈਕਸ਼ਨ ਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਨਿਕਲਾਵੀ ਰੋ ਤੋਂ ਭਰਦੇ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰਾਹੀਂ ਅਪਣੇ ਮੁਢਲੇ ਖੁਸ਼ਦ ਤੋਂ ਭਰਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਹਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਹਰ ਪਖ ਤੋਂ ਘੇਬ ਕਰਕੇ, ਕੁਸ਼ ਤੋਂ ਸਭਕ ਸਿਖਣਾ ਹੈ। ‘ਸਾਰੀਆਂ ਇਤਹਾਸਕ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦਾਂ - ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਕ, ਫਲਸਫੇ, ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, - ਉਹ ਦਲਾਅਤ ਮੰਨੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ -’ (ਮਾਰਕਸ)

ਹਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਭੰਗ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲਈ ਇਹ ਛਾਣ ਛੋਟ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲੇ ਦੇ ਇਤਹਾਸਕ ਨਾਤੇ ਕੀ ਸਨ, ਇਤਹਾਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘਿਆ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੌਮਵਾਦ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗਲ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲੋਕ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਉਸਰੀਏ ਅਤੇ ਉਤਸਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਲ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਕਥਨ ਤੇ ਗਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸਿਆਸੀ ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਖ਼ਤਰੇਵਾਦ ਤੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਯੁਗ ਦੀਆਂ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ, ਪਛਮੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲੜਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ‘ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਜ ਨੈ ਕਾਬਲ’ ਧਾਰਿਆ ਜੋਗੇ ਮੰਗੇ ਦਾਨ ਵੇ ਲਾਨੇ’ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਣਖ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਰੀ, ਸਗੋਂ ਕਦੇਕਦੇ ਵਿੱਚ ‘ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ’ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚੋਂ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਅਗਾਹਾਵਧੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ।

ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਲਈ ੧੮੫੭ ਦੀ ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੋ ਸਾਲ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਰਤੀ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਐਡਵਰਡ ਏਸਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ੧੮੫੭ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੜਤਾਲ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ‘ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਵਖਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ’।

(ਯਾ.ਕੀ ਪੰਨਾ 17 ਤੇ)

BUYING
United Realty Ltd.
SELLING

3879 Oak Street, Vancouver, B.C. V6H 2M6
Office. 736-3831

Free Evaluation For Your Property Call Any Time Without Any Obligation.

Malkit Dhami, M.A. (Eco.)
Res.879-1273 Pager 524-8581, #2229

(ਪੰਨਾ 16 ਵੀਂ ਖਾਣੀ)

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਨੇਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੱਸਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੀ - ਜਸਮਾਨੀ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਅਟੁਟ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੰਡੀ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੇਲਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਪੁੱਛੇ ਦੇ ਜਾਲ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟੈਨਲੁਟ ਤੇ ਜਲਮ ਸੇ ਉਸ ਲੁਟ ਤੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਹਿੰਦੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬਗਾਵਤਾਂ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਉਠੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ੧੮੭੫ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨੀ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ, ੧੮੭੬ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਵੈ ਰੱਖਿਆ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਰਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਕੌਮੀ ਜੋਸ਼ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਫ਼ੀਆ ਸਭਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਨਵੇਂ ਪੜੇ ਲਿਖੇ, ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਤੇ ਨਵੇਂ ਉਠ ਰਹੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ (ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਬਲੇਰਕਣ ਕਾਰਨ ਤੇ ਘਾਟੇ ਕਾਰਨ) ਟਕਰਾਉ ਹੋਇਆ, ੧੮੭੬ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਡਕੇ ਨੇ (ਜੋ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਸੀ) ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਭਾਵਾਂ, ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

੧੮੭੬ ਤੋਂ ੧੮੮੦ ਤਕ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ੧੮੮੨ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤਕਾਰੀ ਵੀ ਉਠਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਲ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਦੇਸੀ ਤਾਕਤਾਂ ਲੇ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ੧੮੭੭ ਵਿੱਚ ਅਤਿ ਭਿਆਨਕ ਕਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ੧੮੭੬ ਵਿੱਚ ਗਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਣੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਰਬਾਰ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਠੱਪੇ ਲੱਗੇ। ਦੂਜੀ ਅਫ਼ਗਾਨ ਜੰਗ

ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ (੧੮੮੫) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਉਧੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਇੰਡੀਅਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (੧੮੭੬) ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ (੧੮੮੩) ਸਨ ਇਸ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ, ਮਦਰਾਸ, ਬੰਬਈ ਤੇ ਯੂਪੀ ਤੋਂ ਡੈਲੀਗੇਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਗਈ, ਭਾਰਤੀ ਇਨਕਲਾਬ, ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਭਰ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ, ਠੰਡੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਭਾਵ ਕਣਤ ਤਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਘੜੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਵੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਅਗਲੀ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਇਤਹਾਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹਤਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਕਿਰਦਾਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅਜ ਤਕ ਕਾਇਮ ਹੈ - ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਭੈਯ ਖਾਕੇ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤੋਂ ਤੇ ਭਿਆਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੌਮੀ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਰੋਲ ਵੀ, ਇਹ ਦੋਹਰਾਪਨ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਗਾਂਧੀ, ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਅਜ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਦਫਤਰਬਾਹੀ, ਰਾਮਰਾਜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਜਰ ਲਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪਰਲੀ ਜਮਾਤ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਧਦੀ ਗਈ, ਕੋਈ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ 'ਸਵੈ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਭੀ' ਦਾਅਵਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਹਰਾ। ਰੁਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਦੱਤ (ਜੋ ੧੮੯੦ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਪਰਧਾਨ ਸੀ) ਲੇ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ਪਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਇਹ ਆਖਿਆ, 'ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਇਕ ਦਮਬਦਲੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ' ਦੇ ਸ਼ੋਕੀਨ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ - ਇਹ ਅਜੋਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।'

੧੮੯੮ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਨੰਦ ਮੋਹਨ ਬੋਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ 'ਪੜੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ, ਮਿੱਠੇ ਹਨ' ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਥਨ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਲੰਡਨ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਮਦਦ ਤੇ ਜਿੱਤ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਦਰੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਾਬੇ ਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਵਰਗੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਉਪਰਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਤੇ ਲੋਕ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਤੇ ਨਰਮ ਪੜਾ ਬਣੇ। ਗਰਮ ਪੜੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ੧੯੦੫ ਦੇ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਧਰ ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋ-ਭਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਕਿ ਸਿਆਸੀ ਜਾਗਰਤ ਨੂੰ ਖੁੰਭਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਜਾਏ ਪਰ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਕੀਮ ਫੇਲ ਹੋਈ ਤੇ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ। ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਆਰਿਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਡਰੈਸ ਗੀਰਸਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਟੇਜ ਪੱਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਰਥਕ ਬਾਈਕਾਟ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ - ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਚਿੱਠਿਆਂ ਦੀ ਅਜਿੱਤ ਦੀ ਮਿਥਿਆ ਉਪਰ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਜਦੋਂ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਰੂਸੀ ਜ਼ਾਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਅਲੀ ਨੂੰ ਅਭੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਹੋਈ।

੧੯੦੭ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਭਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ (ਸੁਰਤ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ)। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੌਮੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਸਵਰਾਜ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਵਰਾਜ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਝਾਂਝੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ - ਅਜ ਤੋਂ ਵਖਰਾ। ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ 'ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਲਹਿਰ' ਖੂਬ ਚੱਲੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ, ਉਸ ਦੀ ਅਫਸਰਬਾਹੀ ਤੇ ਅਜੇਂਟਾਂ ਵਿਰੁਧ ਰੋਹ ਤੇ ਨਫਰਤ ਦਹ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਰਾ ਲਹਿਰ ਉਠੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਹੋਏ। ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ੯ ਮਈ ੧੯੦੭ ਨੂੰ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਂਡਲੇ ਫੋਰਟ (ਬਰਮਾ) ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

੧੯੧੬ ਤਕ ਦੋ ਕਾਂਗਰਸਾਂ ਚੁਦਾ ਚੁਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਨਰਮ ਦਲੀਲੇ ੧੯੧੮ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਗਏ। ਮਿਦਨਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਾਸਿਰਾਏ ਦੀ ਗੱਡੀ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਖੁਦੀ ਰਾਮ ਬੋਸ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਗੱਡੀ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਬੰਬ ਸੁਟਿਆ। ਸੋ ਸਰਕਾਰ ਲੇ ੩੪ ਬੰਦੇ ਫੜੇ ਅਤੇ

ਅਲੀਪੁਰ ਸਾਜਿਸ਼ ਕੇਸ ਚਲਾਇਆ।

ਤਿਲਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਬੰਬਈ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ੧੯੦੮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਇਤਹਾਸਕ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ੧੫ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬਹੀਦ ਅਤੇ ੩੮ ਜਖਮੀ ਹੋਏ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਬੈਰਡਿੰਗ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ' ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਔਡਾ ਸੀ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ 'ਇੰਡੀਆ ਲੀਗ' ਅਤੇ 'ਫਰੀ ਇੰਡੀਆ ਲੁਸਾਇਟੀ' ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਪਹਿਲੀ ਜਲਾਈ ੧੯੦੯ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡੀਅਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸਾਲਾਨਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਬਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਝੰਗਰਾ ਨੇ ਕਰਜਨ ਵਿਲੀ (ਜੋ ਲਾਰਡ ਮੋਰਲੇ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ) ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਭੌਂਗਰਾ ਨੂੰ ਵਾਂਸੀ ਲਾਈ ਗਈ।

ਪੋਰਸ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ੧੯੦੭ ਤਕ ਪਛਮੀ ਕੰਡਿਆਂ ਵਧੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਗਰਮ ਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਚੱਲੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਕਾਮਾ ਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਅਤੇ ਪਾਰਤੀ ਬਹਾਦਰ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਬੁਰਜ਼ੂਆ ਲਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਤਨ ਮਨੇ ਅਤੇ ਧਨੋਹਿਸਾ ਪਾਇਆ। ਬਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਾਖੀ ਹਨ। ਪਰ ਵਿੱਚ ਗਦਾਰ ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਮੁਆਫ਼ ਗਵਾਹ (ਗਦਰੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਗਾਹਾਂ ਵਧੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ) ਨਿਕਲੇ। ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟ ਵਾੜਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ।

ਅਜ ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਦਿ ਆਰਿਣ ਲਈ ਲੋਕ ਤਰਲੇ ਕਣਦੇ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਲੁਟਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨਾਂ ਸਿਰ ਲੱਥ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਇਨਾ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰ, ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਢੇ।

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਆ ਪਰਿਓ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਘਾਉ, ਖੇਤ ਚੁ ਮਾਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਚੁਝਨ ਕੇ ਚਾਉ। ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ, ਜੋ ਲਰੇ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ। ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕੱਟ ਮਰੇ ਕਬਹੂੰ ਛਾਡੇ ਖੇਤ। (ਭਗਤ ਕਬੀਰ) ਓਡਾਇਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜੇ। ਇਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ੪੦੦ (ਚਾਰ ਸੌ) ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਹਥਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ। (ਚਲਦਾ)

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਵਲ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਡੀਆ ਖੁੱਕ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ

13487, 98 ਦੇ ਐਵੇਨਿਊ, ਸਰੀ, ਬੀ. ਸੀ.

ਕੀਮਤ : 5 ਡਾਲਰ

HEARTIEST GREETINGS
ON

INDIA'S INDEPENDENCE DAY

SHAN

SAREES &
DRAPERY LTD.

6543 Main St. at 49th. Ave.
Vancouver.

Ph: 321-1955

Free Estimation
For Drapes & Track
Installation.

6658 Main St. at 51st. Ave.
Vancouver.

Specialist in
Wedding Sarees
and Suits.

321-0847

ਕੁਝ ਵੀ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋਥਾਂਵਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

6543 MAIN ST.
VANCOUVER, B.C.
PH: 321-1955

6658 MAIN ST.
VANCOUVER, B.C.
PH: 321-0847

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ

ਸੂਟ— ਸਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਪਰਦੇ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਟੋਰ

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੈਚਿੰਗ ਚੁੰਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੂਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪੁੱਜੇ ਹਨ

ਪਰਦੀਆ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ OFF ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਸੂਟ-ਸਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ਿਪਮਿੰਟ; ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਫਤੇ ਹੀ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਮਾਲ ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ

ਪਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਡਰੇਪਰੀ ਟਰੈਕ ਦੇ ਲਗਵਾਣ ਦੇ ਮੁਫਤ ਐਸਟੀਮੇਟ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸੈਕਸ਼ਨ

ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ

— ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ —

ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਅਨੇਕਾਂ ਘੋਲਾਂ ਦੇ ਸੁਰਮੇ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਹਿੱਤ ਸਰਬੋਪ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਸਾਥੀ ਤੇਜ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ। ਇਹ ਉਸ ਜੁਝਾਰ ਤੇ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਨਕੀ ਦੀ ਤਾਰਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਰੋਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਜੀਜੇ ਦੁਹਾਕੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਬਲ, ਫਿਰ ਤੁਰਕੀ, ਫੇਰ ਦੱਖਣੀ ਤੇ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭਰਮਣ, ਫਿਰ ਮਾਸਕੋ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਸੰਗਰਾਮ, ਕੰਬਲਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾਹੀ ਕੋਈ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਲੰਮੇ ਸਾਲ, ਵਿਹਾਈ ਪਿਛੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਕਾਨ-ਫਰੰਸ ਤੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੀ ਭੱਜ-ਭੱਧ, ਪੇਪਸੂ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੁਢਾਰਾ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਪੌਣੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਮਾ ਗੁਪਤ ਸੰਗਰਾਮ, ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਕੌਂਸਲ ਤੇ ਉਪ੍ਰੰਤ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਕਿਰਤੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤਰ ਲੜਾਈ—ਸਾਹੀ ਉਮਰ ਸਾਥੀ ਸੁਤੰਤਰ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਕਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ ਜਨਤਾ ਲਈ ਜੁਝਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਵੀ ਰਣ ਵਿਚ ਜੁਝਦਿਆਂ ਬਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਲਈ ਨੌਟ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਅਚਿੱਤ ਬਾਬ ਆ ਪਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸਾਂ ਤਕ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆ ਐਨ ਮੌਰਚੇ ਤੇ ਬਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਾਥੀ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਂ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਿਹੜੀ ਆਖਣ ਨੂੰ ਕਾਗ਼ਰਸ ਸੋਸ਼ਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ, ਪਰ ਅਸਲ

ਵਿਚ ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਤਿਉਂਦੀ ਕੋਲ ਦੇ ਇਕ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ: ਸਾਹਮਣੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਲਾਲ ਝੰਡੇ ਦੀ ਪਿੱਠ-ਭੇਂ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲੀ ਹੱਥ ਉੱਚਾ ਕਰੀ ਭਵਿੱਖ ਦ ਰੂਪ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਲੰਨਿਨ ਦੀ, ਸੱਜੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਬੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨੁੜੇ ਤੇਜ਼ ਕਛਹਿਰਾ ਪਾਈ ਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪਰਨਾ ਵਲੋਟੀ ਖੜੋਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਦਗਦਗ ਕਰਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਖੁੱਲੇ ਦੜ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਸਾਹੀ ਕੋਈ ਤੇਜ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਦੀ। ਇਹ ਗੱਲ 1936 ਦੇ ਸਿਆਲ ਦੀ ਹੈ।

ਸਾਖਿਅਤ ਦਰਸ਼ਨ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੱਚੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ 1942 ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੁਨਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਮਹੀਨਾ ਸਾਇਦ ਮਈ ਸੀ ਤੇ ਬਾ ਮੇਕਲੇਡ ਰੋਡ ਉੱਤੇ ਲੋਡੀ ਵਲ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਹ ਬਥਰ ਵਾਲੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਘਲੂਘਰੇ ਤਕ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੱਚੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੋਰ ਕੱਟਣੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਉਦੋਂ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੁਬਾਈ ਹਿੰਡ-ਕੁਆਟਰ ਵਜੋਂ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਥੀ ਸੁਤੰਤਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਫਰ ਸਿੰਘ ਛੀਨਾ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮੇਤ ਸਵਾ 6 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਕੰਬਲਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਵਾ ਸਾਲ ਗੁਪਤਵਾਸ ਰਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਫਰਕ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਿਚਲੇ ਚੰਦ ਚੱਗੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ—ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹੋ ਸੀ। ਚੌੜਾ ਮਸਤਕ, ਮੋਟੇ ਨੱਠ, ਖੱਦਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ

ਤੇਜ਼ਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ

ਦਸਤਾਰ, ਲੰਮਾ ਕੁੜਤਾ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਬਰੇਕਾਂ ਵਾਲਾ ਖਾਣਸਈ ਰਛਹਿਰਾ, ਬੋਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਨੱਖੀ ਹੀ ਖਣਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸਪੱਖਣਤਾ ਤੇ ਸ਼ਤਲਤਾ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਭਾ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਵਿਚ ਦੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਦੁਖੜੇ ਝਾਗੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਝੱਲੀਆਂ, ਕਿੰਨੇ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਦੇ ਗਾਹੇ, ਪਰ ਨਾ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ, ਨਾ ਕੰਮ ਦੀ ਚਾਲ ਵਿਚ, ਨਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਗਣ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਿਚ.....

ਸਾਥੀ ਸੁਤੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਮਿਕਨਾਤੀ ਹੀ ਖਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਟਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਖਿੱਚ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਉਮਰ ਭਰ ਲਈ ਮੂਰੀਬ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਹ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਲਤ ਦਾ ਚੱਬਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਲੋੜ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ, ਅਪ ਰੁੱਖਾਂ ਸੁੱਕਾ ਖਣ, ਮੋਟਾ ਸਾਦਾ ਚਿਨਣਾ,

ਸੁਗਰ ਦੀ ਨਾਮਰਾਦ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਆੱਧੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡਬਲ ਰੋਟੀ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਚੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਆਪੋ ਟੀਕਾ ਲਾ ਲੈਣਾ ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਵਾਹ ਕਿਸੇ ਬੁੱਝੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ.....

ਉਹਨਾਂ ਦੇ 54 ਸਾਲ ਲੰਮੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਨੇ 1958-62 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਦੋਰ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦੇ, ਪਰ ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਕੋਣ ਭੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਢਾ ਬਾਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੋਚਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਇਕੋ ਇਕ ਬੱਚਾ ਵੀ ਗੁਪਤਵਾਸ ਦੇ ਆੱਧੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਉ ਗਿਆ, ਕਿੰਦਾਂ ਵੀਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਮਰ ਕੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਨਾਲ ਨਿਰਣ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਸਾਬਣ ਆਪਣਾ ਵਿਮਾਗੀ ਤੇਲ ਵੀ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੀਮਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਤਾਰਨੀ ਪਈ?...

ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਤੰਤਰ ਦਾ ਜਨਮ ਇਨ ਮਨਾਂਏ ਸਮੇਂ ਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਚੇਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਅਜ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਂਏ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗੇ ਖੜਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਸੱਚੇ ਸੁਚੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਵੀਏ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ

ਪੰਦਰਾਂ ਅਗਸਤ ਦੇ ਨਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੋਤੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਕਤੀਆਂ ਬੜੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦੁਖੜੇ ਜਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਅੱਜ ਘਾਤ ਲਾਈ ਬੈਠੇ, ਸਾਮਰਾਜੀਏ ਵਪਾਰੀ। ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਨੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜੀ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਯਾਰੀ। ਸਾਡੀ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਮੱਸਿਆ ਕਲੋਜ਼ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਜਿੰਨਾਂ ਕੀਤਾ ਇਤਬਾਰ, ਉੱਨਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਖੁਆਰ। ਜਿੰਨਾ ਸੋਚਿਆ ਇਲਾਜ, ਉੱਨਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਬਿਆਰ। ਆੱਗੇਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ 'ਦਾਰੂ' ਕੋਈ ਪੋਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਉੱਤੇ ਬੁਧ ਦੀ ਏ ਚਲੀ, ਵਿਚੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਮਸੀਨ। ਕਰੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ, ਮਹਿੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕੀਨ। ਸਾਡੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਜਾਗ ਉੱਠਿਆ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਜਾਗ ਉੱਠਿਆ ਕਿਸਾਨ। ਤੋਤ ਦਿਆਂਗੇ ਫਰੇਬ, ਹੋਇਆ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਲਾਨ। ਕੋਈ ਹੱਕਾਂ ਦਿਆਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਉੱਚੀ ਕਰਕੇ ਆਵਾਜ਼, ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਹੈ ਕਹਿਣਾ। ਹਿੱਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੈ ਲੈਣਾ। ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਠੋਸ ਨਾ ਧਰੇ। ਆਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਹ ਗਹਿਣੇ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਨਾ ਧਰੇ।

ਗ਼ਜ਼ਲ

ਪ੍ਰੋ: ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਨੂੰਰ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਕੁਰਸੀ ਬਹਿ ਗਏ ਚੋਰ। ਜਾਕ ਨੀ ਕਰਮਾਂ ਮਾਰੀਏ, ਤੇਰਾ ਲੁਟਿਆ ਬਹਿਰ ਬੰਬੋਰ। ਸੱਤ ਰੰਗੀ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਲੀਲਾ ਕੋਲ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਉਡਦੀ, ਸੱਤ-ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਤੋੜ ਮਰੌਤੀ ਸਣੇ ਪਰੰਗ ਦੇ ਭੋਰ। ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਗ਼ ਬਗੀਚਾ ਖਿੜਿਆ, ਨਾ ਅੰਬਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ, ਨਾ ਕੋਇਲਾਂ ਨਾ ਗਾਉਣ ਬੰਬੀਹੇ, ਨਾ ਨੱਚਦੇ ਨੇ ਮੋਰ। ਸਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਇੰਜ ਧਵਾਖੇ ਰਹੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਕੋਈ, ਆਪਣੇ ਬਖ਼ਸ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਕੁੰਜੀਆਂ ਲੈ ਗਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਲਹਿੰਦੇ ਬੰਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਕੇ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ਕਾਲੀ ਘਟ ਘਨਘੋਰ। ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਸਾਹ ਚਲਦਾ ਜਾਪੇ, ਨਬਜ਼ ਖਲੋਤੀ ਹੋਈ, ਢੀਠ ਮੁਲਕ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਮਸਤਾਨੀ ਤੋਰ। ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਅੱਗੜ-ਪਿੱਛੜ ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ, ਚੋਰ-ਉੱਚਕਿਆਂ ਰਲ ਕੇ ਮੱਲਿਆ ਸਾਡਾ ਤਖ਼ਤ ਲਾਹੋਰ।

ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਮੇਰੇ ਭੋਲੇ ਵੀਰ ਪੰਜਾਬੀਆ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲਗੇ ਨੀ ਚੋਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਖ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਤੇਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਨਬੇ ਦਾ ਲੋਰ। ਇਹ ਲੋਰ ਮਫ਼ਰਦਾ ਇਸਦਾ, ਜਿਉਂ ਰਾਵੀ 'ਚ ਹੜ ਦਾ ਸੋਰ। ਤਰ ਓਹੀ ਬਦਲ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ, ਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਨੀ ਘਨਘੋਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸ ਉਜਾੜੇ ਪੁੱਠੇ ਦੇ, ਅਤੇ ਸਸੀਆਂ ਦੇ ਭੋਬੋਰ।

ਜੇ ਤੂੰ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀ ਬੋਲੀਆ, ਨਾ ਸਾਡਿਆ ਆਪਣਾ ਚੋਰ। ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀ ਕਟ ਤੀ, ਵਤਨ ਪਿਆਰ ਦੀ ਡੋਰ। ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਤੋਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਮਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਹੋਰ। ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਨਿਬੂ ਦਿਤਾ ਨਿਬੋਰ। ਤਾਂ ਉਲੂ ਉਥੇ ਬਲੋਸ਼ਣ, ਜਿਥੇ ਆ ਨਚਦੇ ਹਨ ਮੋਰ। ਓ ਮੇਰੇ ਭੋਲੇ ਵੀਰ ਪੰਜਾਬੀਆ

SUCCESS THROUGH SERVICE & EXPERIENCE BUYING, SELLING OR TRADING

- * Homes (new or old)
- * Investment Properties
- * Commercial & Industrial or any other kind of Real Estate Property

Ajaib S. Janda

In Business since 1971

UNITED REALTY LTD.

2443 Kingsway, Vancouver, B.C.

ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਖ਼ੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਜੰਡਾ

ਮੁਢਲਾ ਸਲਾਹ-ਨਈ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫ਼ੁਨ ਕਰੋ

PH. BUS. 437-9431
RES. 434-4660

SCIENCE AND TECHNOLOGY IN INDIA

By P.K. Bandyopadhyay
Free Lance Writer.

A great philosopher of our time, Dr S Radhakrishnan, a former President of India, once advised the nation "not to be prisoners of the past but pilgrims of the future." In the field of science and technology this has been the guiding spirit of the country ever since India achieved independence some thirtysix years ago. And the recent commissioning of the 470 MW nuclear power plant at Kalpakkam near Madras marks the beginning of a new chapter in India's endeavour to convert this predominantly agricultural country to an industrial one based on self-reliance. The plant has been designed, fabricated and erected indigenously with hardly 12 per cent imported components. While inaugurating the first phase of the plant on July 23, the Prime Minister said: "Our nuclear programme is intended to provide better lives for the masses. We want to make the deserts bloom and not make the world a desert".

Soon after independence the Indian leaders realised that technology is the key to change and progress. And without a good scientific basis technology degenerates, making it impossible to update technology. So the first Prime Minister of India, Jawaharlal Nehru, was a great enthusiast of inculcating the scientific temper among the masses and educating them on the importance of science and technology in the day to day life of the people. It was at his initiative and persistence that India now has a chain of 35 national laboratories and hundreds of other research institutions for fundamental and applied research in various fields. The Bhabha Atomic Research Centre in Trombay was also established during his time.

Today India with its 2.5 million scientific and technical personnel and a fast developing industrial infrastructure can reasonably expect to be a major industrial nation by the turn of the present century, although it has to go miles and miles both in modern research and its application to industry to reach somewhere near the highly industrialised nations, who are now entering into the high techno age.

The new Technology Policy Statement, evolved by the Science Advisory Committee to the Cabinet, was released by the Prime Minister on January 3 at the 70th session of the Indian Science Congress held at Tirupati, the pilgrim centre in Andhra Pradesh. This policy statement takes note of the earlier Science Policy resolution of 1958. The salient features of the new policy are:

1. Attain technological competence and self-reliance to reduce vulnerability, particularly in strategic and cultural areas, making the maximum use of indigenous resources.
2. Provide the maximum gainful and satisfying employment to all strata of society, with emphasis on the employment to women

(CONTINUED NEXT PAGE)

ਖੂਨੀ ਵਿਸਾਖੀ

ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 'ਪਾਰਸ'
ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਫੋਨ 428-2225

੧-ਤੋਰਾਂ ਚਾਰ ਉਨੀ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਅੰਮਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਾਕਾ।
ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਤ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਡਾਕਾ।
ਰਾਜ ਬਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸੀ ਖਲਕਤ ਫੌਜੇ ਵਾਂਗਣ ਅੰਬੀ।
ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੱਕ ਕੇ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੨-ਵੀਹ ਰੂ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਏਕ ਥਾਂ, ਹੋਏ ਆਟ ਇਕਤ।
ਨਾਲ ਡਾਰਿ ਦੇ ਆਗਏ ਗੋਰੇ, ਫੌਜੀ ਅੱਸੀ ਸੱਤ।
ਹੰਸਰਾਜ ਰਾਏਜਾਏ ਨੇ ਸੀਜਦ, ਤਕਰੀਰ ਆਰੰਭੀ।
ਦੇਖ ਕਸਾਈਆਂ ਦੇਹੋਂ ਫੁਰੀਆਂ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੩-ਕਿਹਾ ਡਾਇਰ ਨੇ ਸੁਣੇ ਸਿਪਾਹੀਓ, ਰੋਕੋ ਸਾਰੇ ਨਾਕੇ।
ਉਠ ਨਾ ਜਾਏ ਜਿਓਂਦਾ ਕੋਈ, ਏਥੋਂ ਜਾਨ ਬਚਾਕੇ।
ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡੂ, ਸਭੀ ਚੇਤੇ ਅੰਮੀ।
ਸੁਟਕੇ ਸ਼ਬਦ ਹੋਕੜੀ ਵਾਲੇ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੪-ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੰਨਾਂ ਬੀੜ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ ਕੜਕੜ।
ਜਿਓਂ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਦਾਣੇ ਭੁਜੋਣ, ਪੁੱਜੇ ਹਿੰਦੀ ਤੜਤੜ।
ਇਜ਼ਾਜ਼ਾਰੀ ਜਨਤਾ ਉਨੀ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਵਿਚ ਫੰਬੀ।
ਤੱਕ ਜਿਮੀ ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਡਿਗਦੀਆਂ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੫-ਘੋਰ ਘੋਰ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜੋਭਰ ਲੱਗੇ ਭੱਜਣ।
ਪਿਛੋਂ ਡਰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮਾਰੇ ਅਗੋਂ ਡਾਂਗਾਂ ਵੱਜਣ।
ਫੌਲੀਆਂ ਵਾਂਗਣ ਕੁਟ ਨਿਰਦੋਸ਼ੇ, ਫੌਜ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹੰਝੀ।
ਮਾਂ ਮਰੀਅਮ ਦੀ ਗੋਦੀ ਬੈਠੀ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।
੬-ਹੱਟਗਈਆਂ ਜਦ ਅੱਗ ਵਰਾਉਣੇ, ਲਾਕੇ ਜੋਰ ਮਸ਼ੀਨਾਂ।
ਬੇ ਦਰਦਾਂ ਵਿਚ ਪੇਟ ਕਈਆਂ ਦੇ, ਪਾੜੇ ਨਾਲ ਸੰਗੀਨਾਂ।
ਪੰਜ ਰੂ ਸੋ ਮਰ ਗਈ ਲੁਕਾਈ, ਛੱਡਣ ਹੋ ਗਈ ਬੰਬੀ।
ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਅਪਣੀ ਸੁਲੀ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੭-ਜਿਧਰ ਵਿਹਲ ਦਿਸੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ, ਲੋਕੀ ਦੌੜੇ ਸਿੰਧੇ।
ਪਰਾਦੜ ਦੇ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਖੁੱਭੇ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਧੇ।
ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਪਬਲਿਕ ਵਾਂਗ ਕਪਾਹ ਦੇ ਝੰਝੀ।
ਕਟਕ ਕੀੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜਿਆ ਤੱਕ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੮-ਅਮਰਬਾਗ ਦੀਆਂ ਲਹੂ ਜੜਾਂ ਵਿਚ, ਪਿਆ ਮਟਾਂ ਮੂੰਹ ਨੁੱਚੜ।
ਸ਼ਾਂਤ ਸਭਾ ਨੂੰ ਭੁੱਟ ਗਈਆਂ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਭੁੱਚੜ।
ਵਲਾ ਕੇ ਜਿਥਾ ਕਰੇ ਪੁੱਤ ਜਿਸਦੇ ਪਾਰਤ ਮਾਤਾ ਰੰਬੀ।
ਬੇਕ ਲਹੂ ਦਗ ਛੱਪੜ ਫੁੱਝੀ ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੯-ਚਰਗਲਾਂ ਜੇਹੀ ਹੋ ਗਈ ਧਰਤੀ ਜਿਵੇਂ ਸੋਟ ਵਿਚ ਗਾਰਾ।
ਦਰਦ ਭਰੀ ਕੁਰਲਾਹਟ ਸੁਟਕੇ, ਆਲਮ ਕੰਬਿਆ ਸਾਰਾ।
ਵਿਚ ਗਮਾਂ ਦੇਚਿੱਐ ਅੰਬਰ ਹੋ ਗਈ ਤਿਤਰ ਖੰਭੀ।
ਦੇਖ ਲਹੂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗਿਆ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

੧੦-ਦੇਖ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਪਾਰਸ', ਦਿਓਤੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ।
ਮਾਤਮ ਦੇ ਵਿਚ ਪਰੀਆਂ ਰੋਅ ਰੋਅ ਹੰਝੂ ਕਰੇ ਲੱਖਾਂ।
ਕਲਮ ਵਿਚਾਰੀ ਲਿਖ ਨਾ ਸਕਦੀ, ਕਥਾ ਚਲਮ ਦੀ ਲੰਬੀ।
ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਤੱਕ ਕੇ, ਈਸਾ ਦੀ ਰੂਹ ਕੰਬੀ।

-0-

ਮੇਂ ਆਖੀ ਸੱਚੀ ਗਲ ਏਹ, ਆਖ ਸਤਲੁਜ ਕੰਦੇ ਖਛੇ।
ਸਹੇ ਜਲਿਆਂ-ਭਾਣੇ ਭਾਗ ਦੀ, ਭਾਏ ਮੇਰੇ ਪਹਿਣਾ ਲੇ।
ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰ ਇਕ, ਸਾਡਾ ਵੇਰੀ ਆਖੇ ਦੇ।
ਇਥੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿਖ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਉਂ ਦੇ ਅਖਾ ਇਕ ਲੇ।
ਜਦ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਥੇ ਆਉਂਦੇ, ਜਾਂ ਗਮ ਦੀ ਪਤਥਰ ਹੋ।
ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਸਦੀਆਂ, ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਹੋ।
ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਸੀਨੇ ਦੇਣ ਪਰੇ।
ਜੀਹਦੇ ਹਥ 'ਚ ਤਕੜਾ ਸੰਹ ਦਾ, ਉਹ ਵੇਰੀ ਲਭ ਫੜੇ।
ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਠਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਠਾ, ਉਹ ਸਾਮਰਾਜੀ ਬਦਬੇ।
ਉਹਨੂੰ ਆਖੋ ਸਾਡੀਆਂ ਅਖਾਂ ਹੋ ਜਾਂ ਦੂਰ ਦੁਸ਼ਟੀਆਂ ਹੋ।
ਜਾਂ ਪੈਂਦੇ ਫੜਕੇ ਓਸ ਨੂੰ, ਇਓ ਸਤਲੁਜ ਵਿੱਚ ਡੁਬੇ।
ਅਤੇ ਪਾ ਚੀਰ-ਕਲਵਰਤੀਆਂ, ਵੰਡੇ ਪ੍ਰੀਤ ਖੁਸ਼ਬੇ।
ਓਦਿ ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਪੰਜਾਬੀਓ...

-ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ

PATEL CONSTRUCTION

5088 VICTORIA DRIVE

VANCOUVER, B.C.

Direct Pager 667-9887

PH. 876-4580

For New & Old Houses

Renovation—Sun Decks—
Kitchens—Anything You want to
Build

ਨਵੇਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਪੁਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵਿਆਂ ਵਿਚ
ਬਦਲਣ ਲਈ, ਪੁਰਾਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਸਨਫੋਕ -
ਕਿਚਨ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

(FROM LAST PAGE)

and weaker sections of society.

3. Use traditional skills and capabilities, making them commercially competitive.
4. Ensure the correct mix between mass production technologies and production by the masses.
5. Ensure maximum development with minimum capital outlay.
6. Identify obsolescence of technology in use and arrange for modernisation of both equipment and technology.
7. Develop technologies which are internationally competitive, particularly those with export potential.
8. Improve production speedily through greater efficiency and fuller utilisation of existing capabilities, and enhance quality and reliability of performance and output.
9. Reduce demands on energy particularly energy from non-renewable sources.
10. Ensure harmony with the environment, preserve ecological balance, and improve the quality of the habitat.
11. Recycle waste material and make full utilisation of by-products.

ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਏਸੀਆ ਬੁੱਕ ਕੰਪਨੀ

ਨਾਵਲ
ਅੰਮੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਮਨ ਪਰਦੇਸੀ
ਗਗਨ ਗੰਗਾ ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਮੁਮਲ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਜੂਹੂ ਦਾ ਮੋਤੀ
ਮੁੱਲ ਵਿਕਦਾ ਸਜਣ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ
ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਮਾਂਵਦੇ
ਹਸਤਾਖਰ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ
ਸੂਈ ਬਾਬਰ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ
ਯਾਦਗਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
ਅੱਧੇ ਪੌਣੇ ਸੁਖਬੀਰ
ਜੀਉਂਦੇ ਆਦਮੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਰਿੰਜਨ ਤਸਨੀਮ
ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੀਤ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ
ਇਕ ਚਾਦਰ ਅੱਧੋਗਾਣੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
ਸਾਵੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਅਜੀਤ ਕੌਰ
ਬਿਮਾਰ ਸੜਕ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਰਸੀ
ਚਾਨਣ ਦਾ ਜੰਗਲ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਸੇਸ਼
ਰੁਖਾਂ ਦਾ ਜੀਗਾਂਦ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
ਸ਼੍ਰੋ-ਜੀਵਨੀ : ਖਾਨਾ ਬਦੋਸ਼ ਅਜੀਤ ਕੌਰ
ਮੇਰੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਡਾ: ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ
ਕਹਾਣੀਆਂ
ਕਿਆਰੀ ਲੋਂਗਾਂ ਦੀ ਬਚਿੰਤ ਕੌਰ
ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਰਤਨ ਰੀਹਲ
ਅਹਿਮਦ ਨਦੀਮ ਕਾਸਮੀ ਦੀਆਂ

ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਸੈਦਾ ਜੋਗਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਦ
ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
" " " ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
" " " ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
" " " ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
" " " ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ
ਸਭੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਅਮਰ ਕਥਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸੂਹਾ ਸਾਲੂ ਸੂਹਾ ਗੁਲਾਬ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਨਾ
ਸੁੰਦਰ ਘਾਟੀ ਦੀ ਸਹੁੰ
ਸਵਾਲ ਦਰ ਸਵਾਲ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ
ਰੂਸੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਕਵਿਤਾ
ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਗਿ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫੀਰ
ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਅੰਗਿਆਰ ਦਾ ਸੰਜਣ ਗਰੇਵਾਲ
ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਾਲਗਾਮ ਨਹੀਂ ਡਾ: ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿਲ

ਰੋਹ ਦਾ ਝੁੰਡਾਨ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
ਗੁਆਚੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਜਗਤਾਰ ਦਾਅ
ਸ਼ੌਂਕ ਤਰਾਨੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੌਂਕ
ਤੜਪ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਡਾ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਮੌਹ ਮਹਿਲ ਪ੍ਰੋ: ਸੇਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਅਰਾਧਨਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਮੋਲਕ
ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਸਵੇਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ
ਗੁਜਰਗਾਹ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਰਾਈ
ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਸ਼ਾਂਤ
ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਅੱਖਰ ਬਿਰਖ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ
ਅਟਨਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਆਤਮ ਹਮਰਾਹੀ
ਬਾਰਿ ਪਰਾਇਐ ਬੇਸਣਾ
ਸੰਪਾ: ਦਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤ

ਨਾਟਕ
ਪੈਂਤਰੇਬਾਜ਼ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ
ਚਾਕੂ
ਇਕ ਅੱਖ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕੋ ਮਰਦ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ
ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਰ
ਚੇਖੇਵ
ਪੌਂਡਾਂ ਦੇ ਪੁਆੜੇ
ਸ਼ਾਹਦਾਣੇ ਦਾ ਬਗੀਚਾ
ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਆਮ ਵਾਕਫ਼ੀ
ਨਰੋਈ ਸਿਹਤ ਡਾ: ਜਸਵੰਤ ਗਿਲ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਡਾ: ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿਲ
ਰਾਜਾ ਰਸਾਲੂ ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ
185 ਸਾਲ ਦਾ ਜੋਗੀਸ਼ਵਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ
ਟੁੱਟੇ ਖੰਭ ਪ੍ਰਿ: ਨਰਿੰਜਨ ਸਿੰਘ
ਨੈਣ ਨਕਸ਼-ਲੈਨਿਨ ਡਾ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਜੀਵਾਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ
ਪੀ. ਐਸ. ਸਹਿਰਾਈ

ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ
ਸੰਸਾਰ ਵਸੋਂ
ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਗਰਾਮ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ
10 ਦਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਹਿਲਾ ਦਿਤੀ
ਜਾਨ ਰੀਡ

ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜਨਮ
ਸਮੀਖਿਆ
ਪਤਰਾਂਜਲੀ ਡਾ: ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਭਾਰਤੀ ਕਾਵਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਡਾ: ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੱਗੀ
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੋਬਤੀ
ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ

ਕੋਈ ਤੀਰ

ਮੱਖਣ ਟੁੱਟ

ਪੱਛਮ ਦੀ ਕੁਖ ਚ
ਨਿਘਰ ਗਿਆ
ਉਹਦਾ ਸੁਰਜ ਨਿਮਾਣਾ
ਉਮਰ ਹੁੰਦੇ ਭੁਲਾਂ ਚਾਹਿਆ
ਪੁਰਖ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਨੂੰ
ਡੀਕ ਲਾ ਕੇ ਪੀ ਲਵਾਂ
ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ
ਕਿ ਇਸ ਸਦੀ ਵਿੱਚ
ਭੁਖ ਫਾਕਿਆਂ ਮਾਰੇ ਚੰਦੜ
ਚੰਗੜਾਂ ਦੀ ਚੂਨ ਠੰਡਾਓਂਦੇ
ਧੀਆਂ ਜੰਮਦੇ ਧੀਆਂ ਪਾਲਦੇ
ਵਿਕਰਾਂ ਸੰਗ ਖਿਡਾਰਾਂਦੇ
ਖੜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵਾਂਗ
ਕੰਜਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਓਂਦੇ
ਉਹਨੂੰਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ
ਕਿ ਕੱਖ ਚੋਂ ਲਭਦੀ ਲੱਖ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਿਰਜੇ ਦੀ ਅੱਖ
ਹੁਣ ਘੁੰਡ ਚ ਲੁਕੇ
ਕੁਆਰੇ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ
ਦਾਜ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਤੇ ਟਿਕਦੀ
ਤਾਂ ਹੀ ਸਾਹਿਬਾਂ
ਨਿਤ ਜੰਮਦੀ ਨਿੱਤ ਵਿਕਦੀ
ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਅੱਖ ਪੱਥਰ ਹੋਈ
ਕੋਹਾ ਖੋਲ ਰਚਾਇਆ
ਭੁੱਕੇ ਕੋਹੜ ਦੀ
ਠਰ ਗਈ ਡਾਂ ਨੂੰ

ਵੱਖਰੀਆਂ ਰਾਹਾਂ

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਮਾਨ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਗ ਦੀ ਸੇਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠੀ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗੰਮੁ ਗੁਆਚੀ
ਰੋੜੀ ਕੁਟ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਵਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਥੀ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿੰਜੀ
ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮਿਨਾ ਮਿਨਾ ਮੁਸਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ
ਉਸ ਦੇ ਪਾਣੇ ਕਪੜਿਆਂ ਚੋਂ
ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੁਸਨ
ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਤੋਂ
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ
ਉਹ ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ
ਪਰ ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ
ਉਹ ਗਰੀਬ ਤੇ ਬਦਚਲਣ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਘਰ ਤਨਖਾਹ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਕੰਜਕ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਔਰਤ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਮੇਰੀ ਆਹ ਸਮਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਅਕਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਡਪ 'ਚ
ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਅੱਥਰੂ ਪੂਰਣ ਅੱਖਾਂ
ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਸਾਡੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ

ਇਹ ਕੀ ਲੋਹੜਾ ਆਇਆ
ਜੇਠ ਹਾੜ ਦੀ
ਤਪਦੀ ਧੁਪ ਸੰਗ
ਚਾਯ ਖੇਲਣ ਦਾ ਆਇਆ
ਦਿਨੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਉਹ
ਦਿੱਲੀ ਲੁਟੇਟ ਧਾਇਆ
ਚੰਦ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਤੇ
ਉਸ ਮਾਇਆ ਜਾਲ ਪਾਇਆ
ਧੀ ਦੀ ਰਮ-ਉਮਰ
ਕੰਜਕ ਵਿਆਹ ਲਿਆਇਆ
ਫਲ ਗਈ ਉਮਰੇ
ਚੜਦੀ ਉਮਰ ਦੇ
ਹੁਸਨ ਨੂੰ ਲਾਭ ਲਾਇਆ
ਭੁੱਕੇ ਜੰਡ ਹੇਠ ਸੁਹਾਗਣ
ਵਿਧਵਾ-ਰੋਗ ਹੰਡਾਇਆ
ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਭਖਦੇ
ਰੰਗ ਵਰਗੀ ਸੀ
ਮੁਖਿਆਰ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਲੋਅ
ਸਾਹਾਂ ਚੋਂ ਧੁੱਟ ਮਗੀ
ਮਹਿਕਦੀ ਬਾਸਮਤੀ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਬੋ
ਉਹਦੇ ਨੈਣਾਂ ਚੋਂ ਫੁਟਦੇ
ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ
ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਦਿਸਦੀ ਉਹ
ਬੰਜਰ ਜਗੀ ਉਦਾਸ
ਉਹਦੇ ਹੋਣਾਂ ਤੇ ਤੜਫਦੀ
ਖੰਡਰਾਂ ਵਰਗੀ ਚੁੱਪ ਸਦੀ
ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਵਹਿੰਦੀ
ਗਮਾਂ ਦੀ ਝੁੰਗੀ ਨਦੀ
ਰਸਮਾਂ ਬਣ ਖੜੀਆਂ ਝੁੰਡਾਂ
ਹੁੰਦ ਬਣੀਆਂ ਗੀਤਾਂ
ਹਨੇਰੇ ਚ ਉਹ ਭਟਕਦੀ
ਨਾਂ ਸੁਣੇ ਕਈ ਚੀਕਾਂ
ਉਹ ਝੂਝਦੀ ਕਿਨਾਰਾ
ਉਹ ਲੋਚਦੀ ਸਹਾਰਾ
ਉਹਦੇ ਦਰਦ ਚ
ਇਕ ਲਲਕਾਰਾ
ਕਿ ਹੈ ਕੋਈ ਮਿਰਜਾ?
ਲੈ ਚੱਲੇ ਜੋ ਦਾਨਾਬਾਦ ਨੂੰ
ਹੈ ਕੋਈ ਤੀਰ?
ਵਿੰਨ ਸੁਣੇ ਜੋ
ਇਸ ਨਜ਼ਾਮ ਨੂੰ
ਇਸ ਸਮਾਜ ਨੂੰ
ਜਿਥੇ ਧੀਆਂ ਵਾਲੇ
ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ
ਸਿਰ ਦਾ ਭਾਰ
ਜਿਥੇ ਮਾਪੇ
ਭੁੱਖ ਦੀ ਮੰਡੀ
ਕਰਦੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ

ਕਦੇ ਹੋਣਗੇ ਸੱਜਣ ਦੇ ਮੇਲੇ
ਪਾਧਿਆ ਵੇ ਡੋਲ ਪੱਤਰੀ।
ਗੋਰਾ ਰੰਗ ਨਾ ਗੁਆ ਲਈ' ਕੁੜੀਏ
ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਲੋਭ ਬੁਰਾ।
ਤੇਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲਗੇ
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲੁੱਕ ਗੋਰੀਏ।

ਇੰਡੀਆ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਇੱਕ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਸੀ - ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਇਕੱਲੇ ਲੋਅਕਮੇਨਟੈਂਡ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 5 ਗੁਰਦੁਆਰੇ, 3 ਮੰਦਰ, ਅਤੇ 2 ਜਮਾਤਖਾਨੇ ਹਨ। ਪਰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਵੀ।
ਇਹ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਸਕਣ।
ਇੰਡੀਆ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ ਵਾਲੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਚਮੰਡ ਵਿੱਚ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ੀਦ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਠਾਗਤ ਤਕਰੀਬਨ 2-3 ਮੀਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਲੱਗਭਗ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਹੀ 400,000 ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ੀਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਲਈ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਨਾਲ ਕੁਝ ਛੋਟੀ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਸੋਫਟ ਮਨੋਰੰਜਕ ਅਤੇ ਸਭਿਅਕ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਇੰਡਿਅਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਖੇਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਲੇਇੰਗ ਫੀਲਡ, ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਲਈ ਟੈਨਿਸ ਕੋਰਟ, ਰੈਕਟ ਬਾਲ, ਸਵੀਮਿੰਗ ਪੂਲ, ਕੰਨਟੀਨ, ਲਾਊਂਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਹਾਲ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੌਮਪ੍ਰਤੀਕਸ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਬਚਰਗਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਇੰਡਿਅਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਕੱਲੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫੀਸ 5000 ਡਾਲਰ/ ਪ੍ਰਵਾਰ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਵੈਨ ਕੋਰ - ਕੁਮਵਾਰ - ਡਾ. ਜੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ, ਜੀ.ਐਸ. ਸਾਗਰਾ - 526-5454, 433-1452, 321-2015

6496 MAIN STREET, VANCOUVER
321- 5011

ਮਹਾਦੇਵੀ ਅਵਾਰਡ ਦੇ ਤੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਏ
ਸਾਹਿਤ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਖਰਚਣ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ

ਸਾਹਿਤ ਦਰਪਣ

**ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ**

ਬੁੱਢਾ ਸੂਰਜ
ਚਰਨ ਸਿੰਘ

ਦੰਭੀ
ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਹਿਲਚੁਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਟਕ ਮੰਡਲੀ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਫਰੰਟ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੁੜ ਡਰਾਮਿਆਂ ਤੇ ਸਟੇਜ ਪ੍ਰਤੀ ਉਮਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਨਾਟਕ ਦਰ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਹੈ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਟੇਜੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੱਕ ਨਾ ਸੀਮਤ ਰੱਖੇ, ਸਗੋਂ 'ਤੁਝੀ ਵਾਲਾ ਕੋਠਾ' ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਡਰਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਕਰਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ। ਇਸਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਗੁਣ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇਰੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

'ਵਤਨ' ਦੂਰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਆਪਣੀ ਦਸਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਦ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਦਰਪਣ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਦ ਤੇ ਵਧਾਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਵਤਨ' ਦੂਰ ਦੀ ਲੰਮੇਰੀ ਆਯੂ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ 'ਵਤਨ' ਦੂਰ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਹਿਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੁੱਨੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਸਦ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਸਤ ਚਾਲ ਦਾ ਮਸਤਾਨਾਪਣ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਫਖਰ ਜ਼ਮਾਨ ਦੀ ਟਰਾਂਟੋ ਫੋਰੀ ਸੁਖਿਦਰ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੀ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਹੋਰੀ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਹੋਰੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਵੀ ਪੰਦਰਾਂ ਰੋਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇਵਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੰਗ ਨਾਲ 'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਨਿਖਾਰਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਮੱਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲਿਸਟ ਸ: ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਗੁਟੇ ਹੋਈ ਸੰਸਾਰ ਅਮਨ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐਡਮਿੰਟਨ ਕੈਲਗਰੀ, ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਤੇ ਟਰਾਂਟੋ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਹੈ।

ਆਮੀਨ!

ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਲਕੀਰਾਂ ਦੇ ਫਕੀਰੇ!
ਹਿਕੜੀ ਮੇਰੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਫੱਟ ਲਾਓਗੇ?
ਤੜਪਦੀ ਰਗ ਮਿਰੀ 'ਤੇ ਖੁੰਢੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਚਲਾਓਗੇ!

ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੀਰ ਦੇਂਦੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੁਪੀਆਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡੀਆਂ,
ਪਿਆਰੀ ਫਲਕਦੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਲੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ,
ਤੁਹਾਥੋਂ, ਬੱਚਿਓ! ਕਾਹਤੋਂ ਤਨਾਂ ਇਹ ਡੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ?
ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ ਐਵੇਂ ਦੁਪ ਮੇਰਾ ਮੁੱਕ ਜਾਇਗਾ!
ਹਿਰਦਾ ਮਾਂ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਮੁੱਕ ਜਾਇਗਾ,
ਇਹ ਚਸ਼ਮੇਂ ਤਾਂ ਅਜਲ ਤੋਂ ਵਗ ਰਹੇ ਨੇ, ਰਹਿਣਗੇ ਵਗਦੇ।

ਜਦੋਂ ਡੋਲੀ ਪਈ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੋਲੀਕ ਸੀ ਹਿਕੜੀ
ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਵਾਰ ਹੋਏ ਖੰਜਰਾਂ, ਤੀਰਾਂ, ਕਟਾਰਾਂ ਦੇ,
ਇਹ ਚਸ਼ਮੇਂ ਦੁਪੀਆਂ ਬਣਕੇ ਲਗੂ ਧਾਰਾ ਵਹੇ ਚੁੱਗਾਂ,
ਰਹੇ ਨਾਸੂਰ ਗਿਸਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਲੜਦੇ, ਹੱਸਦੇ ਵੈਰੀ
ਮਿਰੀ ਮੁਸਕਾਣ ਖੋਈ, ਮਾਂਗ ਖਾਲੀ ਤੇ ਹਵਾ ਜ਼ਹਿਰੀ।

ਕੁਈ ਚੰਗੇਜ਼, ਨਾਦਰ ਲੈ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਹਰਮ ਅਪਣੇ
ਜਿਦੀ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਮੇਰੀ ਸੋਜ ਅੰਗਿਆਰੀ ਰਹੀ ਸਦੀਆਂ।
ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ 'ਚ ਲੈ ਵੱਡਿਆ,
ਕਦੇ ਕਪਟੀ ਵਪਾਰੀ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਮੇਰਾ;
ਕਦੇ ਮੂਰਖ ਦੀ ਡੋਲੀ ਵਿੱਚ, ਕਦੇ ਚਾਤਰ ਦੀ ਡੋਲੀ ਵਿਚ,
ਅਨੇਕਾਂ ਭੱਠੀਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਭੁੱਜ ਕੇ ਖਿਲ ਹੋਈ ਹਾਂ
ਅਮਰ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਹਰ ਨਵੀਂ ਆਬਣ 'ਚ ਮੋਈ ਹਾਂ।

ਮਿਰੇ ਦੁਪ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਪੱਛ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਕਾ ਦਿਤੀ,
ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਪਣੀਂ ਬੁੱਕਲੀਂ ਖੰਜਰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋ,
ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲ ਵਿਚ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਹੀਓਂ, ਮਘੇਰੇ ਹਨ।
ਵਪਾਰੀ ਹੋ ਬਨਾਉਣੀ ਵੰਡ, ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਲਕੀਰਾਂ ਦੇ,
ਤੁਸੀਂ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਅਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਮਿਰੇ ਸੀਨੇ ਗੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹੋ,
ਸਦਾ ਖਾਤਰ ਨਿਕੰਮੇ ਬੇਝ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਮਿਰੀ ਦੇਹ ਕਰਕੇ ਲੀਰਾਂ ਆਪ ਵੀ ਲੀਰਾਂ ਹੋਵਾਉਂਦੇ ਹੋ
ਭਰਾ ਦੇ ਬਣ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਤਰਸਦੇ ਹੋ
ਤੁਹਾਡੇ ਤਨ ਵੀ ਲਕੀਰਾਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵੀ ਲੀਰਾਂ ਹਨ।

ਮਦਾਰੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਚਾਂਦੀ ਖਨ ਖਨਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਤੁਹਾਡੇ ਗਲ ਪਟਾ ਪਾਕੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੇ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਪਰ ਬਹਿਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਨੰਗਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਭਰਾ ਦਾ ਵੇਸ ਲੀਰਾਂ ਕਰਕੇ
ਪਲ ਭਰ ਹੱਸਦੇ ਹੋ, ਉਮਰ ਭਰ ਹੁੰਝ ਫਹਾਉਂਦੇ ਹੋ
ਚੁਗਾਂ ਦੀ ਬਚਗਾਨਾ ਬੋਲ ਆਖਰ ਕਦ ਮੁਕਾਓਗੇ?
ਮਿਰੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਓ! ਗਲਵਕੜੀਆਂ ਦਾ ਸੁਰਗ ਮੈਨੂੰ ਕਦ
ਵਿਖਾਓਗੇ?

**ਬਲੈਕ ਪੈਂਥਰ ਬਣਨ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ**
ਸਾਧੂ

ਮੈਂ ਅਲਾਬਾਮਾ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਗੁਲਾਮ
ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ 'ਚ
ਮੌਤ ਨਾਲ ਵੀ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਨਹੀਂ ਡਰਿਆ

ਪਰ
ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਸੀ
ਡਿਟਰੋਇਟ ਤੇ ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ
ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਮੇਰੇ ਲਈ ਰਾਖਵੇ
ਗੰਦੇ ਤੇ ਪਛੜੇ ਮਹੱਲੇ
ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿ੍ਹਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ
ਅਸਲੀਅਤ ਨਾਂ ਬਣ ਸਕੀ
ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ-ਗੁਲਾਮਾਂ ਲਈ ਭੱਜਣ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਰਾਹ - ਥਾਂ ਨਾ ਬਚਿਆ
ਫਿਰ ਜਦ ਮੈਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜੀਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ
ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੇ
ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ
ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ/ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ
ਅੱਗਾਂ ਲਗੀਆਂ
ਪਰ ਹੋਰਾਨੀ ਕਾਹਦੀ?
ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ, ਮਿਆਮੀ, ਚਿਕਾਗੋ
ਇਹ ਨਿੱਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ
ਹੁਣ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਉਹ ਕੱਲ ਅੱਜ ਹੈ
ਜਿਹਦੇ ਲਈ ਉਮਰ ਤੋਂ ਭਿੱਤ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ
ਤੇ ਅੰਦਰ ਪਏ ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਝੁੱਲ੍ਹ ਸੁੱਕੇ ਸਨ।

ਉਹ ਜੋ ਸੂਰਜ ਨਾਂਅ ਦੀ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ
ਉਸਦਾ ਸੋਕ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਖਾ ਗਿਆ
ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਖਾਦ ਬਣ ਗਈ
ਨਵੀਂ ਫਸਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ
ਇਹ ਸੂਰਜ ਉਹ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ
ਉਹ ਸੂਰਜ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਫਸਲ ਦੀ
ਆਪਣੀ ਹੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੱਥਿਆਰ।
ਅਜੇ ਡਾਕਟਰ
ਸਿਰਫ ਪੇਟ ਉੱਤੇ ਕੰਨ ਧਰ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਹੈ।
ਕਲ ਜਦ ਪੇਟ ਚਾਕ ਹੋਵੇਗਾ
ਤਾਂ ਉਹ ਸੂਰਜ
"ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ"
ਦੀ ਗਲ ਫੇਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਰੋਵੇਗਾ।
ਪਰ "ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਫਸਲ" ਤੇ ਹੱਸੇਗਾ।

ਨਿਪੁੰਸਕ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰੋ
ਮੇਰੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਨਾ ਨਾਪੋ
ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬੁੱਕਦਾ ਹਾਂ
ਮੇਰੀ ਧਰਤੀ ਤੁਸੀਂ ਬੰਜਰ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਕਾਤਲ ਹੋ
ਮੇਰੀ ਜਵਾਨੀ ਦੇ
ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਭੁੱਧੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੋਗੇ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਰਕ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ
ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ
ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਨਵੀਂ ਨਸਲ।
ਤੇ ਰੁੱਝ ਜਾਏਗੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ।
ਪਰ ਭੁੱਧੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਕਲੰਕ
ਆਦਮ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗਾ।
ਸਗੋਂ ਉਹ ਹੋਰ ਚਮਕੇਗਾ
ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਦਕਾ!
ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਦਕਾ!!

ਉਹ ਕੱਲ ਅੱਜ ਹੈ
ਜਿਹਦੇ ਲਈ ਉਮਰ ਤੋਂ ਭਿੱਤ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ
ਤੇ ਅੰਦਰ ਪਏ ਬਰਤਨਾਂ ਦੇ ਝੁੱਲ੍ਹ ਸੁੱਕੇ ਸਨ।

ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਬੋਲ ਨੇ
ਕੰਨੀ ਪੈਂਦੇ —
ਚੀਕਾਂ, ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ,
ਘਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਚੀਬੜ,
ਚੋਹੀਂ ਪਾਸੀ
ਹਫੜਾ ਦਫੜੀ,
ਭੁੱਖੇ ਦਿੱਡ
ਤੇ
ਹਿੱਸੇ ਚਿਹਰੇ
ਸੋਹੇ ਆ ਖਲੋਵਣ,
ਮੇਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ
ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ
ਦਵੰਦ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਜਾਵਣ!
ਨਾ ਛੱਤਾਂ
ਨਾ ਰੋਟੀ
ਨਾ ਲੋਈ —
ਇਹ ਲੋੜਾਂ ਦਾ
ਕੀ ਬਣ ਰਿਹਾ?

ਮੇਰਾ ਕੀ ਹੈ?
ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਜੇ ਸਜਾਏ
ਘਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ!
ਟੀ. ਵੀ.
ਫਰਿਜ਼,
ਸਟੇਵ—ਮੇਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ!
ਚਿਕਨ
ਬੀਫ਼
ਹੈਮਬਰਗਰ—ਮੇਰਾ ਭੋਜਨ!
ਬੀਵੀ ਦੀ ਗਲਵਕੜੀ
ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ—
ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੀ ਬੜਾ ਭਲਾ ਹੈ?

ਜਦ ਵੀ
ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ
ਹਾਲਤ ਨਜ਼ਰੋਂ ਗੁਜ਼ਰੇ—
ਤਿਲ ਮਲਾ ਕੇ
ਜਿੰਨ, ਮਾਰਟਨੀ, ਜਾਂ ਸਕੱਚ
ਦਾ ਪੇਂਗ ਲੱਭਦਾ ਹਾਂ!
ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਛਾਵੇਂ ਪਿਛੇ—
ਫਿਰ ਭੱਜਦਾ ਹਾਂ!

ਇਕ ਬੇਨਤੀ

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਟਰੇਰੀ ਟਰੱਸਟ (ਕੈਨੇਡਾ)
ਵਲੋਂ ਚੌਥਾ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਾਹਿਤ ਬ੍ਰੈਂਡੀ ਮਨਜੀਤ
ਮੈਸੇਰੀਅਲ ਐਵਾਰਡ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ, ਕਹਾਣੀਕਾਰ, ਨਾਵਲਕਾਰ
ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਟਰੱਸਟ ਸ: ਸੰਤੋਖ
ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਆਲੋਚਨਾ
ਤਮਕ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰੇਗਾ। ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਸਭ
ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ
ਦੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨ:

International Punjabi Literary Trust
P.O. BOX 67344 STN. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3T1

**ਅਮਰਜੀਤ ਸੂਫੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ
ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ
ਹੋਂਦ-ਕਥਾ**

ਛਪ ਕੇ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਜ਼ਲ

ਸੰਤੋਖ ਡੀਨਾ

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੁਲਮ ਦਾ ਆਪ ਇਕਬਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਨਾ ਡਰਿਆ ਮੈਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਫਿਰ ਅੱਜ ਡਰਦਾ ਹਾਂ।
ਭੁੱਖੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਕੱਟੀ ਇਹ ਜਵਾਨੀ ਸਾਗੀ।
ਕਸਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਰ ਦਮ ਭਰਦਾ ਹਾਂ।
ਆਓ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਦੇ ਲਾਹ ਦਿਆਂ ਬੁਰਕੇ।
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੁਦ ਮਰਦਾ ਹਾਂ।
ਜ਼ਖਮ ਮਸੂਮਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਜੋ ਸਤ ਨਿੰਬੂਆਂ ਦੇ ਸੁੱਟਦੇ ਰਹੇ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਸਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਚੀਸ ਜ਼ਰਦਾ ਹਾਂ।
ਅੱਧ ਲੱਖ ਇਨਾਮਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਨੇ।
ਮਾਰੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਭਰੇ ਬੋਝਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਭਰਦਾ ਹਾਂ।
ਜੁਲਮ ਬੱਸ ਇਤਨਾ ਕਿ ਕਾਲੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਦਾ ਰਿਹਾ।
ਕਿਉਂ? ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ? ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਇਕੋ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਹਾਂ।
ਲਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਮੰਗਦੇ ਇਨਸਾਫ ਹੱਥੋਂ ਜਾਂਦੇ ਲੱਗੇ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤਰ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਸੀਸ ਧਰਦਾ
ਹਾਂ।
ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ, ਨਾ ਆਖਰੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕੋਈ
ਬਦਲਾ ਖੁਨ ਦਾ ਖੁਨ 'ਚ ਲੈਣ ਲਈ, ਦੋਸਤੋ! ਇਕ ਫਰਿਆਦ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਹ ਵੀ ਖ਼ਤ ਡੇਰਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਦੋਂ ਅਜਾਇਬ,
ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬੁੱਕਲ ਦੇ ਸੱਪ
ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ,
ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਪਾਂ ਦੇ —
ਮੈਂ ਘੇਰੇ 'ਚ ਹਾਂ।
ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ —
ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਹੈ —
ਜੋ ਸੱਪ ਮੇਰੀ —
ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਨੇ।
o

ਭੁਲੇਖਾ
ਸਾਡੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਤੇ —
ਜਿੱਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ —
ਤੁਹਾਡੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ? ਸਾਡੇ ਲਹੂ ਨੇ —
ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਤ ਦਾ,
ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣਾ ਹੈ।
o

KARTAR PHOTO STUDIO

47 Kingsway

Ph: 872-0622

Specialist in all kinds of Photography & Video Movies

6674 Main St. Vancouver

Ph: 321-7020

**KARTAR FILM
INTERNATIONAL**

Motion Picture Producers & Importers of Indian Movies

NUR PUR ROAD, GAHRSHANKAR

DIST. HOSHIARPUR, INDIA

PHONE. 98

ਤਿੰਨ ਕਥਾਵਾਂ—

[੧]

ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਬਿਲਾ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਜਦ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੁਸ਼ਕ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬੜੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ। ਆਖਰ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਗੇ ਪਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ, ਮੁਸ਼ਕ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਏ। ਉਹ ਭੋਲੇ ਲੋਕ ਬਕ ਗਏ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਸੂਝ-ਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਖੂਹ ਵਿਚ ਬਿਲਾ ਮਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੁਸ਼ਕ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਭਲਿਉ, ਬਿਲਾ ਤਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਕੇ ਸਮਾਂ ਵਿਅਰਥ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਗੋਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬਿਲੇ ਨੂੰ ਕੱਢੋ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋਕਾਰ ਦਾ, ਹਉਮੈ ਦਾ, ਨਫਰਤ ਤੇ ਈਰਖਾ ਦਾ ਬਿਲਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ ਪਰੰਤੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੋ ਭਾਈ ਹੋਕਾਰ ਤੇ ਦੁਈ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗੋ ਅਤੇ ਹਿਰਦਾ ਸਾਫ਼ਕਰੋ ਤਾਂ ਹੀ ਗਲ ਬਣੇਗੀ।

ਨਾ ਜਬ ਤਕ ਦੂਰ ਹੋ ਬਦ ਅਮਲੀ
ਇਬਾਦਤ ਕਿਆ ਬਨਾਤੀ ਹੈ
ਪੜਾ ਮੁਰਦਾਰ ਕੂਏ 'ਮੈਂ'
ਕਰੋ ਕਿਆ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਕੋ।

[੨]

ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਇਕ ਸਜਣ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਬੀਮਾਰ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗਲਬਾਤ ਪੁਛ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਲ ਦੇ ਮਖਣ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੁਆਈ ਨੂੰ ਰਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪੜਾ ਦਿਉ, ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਘਰ ਆਕੇ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਚੋਵਾਂਗਾ, ਦੁਧ ਜਮਾਵਾਂਗਾ, ਫਿਰ ਰਿਤਕਾਂਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੱਖਣ ਕੱਢਕੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਖਣ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਏਡੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਮੱਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਦੁਆਈ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਗੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਭਜਾ ਭਜਾ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਗੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੁਆਈ ਮਖਣ

[੩]

ਇਕ ਬਾਂ ਇਕ ਸੰਤ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵੇਰ ਉਹ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਥਾ ਇਕ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਵੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਵੀ। ਉਸ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੁਧ ਲੈਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬੋਝੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਝਿਆ ਕਰਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗਲ ਖੁਭ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਹ ਦੁਧ ਦਾ ਮਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਨਦੀ ਤੇ ਗਈ ਅਤੇ 'ਰਾਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਦੀ ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ 'ਰਾਮ' ਕਹਿ ਕੇ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਅਮਲ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਨਿਰਫਲ ਅਤੇ ਭੋਲੇ ਭਾਉ ਵਿਚ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਮੌਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਰਜਣ ਲਈ ਗਈ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਨਦੀ ਆਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਆਉ ਸੰਤ ਜੀ, ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ 'ਪੁਤਰੀ, ਕੋਈ

ਬੋਝੀ ਜਾਂ ਨੌਕਾ ਲਿਆਉ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਰ ਹੋਏ। ਗੁਜਰੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ, 'ਸੰਤ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜੂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੋਝੀ ਕਦੀ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਸ 'ਰਾਮ' ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰਖਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਜੀ ਬੜੇ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਦਿੜ ਸੀ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 'ਰਾਮ' ਕਹਿਕੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਦਾਲਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਣਲੇ ਕੰਢੇ ਪੁਜ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲੱਜਤ ਹੋਏ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਗੜ੍ਹਦ ਸਨ। 'ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਪੌਸੇ ਵੱਟੇ ਸੁ'। 'ਵੱਟੇ ਕਾਅਦੇ ਐ ਆਹ ਮਸਾਂ ਪੰਜ ਕੁ ਰੁਪਈਆਂ ਦੀ ਭਾਨ ਐ,' ਬੁੱਢਾ ਸਿੱਕੇ ਖੀਸੇ 'ਚ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ਬੋਲਿਆ। 'ਬੱਸ ਏਨੇ ਕੁ...ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਏਨਿਆਂ ਨਾਲ ਘਰ 'ਚ ਸਭ ਚੀਜ਼ ਮੁੱਕੀ ਏ।' ਪਤਨੀ ਨੇ ਬੁਲ੍ਹ ਚੜ੍ਹਾਏ। 'ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਲਕਾ ਦੀਆਂ ਜੋਬਾਂ 'ਤੇ ਕੱਟਣੇ' ਤਿਹਾ'। 'ਜਿੱਥੇ ਮੁੜ ਖੀਸੇ 'ਚ ਪਾਉਦਾ ਬੁੱਢਾ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ। ਅੱਜ ਪੁਖਦੀ ਪਈ ਸੀ। ਸੋਕ ਨਾਲ ਕੰਠਤੀ ਹਰ ਵੀ ਨਿੱਘੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ 'ਤੇ ਆਖਤ ਕੰਠਤੀ ਦਾ ਸੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲੱਗਾ। ਅਜੇ ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਜਣੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਪਲਟ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਸੁਪਾ ਖੜਕਾਇਆ। 'ਹੈ...ਕੱਟ ਐ' ਬੁੱਢਾ ਫੌਜ ਖੜਕਿਆ। 'ਕੱਟ ਐ ਬਈ' ਅਗੇ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਵਰਤੀ ਰਹੀ। ਬੁੱਢਾ ਵੇਰ ਖੜਕਿਆ, ਇਸ ਵਾਰ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਜੋ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਈ। ਕੰਢੇ-ਕੰਢੇ ਬੰਨੇ ਨੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਕੱਛੀ ਖੋਲੀ ਤਾਂ ਸਿੱਕੇ ਠੱਡੀ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁਲ੍ਹਾ ਸੁਰਾ ਟੱਪ ਆਇਆ, ਜੀਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ,
ਗੁਜਰੀ ਉਤਰੀ ਪਾਰ।
ਪੰਡਤ ਕਥਾ ਉਚਾਰਦੇ,
ਰਹੇ ਉਚਾਰ ਉਚਾਰ।

—0—

ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਰੋਹੜੀਏ ਰੋਜ਼ ਤੁੜਾਈਏ ਜਾਨ, ਮਾਉਣਾ ਹਿੱਸੇ ਆਪਣੇ ਚਰੇ ਕੁ ਮੁੱਠੀ ਧਾਨ

ਵਿਚ ਗਲੇਫ ਕੇ ਦੋਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ ਮਖਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਵਲ ਦੁਆਈ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਆਈ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਘਟੇਗੀ ਕਿਵੇਂ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਹਰ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਫਟਾ ਫਟ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਜੁਗ ਵਿਚ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਰੇਡੀ ਮੈਡ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਪੜੇ ਸਿਲੇ ਸਿਲਾਏ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੋਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਚਬਲ ਰੋਟੀ ਤਿਆਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਵੀ ਕੀਤੇ ਕਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਰੇਡੀ ਮੈਡ ਗੁਰੂ ਵੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਆਮ ਹਨ। ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਮਤ ਚਲ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਛੋਟਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਖਾਉ ਪੀਉ। ਨਕਲੀ ਨਰਿੰਕਾਰੀ ਮਤ ਵਿਚ ਇਹ ਛੋਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾਸ ਖਾਉ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਉ, ਭੋਗ ਭੋਗੋ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਸੰਨ ਰਖੋ। 'ਗੁਰੂ' ਕੋਲ ਆਉਣ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਪਰੰਤੂ

ਇਹ ਤਾਂ ਭੋਲੀ ਭਾਲੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭਰ-ਮਾਉਣ ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਹਨ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਨਾ ਕਰਾਂਗੇ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਿਵੇਂ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਜੇਠੰਗੇ ਕਰਮ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬੇੜਾਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਮਰੇ ਹੀ ਮਰੇਗੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਆਉ ਅਸੀਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭਾਲਦੇ ਭਾਲਦੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਨਾ ਖੁੰਝਾਈਏ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਭਰਜਾਈ ਬਹੁਤ ਪਾਠ ਭਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਦੋਸਤ ਇਹ ਤੇਰੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ਹੈ। ਭਰਜਾਈ ਦਾ ਪਕਿਆ ਭੋਜਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਛਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਭਜਨ ਤੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇਗਾ ਉਹੀ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ।

ਬਹਿਰ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਇਕ ਵੀ ਐਸੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਜਿਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੱਸਣਾ ਮਨਾ ਹੈ

ਇਕ ਮੀਆਂ ਜੀ ਰੇਲ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਮਠਿਆਈ ਖਾਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਛਾਗੇ ਬੈਠੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ ਮੀਆਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਮਠਿਆਈ ਖਾਓਗੇ'। ਇਸ ਤੇ ਮੀਆਂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਹੀਂ' ਸਾਹਬ, ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੀਆਂ ਠਾਲ'।

—0—

ਸਰਕਸ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਉ-ਪੁਤ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, 'ਕਿਉਂ ਬੇਟਾ, ਸਰਕਸ ਕਿਉਂ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ'। 'ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਸੀ' ਪੁਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਰ ਦੂਰੋਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸੁਟਣ ਵਾਲਾ ਸੀਰ ਫਿਕੰਮਾ ਸੀ'।

'ਕਿਉਂ?' ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੁਛਿਆ।

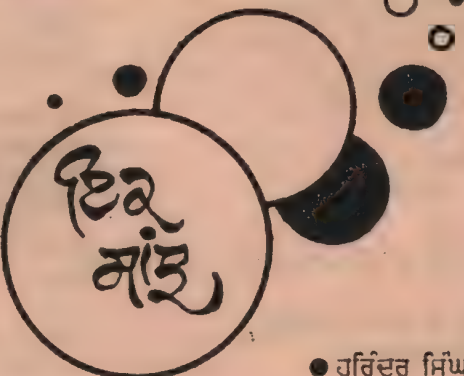
'ਹੋਰ ਚਾਰੀ ਚਾੜ੍ਹ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਿਬਾਨਾ ਉਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ'। ਪੁਤ ਨੇ ਕਾਰਣ ਦਸਿਆ।

—0—

ਇਕ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਗੁਟ ਇਕ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ ਉਹ ਝੁਮਕਾ ਝੁਮਕਾ ਇਕ ਖੰਡ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਉਸ ਖੰਡ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿੱਗਾ ਇਕ ਸੂਰ ਦੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੂਰ ਤੇ ਹਥ ਰੋਹਦਿਆਂ ਅਚਾਨਕ ਸੂਰ ਦੀ ਪੁਛ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ ਹਥ ਆ ਕਈ। ਪੁਛ ਸਫ਼ਕੇ ਉਤਾਰ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, 'ਉਏ, ਓ ਪੱਪੂ ਦੀ ਮੰਮੀ ਕਲ ਤਕ ਤੇਰੇ ਜੁੜਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਅਜ ਇਹ ਕੁਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਈ?'।

ਨਿੰਬੂ ਪੱਕ ਗਏ ਬਾਗ ਦੇ ਤੇਰੇ
ਫੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾ ਸੱਜਣਾ।

ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀ

● ਹਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁੰਗੁਤਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਜਿਪਾਹੀ ਸੀ ਤਰੇਲ ਭਿੱਜਿਆ। 'ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨੇ ਓਏ ਬੁੱਢਿਆ' ਅੱਤਰ ਵਰਦੇ ਨੇ ਹੀ ਸੁਆਲ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ। 'ਜੀ ਮੈਂ ਆਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਚੋਕ 'ਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੇਦਦਾ ਹੁੰਨਾ ਆ'। ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕੰਬਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ। 'ਬੁਣ ਬੋਲਦੇ?' 'ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ' ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਮਖਾਂ ਬੁਣ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਜੀ ਤੁਹਾਥੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ... 'ਦਸਦੇ ਤੂੰ ਫੀਮ ਬੋਚਨਾ ਏ', ਅੱਤਰਕੀ ਕਿੰਨੀ ਲਿਆਈ ਏ, ਸੱਚ-ਸੱਚ ਦੱਸ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ... 'ਹੈ! ਫੀਮ ਜੀ!! ਫੀਮ!!! ਗਰੀਬਾ ਕੀ ਬੋਚਣੀ ਐ, ਚਿੱਡ ਮਸੀਂ ਭਰ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਰੋਟੀ ਮਸੀਂ ਜੁੜਦੀ ਜੇ...ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ...ਬੁੱਢੇ ਦੀਆਂ ਜੀਕਟ ਦੇਦੀਆਂ ਜੁੜ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। 'ਨਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮਖਾਂ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਤੁਹਮਤ' ਨਾ ਲਾਓ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸਾਈ, 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਾਰਾ ਮਸੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਲੱਗੇ ਡੰਗ ਰੋਟੀ ਪੱਕਦੀ ਜੇ...ਤਲਾਸੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਮਖਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਤਤਲਾ ਕੱਢਿਆ। 'ਤੂੰ ਬੁੱਢਿਆ ਬੁਣ ਬੋਲਦੇ, ਆਹ ਦੇਖ ਲੈ ਫਿਰ'। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਡੰਡਾ ਉਗਰਿਆ। 'ਚੰਗਾ ਚਲ ਖਾਣੇ...ਸਾਹਬ ਕੋਲ...ਲਾਤੋਂ ਕੋ... 'ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਉਹ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ। ਚੰਗਾ ਚਲੇ ਜੀ, ਚਲ ਬੜਨੇ ਆਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਆਪਾਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਹਾਂ...ਦਨੋਂ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ—ਅਜੇ ਬੋਝੀ ਹੀ ਵਾਟ ਗਏ ਸੀ। 'ਤੂੰ ਮਖਾਂ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸੀ ਤਾ ਦੇ'। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਰੱਤੀ। ਲੈ ਲਵੋ ਤਲਾਸੀ ਜੀ...ਖੀਸੇ 'ਚ ਭਾਨ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਭਿਜਕਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। '...ਲਿਆ ਫੜਾ ਉਰਾ...ਤਲਾਸੀ ਮੈਂ ਲੰਟੀ ਐ ਕਿ...ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ...ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਸਿੱਕੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠ ਵਿੱਚ ਲੈ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹਾ 'ਹੁਣ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਕਾਬਾ ਹੋਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 'ਜਾ ਭੱਜ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਐਥੋਂ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰੋਗੀ ਖੰਘ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ...ਪਰ ਅੱਜੋ ਤੋਂ ਇਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀ'। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਗਿਆ 'ਤੇ ਹੁੱਦੇ 'ਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਜਾ ਭੱਜ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਐਥੋਂ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰੋਗੀ ਖੰਘ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ...ਪਰ ਅੱਜੋ ਤੋਂ ਇਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀ'। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਗਿਆ 'ਤੇ ਹੁੱਦੇ 'ਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਜਾ ਭੱਜ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਐਥੋਂ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰੋਗੀ ਖੰਘ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ...ਪਰ ਅੱਜੋ ਤੋਂ ਇਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀ'। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਗਿਆ 'ਤੇ ਹੁੱਦੇ 'ਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁੰਗੁਤਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਜਿਪਾਹੀ ਸੀ ਤਰੇਲ ਭਿੱਜਿਆ।

'ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨੇ ਓਏ ਬੁੱਢਿਆ' ਅੱਤਰ ਵਰਦੇ ਨੇ ਹੀ ਸੁਆਲ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ।

'ਜੀ ਮੈਂ ਆਹ ਨੇੜੇ ਹੀ ਚੋਕ 'ਚ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੇਦਦਾ ਹੁੰਨਾ ਆ'। ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕੰਬਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

'ਬੁਣ ਬੋਲਦੇ?'

'ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ' ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਮਖਾਂ ਬੁਣ ਬੋਲ ਕੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਜੀ ਤੁਹਾਥੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ...

'ਦਸਦੇ ਤੂੰ ਫੀਮ ਬੋਚਨਾ ਏ', ਅੱਤਰਕੀ ਕਿੰਨੀ ਲਿਆਈ ਏ, ਸੱਚ-ਸੱਚ ਦੱਸ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ...

'ਹੈ! ਫੀਮ ਜੀ!! ਫੀਮ!!! ਗਰੀਬਾ ਕੀ ਬੋਚਣੀ ਐ, ਚਿੱਡ ਮਸੀਂ ਭਰ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਰੋਟੀ ਮਸੀਂ ਜੁੜਦੀ ਜੇ...ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ...ਬੁੱਢੇ ਦੀਆਂ ਜੀਕਟ ਦੇਦੀਆਂ ਜੁੜ ਗਈਆਂ ਹੋਣ।

'ਨਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਮਖਾਂ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਤੁਹਮਤ' ਨਾ ਲਾਓ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸਾਈ, 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਾਰਾ ਮਸੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਲੱਗੇ ਡੰਗ ਰੋਟੀ ਪੱਕਦੀ ਜੇ...ਤਲਾਸੀ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਮਖਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਤਤਲਾ ਕੱਢਿਆ। 'ਤੂੰ ਬੁੱਢਿਆ ਬੁਣ ਬੋਲਦੇ, ਆਹ ਦੇਖ ਲੈ ਫਿਰ'। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਡੰਡਾ ਉਗਰਿਆ।

'ਚੰਗਾ ਚਲ ਖਾਣੇ...ਸਾਹਬ ਕੋਲ...ਲਾਤੋਂ ਕੋ... 'ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਉਹ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ।

ਚੰਗਾ ਚਲੇ ਜੀ, ਚਲ ਬੜਨੇ ਆਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਆਪਾਂ ਜਦੋਂ ਸੱਚੇ ਹਾਂ...ਦਨੋਂ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ—ਅਜੇ ਬੋਝੀ ਹੀ ਵਾਟ ਗਏ ਸੀ।

'ਤੂੰ ਮਖਾਂ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸੀ ਤਾ ਦੇ'। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਚੁੱਪ ਰੱਤੀ। ਲੈ ਲਵੋ ਤਲਾਸੀ ਜੀ...ਖੀਸੇ 'ਚ ਭਾਨ ਕੱਢ ਕੇ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਭਿਜਕਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

'...ਲਿਆ ਫੜਾ ਉਰਾ...ਤਲਾਸੀ ਮੈਂ ਲੰਟੀ ਐ ਕਿ...ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ...ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਸਿੱਕੇ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠ ਵਿੱਚ ਲੈ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹਾ 'ਹੁਣ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਕਾਬਾ ਹੋਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

'ਜਾ ਭੱਜ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਐਥੋਂ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰੋਗੀ ਖੰਘ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ...ਪਰ ਅੱਜੋ ਤੋਂ ਇਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀ'। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਗਿਆ 'ਤੇ ਹੁੱਦੇ 'ਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਜਾ ਭੱਜ ਜਾ ਏਥੋਂ, ਐਥੋਂ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰੋਗੀ ਖੰਘ ਨੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ...ਪਰ ਅੱਜੋ ਤੋਂ ਇਹ ਬਲੈਕ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੀ'। ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਗਿਆ 'ਤੇ ਹੁੱਦੇ 'ਚ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਡੀਆ ਮਾਰਕੀਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ
ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ

ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ ਦੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨਾਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਇੰਡੀਆ ਮਾਰਕੀਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ' ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਬੁਧਵਾਰ 3 ਅਗਸਤ 1983 ਨੂੰ 'ਰਾਗਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ' ਜੋ ਕਿ 1972 ਡਬਲਯੂ ਬਰਾਡਵੇ ਐਵੇਨਿਊ ਵੇਨਬੂਵਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਕ ਪਰਿਤੀ ਭੋਜਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ 24 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮਪਤਨੀਆਂ ਯਾ ਬਿਜਨਸ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਵੀ ਸਨ। ਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੌਸਲ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਇਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ, ਮਨ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣੀ ਖੁਸ਼ਕ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ ਸਨ। ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੇਸ਼ ਸਵਾਲੀ ਅਤੇ ਉਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਲੋਲ ਨੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਇਤਨ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਨੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕੀਤੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਪੀ ਆਰ ਓ ਸ਼੍ਰੀ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਅਤੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਹਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਕਨਜੀ ਜਿਊਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੇਰ ਅਜੇਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਸਭ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਜ਼ਲੋਰ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾਵਾਦੀ ਦੰਗੇ

ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 10000 ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਲੰਕਾ ਦਾ ਵਜ਼ੇਰ ਰਾਜ ਦੂਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁਰ ਗਿਣਤੀ ਤਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਸਾਵਾਦਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 300 ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹੜ

ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ — ਭਾਰੀ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੜਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਵਾ ਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਣ ਲਗਭਗ ਠੱਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਪਿਆਰ

ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪਰਾਪਤ ਖਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਨ ਪਰਧਾਨ ਗੋਗਾ ਵੇਰ ਚੋਣ ਲੜਣ ਦੀ ਇਛਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਸੰਬਰ 1 ਆਪਣਾ ਆਖਰੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਗੇ।

ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀ 'ਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੱਰ ਮੌਤਾਂ

ਸੀਲੰਕਾਂ 'ਚ 3 ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਕਲੰਬੋ

(ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.) ਸੀਲੰਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੱਜ ਅਮਰਜੰਸੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਤਿੰਨ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਲੰਕਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ, ਲੋਕ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਲੰਕਾ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਬਰਾਡ ਕਾਸਟਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਅੱਜ ਰਾਤ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅੱਗਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਫੌਜ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਖਬਰ ਵੀ ਸੀਲੰਕਾ ਬਰਾਡ ਕਾਸਟਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮ 4.30 ਵਜੇ ਦਿੱਤੀ।

ਬਰਤਾਨੀਆ 'ਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਉੱਤੇ ਚਿੰਤਾ

ਲੰਡਨ, — (ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ.) ਨਸਲੀ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨੀ ਰਿਧੀਆ ਰਜਵੀਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ

ਹਲਵਾਈ ਨੂੰ ਮੌਜ

ਫਗਵਾੜਾ, (ਪੱਤਰਕਾਰ) — ਇਥੇ ਗੋਵਰਧਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਹਲਵਾਈ ਦੀ 10 ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੋ ਵਾਰ ਛਾਟਰੀ ਨਿਕਲੀ। 10 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਰਮ ਫਟੇਟ ਦੀ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਛਾਟਰੀ ਤੇ ਕਲ੍ਹ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਫਟੇਟ ਦੀ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਛਾਟਰੀ ਨਿਕਲ ਆਈ।

ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੇਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਰਾਹਿ ਮੰਤਰ ਲੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕ ਬਲਾਲੇ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਸਿਆ ਕਿ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਵਾਰੇ ਫੇ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੁਨਾਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਵੀਆਂ ਰਜਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਥ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਅਨ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ 50 ਫੀਸਦੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਕੁਝ ਅਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨਿਪਟਾਉਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਨਾਲ 183 ਮੌਤਾਂ

ਨਿਊਯਾਰਕ (ਏ. ਪੀ.) ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਜਿਹੜੀ ਹੁਣ ਤਕ 183 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਨੇ ਕੋਲੰਬੋਰੀਆ ਟੈਨਿਸ-ਯਾਰਡ ਤਕ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ 30 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਧ ਪਛਮ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਏ ਤੁਫਾਨ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੜੀ ਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਪਰ 160 ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹਵਾ ਨੇ ਗੇਨਸਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉਤਾਰ ਦਿਤੀਆਂ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਾਰੋ-ਬਾਰ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਖੋਜ

ਰਾਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਖੋਜ ਖੋਜ ਖੋਜ ਸੂਰਜ ਉਦੈ, ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਉਦੈ ਅਸਤ, ਉਦੈ ਅਸਤ।

ਮਨ ਦੇ ਅਨੰਦ ਗੰਭੀਰ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਰਾਤ ਅਤੇ ਦਿਨ।

ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਗੰਭੀਰ

First Anniversary Sale

ਕੱਪੜੇ ਦੀ
ਸਪੈਸ਼ਲ ਸੇਲ
ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਓ

PABLA
CLOTH HOUSE
& GIFT WEAR

6496 MAIN ST VANCOUVER
321-5011 321-5311

SALE

Super Selection in
Punjabi suits with
Matching Duppattas
TOP QUALITIES
Never before sold in stores

ਅਸੀਂ ਹੋਲ ਸੇਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਭਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ
ਗੀਟੇਲ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਲ ਭਾਅ 'ਚ ਖਰੀਦੋ

ਸ਼ੁਭ ਵਿਆਹ

ਰਵਿੰਦਰ ਕਾਲਰਾ

ਤੇ ਮੰਜੂ ਦਾ

ਸ਼ੁਭ ਵਿਆਹ

ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਵੀਟ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਖਾਲੀ

ਦੋ ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਵੀਟ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੈਂਡਰੂਮ ਸਵੀਟ, ਨਿਊਵੈਸਟ ਮਿਨਿਸਟਰ ਵਿਚ 6 ਐਵੇਨਿਊ ਤੇ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ। — ਫੋਨ—424-3585

BHARTI ART JEWELLERS
Specialist in East Indian Jewellery
6524 MAIN ST. AT 49TH. AVE.
VANCOUVER
BUS. 327-8711
RES. 879-5610

ਆਨੰਦਰ ਅਤੇ ਮੁਹਿੰਦਰਪਾਲ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਵਿਆਹ

'ਲੋਕ ਦਾ ਲਿਖਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਅਭਿਨੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਮਾਈ ਰਸ ਵਿੱਚ ਗੜ੍ਹਦ ਨੀਨਾ ਟਿਵਾਣਾ.

ਗਾਇਕ
ਸ਼ਰਣੀਤ ਕੁਮਾਰ

ਮੈਂ 'ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕਨੇਡਾ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਗਾਏ ਗੀਤ ਉੱਥੇ ਵਧੇਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ. ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਨੀਲਮ ਸਾਹਨੀ 'ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਗੀਤ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ ਨੇ.

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ੀਰਵਾਨੀ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ, ਅਖੀਰ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਪੱਜ ਗਿਆ. ਭਾਵੇਂ ਜ਼ੀਰਵਾਨੀ ਦੇ ਰੀਕਾਰਡ ਘੱਟ ਵਿਕੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਲੱਚਰ ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਹਨ. ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਗਾਜ਼ਲਾਂ 'ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ.

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕਾ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ, ਲੰਬਾ ਕੱਦ, ਸਾਉ ਸੁਭਾਅ ਜੋ ਇੰਡੀਆ ਹੋ(ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸਾਰੀ family ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸੇਟ ਹਨ) ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਲੈਡਿਡ ਇਮੀਗਰੇਟ, ਰਾਮਗੜੀਆ ਸਿੱਖ ਲੜਕੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕੁਝ ਵੱਧ ਘੱਟ ਜਾਂ ਡਾਈਵਰਸ ਹੀ ਹੋਵੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਨਹੀਂ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਆਪਣੇ ਨਾਮ, ਐਡਰਿਸ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰ: ਸਮੇਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਪਾਉਣ।

POSTAL STATION L
Box 105
WINNIPEG, (MANITOBA) CANADA

ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ ਭਜੰਗੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਕਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਕਾ ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ 'ਮਾਨ'। ਸ਼ਗਿਰਦ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ 'ਪਾਰਸ' ਰਾਮੁਵਾਲੀਆ

'ਪਾਰਸ' ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕਵਿਤਾ 'ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਵਾਰ' ਭਜੰਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੁਰੀਲੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਗਾ ਕੇ ਭਰੀ ਟੇਪ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।
ਫੋਨ - 524-2778 — 524-8861

HEARIEST GREETINGS ON

ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਛਪਵਾਈ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਇਕੋ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ

INDIA'S INDEPENDENCE

DAY

MAIN PRINTING
& GRAPHIC

Phone. 873-6125

For all your printing needs

Contact

ADAM BAKSH

4865, MAIN ST.
VANCOUVER, B.C.

- * ਬਿਜਨਿਸ ਕਾਰਡ
- * ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਡ
- * ਮੈਗਜ਼ੀਨ
- * ਰਸੀਦ-ਬੁੱਕਾਂ
- * ਫਲਾਇਰ

H. D. Datta Enterprises

Presents

THE

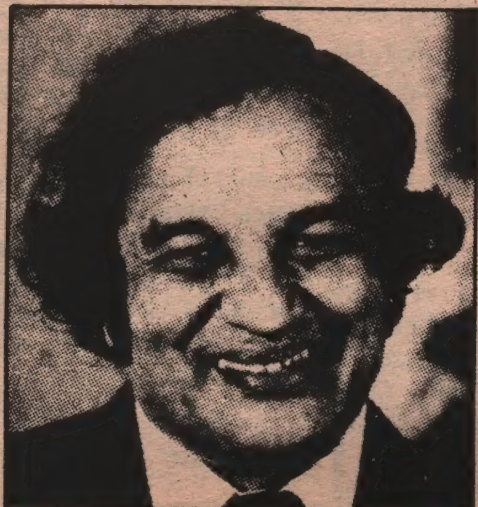
GREATEST SHOW OF THE CENTURY EVER IN NORTH AMERICA

FEATURING:

INDIA'S MOST LOVED TOWERING SUPER STAR

**AMITABH
BACHCHAN**

WITH THE MOST RENOWNED MUSIC DIRECTORS

**KALYANJI
ANAND JI**

To be compaired by
AMIN SAYANI

BINACA GEET MALA

WITH 20 PROFESSIONAL MUSICIANS
THE ONLY MUSIC DIRECTORS WITH 4 PLATINUM DISCS

**Popular Playback Singers With Anwar,
Manhar, Alka Yagnik & Sadhna Sargam**

Live Entertainment

OCT. 1, 1983 SATURDAY IN EDMONTON, NORTH LAND COLISEUM

IN A LIVE CONCERT FOR THE FIRST TIME EVER BY AMITABH BACHCHAN &
PARTY AT THE MAIN ARENA OF VANCOUVER'S FAMED PNE COLISEUM,
WHERE ONLY THE WORLD'S GREATEST NAMES HAVE PERFORMED IN THE
PAST!

AT VANCOUVER PNE

PACIFIC COLISEUM

RESERVE YOUR TICKETS EARLY TO AVOID DISAPPOINTMENT!

Tickets: \$50, \$30, \$25, \$20, \$15, \$12, \$7

TO ORDER TICKETS BY MAIL, SEND YOUR
CHECKS TO:

Dave Bhatara or Hari Sharma

H.D. Datta Enterprises Ltd.

525 Lyn crt., Coquitlam, B.C. V3J 5N3.

TEL: [604]931-8476

SUNDAY OCTOBER 2, 1983

Tickets Available at :

ASHOKA TRADING	PH: 324-7521
A & G INSURANCE	PH: 875-6288
FRIENDLY TRAVEL	PH: 324-4480
GOYAL VIDEO KING	PH: 873-8309
INDIA SARI PALACE	PH: 324-2565
MANN MUSIC & VIDEO	PH: 321-6667
MAIN FOOD	PH: 324-4185
PARADISE VIDEO	PH: 321-4064
PARAMOUNT VIDEOS, SURREY	PH: 584-5668
ROXY VIDEO	PH: 321-8661
TASLEEM VIDEO	PH: 873-2132
WALIA GROCERY	PH: 321-7262

ਇਹ ਬੰਬਈ ਹੈ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦੀ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰਡਮ ਵਲ ਵਾਪਸੀ

'ਦਰਦ-ਏ-ਆਸ਼' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਲਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ

ਅਜ ਕਲ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਕਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਚਰਚਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ-ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦੀ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰਡਮ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਅਭਿਨਾਵ ਤੇ ਸੋਨਾ ਦੇ ਹਿਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਨਾਲ ਖਾਸ ਖਾਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ 'ਬੰਬਈ' ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਆਲੇ ਫੇਰ 'ਪ੍ਰੋਸੈਸ' ਦੀ ਭੀੜ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਉਹ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸਿਫਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ (ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਫਿਲਮ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਅੰਜੋਸੀ-ਏਚਨ ਨੇ ਇਕ 'ਤੇ' ਵਧ ਸਿਫਟਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਦੇ ਬਦੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵੇਸਟਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜੇਸ਼ ਖੰਨਾ ਦੀ ਦਸ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ 'ਸੁਪਰਹਿਟ' ਫਿਲਮ ਅਭਿਨਾਵ 'ਸੋਢਾ' ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਨ ਮਨਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ 'ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ' ਦੇ ਸੋਰ ਤੋਂ ਰਾਜੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਿਸ਼ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਤਾ ਕੁ ਬਦਲਵਾਲੀ ਹੋਈ, ਸਭ ਚਹੇਤੇ ਚਿਹਰੇ ਪਰਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਹਰ ਰਾਤ ਨਾਲ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇਸ਼ ਇਸ ਵਾਰ 'ਸੁਪਰ-ਸਟਾਰ' ਦਾ ਲੇਬਲ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸੋਰ ਤੋਂ ਉਡਲਣ ਨਹੀਂ ਲੱਕੇ ਪਿਆ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਹਿਜ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰਡਮ ਵਾਲੇ ਫਿਲਮ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਲੱਭ ਪਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਲਾਂ ਹੋਤਾਰ ਗਾਇਬ ਹੈ,

ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਫਿਲਮ ਤਾਂ 5 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਿੰਦਰ ਦੀ ਅਜ ਤਕ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀ ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭਰੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ (15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ) ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ—ਇਹ ਫਿਲਮ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਅਜ ਤਕ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਤੇ ਪਾਕੀਸਤਾਨ ਦੇ ਸੁਪਰ-ਸਿਧ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਮਾਲ ਅਮਰੋਹੀ ਦੀ ਫਿਲਮ-ਰਚੀਆਂ ਸੁਲਤਾਨਾ।

ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਐ. ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ 'ਮੁਕਲੇ ਆਦਮ' ਤੋਂ ਵੀ ਮਹਿੰਗੀ ਬਣੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਫਿਲਮ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਚ ਬਣੀ ਹੀ ਕਮਾਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਮਝੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਐਂਗਰੀਮੈਂਟ ਟਰਮੀਨੇਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੇ, ਜੇ ਉਹ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ 14 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਚ ਬਣਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ 10 ਕਰੋੜ 'ਚ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰ ਸਾਡੇ ਖਰਚ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਮਤ ਵਧਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਚਰਚਤ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਵਿਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ।

—ਅਲੀ

ਸਵਰ ਸਾਗਰ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ
 ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਸੀ. ਜੇ. ਸੀ. (CJJC 800 AM DIAL)
 Sunday Entertainment:

ਸਵਰ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨੋ ਨਾ ਭੁਲੋ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ

ਸ਼ਾਮ

7⁰⁵ ਤੋਂ 8⁰⁰

SWAR

ਹਰ ਐਤਵਾਰ

SAGAR

ਹਰ ਐਤਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ

10⁰⁵ ਤੋਂ 11⁰⁵

ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣੋ

ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੁਸੀਂ ਗਰੇਟਰ ਵੈਨਕੂਵਰ, ਲੋਅਰ ਮੇਨ ਲੇਂਡ, ਵਿਕਟੋਰੀਆ, ਨਨਾਇਮੋ, ਭੰਕਨ, ਪੋਰਟ ਅਲਬਰਨੀ ਅਤੇ ਕੈਂਬਲ ਰਿਵਰ ਤਕ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਵਪਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਲਈ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ:

Producer : Manjit Viridi

PH: 434-8786 ਜਾਂ 253-7596

24 Hrs Pager 9090

ਏ. ਜੇ. ਸੁਪਰਮਾਰਕਿਟ

Amrik Gill

ਸਟੋਰ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤੋਂ
ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

Jessie Jhooty

ਆਓ, ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਦਿਓ

ਜਿਥੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਗਰੋਸਰੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ
ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ

IN PUNJABI MARKET
For Your All Groceries

A. J. SUPERMARKET

6502, Main St. VANCOUVER, B.C.

(49th Main)

PHONE : 324-3014

VIDEO
SALE

SANDHU VIDEO SHOP

VIDEO
SALE

**ARE YOU STILL RENTING MOVIES?
BUY YOUR OWN!!! & SAVE MONEY!**

ਵਧੀਆਂ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦੀਆਂ ਰੀਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਮੂਵੀਆਂ
ਖਰੀਦੋ ! ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ VHS ONLY \$9.95

ਨਵੀਆਂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਸੰਦ ਦੀਆਂ ਮੂਵੀਆਂ
BETA ONLY \$13.95

RENT : From Mon.-Wed. RENT : Thurs.-Sun.

Per Day **75¢**

Per Day **99¢**

TRADE ANY MOVIE TAPE \$1.99 each

RELEASED OR RELEASING :

Dard Ka Rishta, Arth, Locket, Adhura Aadmi, Yadoon Ki Zanjeer, Jawaab, Hanste
Khelte, Rishta Kagiz Ka, Batwara(P), Melay Sajjan De (P), Jeeja Ji (P), Lover and
many many more....

\$1.00

Present this Coupon when buying Recorded Movies
And
Save Dollar ONE ON EACH TAPE
ONLY ONE COUPON PER CUSTOMER

MAIL ORDERS ACCEPTED!

324-7727

SANDHU VIDEO SHOP

5090 VICTORIA DR.,
(35TH. & VICTORIA) VANCOUVER, B.C.

VIDEO
SALE